

בעזרת

ספר

חק לישראל

פרשת ויקהל

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א ליכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי

הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

דָּהָא * וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עַדְתֹּת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
 אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה

* וּכְנֹשׁ מֹשֶׁה ית פִּדְיָה
 בְּנֵי־שִׁשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַאֲמַר לְהוֹן אֱלֹן פִּתְגָמִיא
 דִּי פִקִּיד יִי לְמַעֲבַד

תוֹרָא וּיְסֻקֵּי פִסְוִס שְׁכֵחַ עַבְדֵּי נֶר :
 חֹלֵה דְרֵגִינִים שְׁכֵחַ עַבְדֵּי נֶר :

שפתי חכמים רש"י

ענין הקחלה

לקוטים על התורה פירוש לתורת אלוהים

עגל מאכין האמין זיך פארמאמלט געווען צו אהרן, וויא
עס שטייט אין פסוק ויקהל תעם על אהרן. דאס פאלק האט זיך פארמאמלט אויף- אהרן, אזוי צום מאכין דעם
קען צו קיבוץ זיין אויף דעם עגל, האט אהרן משה פארמאמלט אלע זיין, נאך אפשטם און, ווען משה איז געווען
אויף דעם בארג סיני אונג נאט האט געזאגט צו משה מען זאל געמען דרכות צו מאכין אמשען, האט נאט געזאגט
די נדרות זאל קען געמען פון נעדרער קענטש וואס זיין הארץ וועט אים געוויילען צו געבן אנדער אויף דעם
פסוק

יְהוָה : ב שְׁמָא יוֹמִין
תַּתְעִיד עֵיבִידְתָּא
וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְהִי
לְכוֹן קוֹדֶשׁא שְׁבָא שְׁבָתָא
מָדָם יי פִּר דְּעֵבֵד בִּיה
עֵיבִידְתָּא יִתְקַטִּיר :
ג לֹא תִבְעֲרוּן אִישׁתָּא
בְּכֵל מוֹתְבִיכוֹן בְּיוֹמָא

ח'א ימים . שם ט : שבת שבתון . שבת כד : לא תבערו אשה ביום מותביכו ביום

בעל התוירים

לרבות אחד הכי ל'ע ואמ' דכמה מקומות כתיב אלה הדברים
ולא דרשינן ליה שאני הכל דכתיב במלאכת המשכן זה הדבר
ושני סוף לכתוב אלה הדברים לדרשא : לעשת אותיות ל' תשע
וחסר וי' לומר ל'ע מלאכות נעשה אותם כו' ימים לא בשבת
וכן אשר ברא אלהים לעשות הכתוב כיוצא תמלא עשיית
וכריאות ומלאכות והיות והולאות והנדלות כולם ל'ע לומר ל'ע
מלאכות הן חוץ מתולדות וכן תמלא מויקהל עד לא תבערו וגו'
כיום השבת ל'ע היות חוץ ממלת השבת : הוכיח לא תבערו לסי
שדריך הכערת אש למלאכת המשכן לכשל סמנטיט וללכוע וללכרף
תכערו אש . אמר סקדוש כיוון הוא אור שלי פו' של גיהנם שוכת כשילכס גם אור שלכם היא שוכת : השבת וימחר לא תעשה
תורה שיעקר התורה בשבת כשארם פנוי מעסקיו :

רש"י

ב אלה הן הנאמרים ט"ס דבורו וחרגונו ג ואכנס :
(כ) ששתי ימים . הקדים להם אזהרה שבת לליווי
מלאכת המשכן ד לומר שאינו דוחה את השבת : (ג) לא
תבערו אש . (סנהדרין לה . יבמות ו) יש מרבותיו

וכנס וכו' כפרשת קרח ויקהל עליהם קרח שחרגונו שלו ואכנס
וכנסו : ד דק"ל ל'ל להזהיר עוד על שבת הא כבר הוסיף אלה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) לא תבערו אש . הוזהרה תורה על התבערה מפני משא
מלאכות מפני שאינה נראית כל כך מלאכה ושםא

סקדש כשיחת חוליקן ואת קדוש ישראל נאלו כעסוקי בהנלותם
פירוש לתורה אלהים

צו קאן איהם ויי : (ב) ששתי ימים ונקם טעם תעשה
מלאכה זאל גימאון נוערין אמלאכה וביום השביעי אונ
אין דעם וזעקטען קאן ויהי דכס קידש זאל ניון צו
איה הייליג שבה שבתו נאנץ ריהונג ל' צו דינען
נאם קי אימליכער נוער עם וועט קאן אין אים
אמלאכה ייבת זאל נוערין גימייט : (ג) לא תבערו
איר זאלט גיט אן ציגדין אש פויער בכל מושבותיהם
אין אלע אייער ויצונג אין דעם מאג שבה :

(ג) לא תבערו אש בכל מושבותיהם ביום השבת . דער אלשיך שרייבט די ענינה וואס איז מוקדש שבת

משלי חכמים

(ב) ששתי ימים תעשה מלאכה . דער ילקוט נאמט נאם האם
גימאנס צו משה יעדער שבת נאמסטו פארזאמלען

מצות השם

(קיד) [לאו סו] שלא לענוש מי שחייב מלקות או א' מארעט מיתות כשנת שאלר לא תבערו אש ככל מושבותיהם כיום השבת :
(ג) לא תבערו אש וגו' . בית דין טארין גיט מ'שפטין אים
שבת אקענטשין צום הרגנן , אפילו עס קוקט אים
קען זאל אים הרגנן , אונ אזוי בייקט דער פשוט איר נאלט
גיט מ'שפטין שבת קען זאל פארקנענען אקענטש אונ
גיט קען זאל אים הרגנן מיט איין אנדער מיתה , אונ קען

רשבים
(ג) לא תבערו אש . למי שבמים טוביו כתיב אשר
יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ושם הותרה
הבערת אש לאפות ולבשל . אבל בשבת כתיב את אשר
תאפו אפו מבעור יום ואת אשר תבשלו בשלו לכך
כוהיר כי בשבת לא תבערו אש למלאכת אוכל נפש
וכ"ש שאר מלאכות שאמורים אפילו ב"ש :

ארכים חסרי אמת : (ג) לא
תבערו אש . אמר סקדוש כיוון הוא אור שלי פו' של גיהנם שוכת כשילכס גם אור שלכם היא שוכת : השבת וימחר לא תעשה
תורה שיעקר התורה בשבת כשארם פנוי מעסקיו :

שפתי חכמים

שכתוב מן הספר עד הפסוק לנודו כל דין שון דין אמת לאמיתו
וכו' : ב הוכחת רש"י הוא מדנקוד הוי"ו כפתח ולא כחיריק
מורה שהוא ל' הפסוק כמו ויסע משה את הסם וכו' אשר הסם
מליגים שהוא גי' הפסוק : ג כתב הרמ"ל לא הבינו חכמי
הרב כזה מה היא (נח"י) ול"נ שכתב כן לפי שראה הרב שני
בראשית בהתרגום לפסוק הוכיח שהניחם היתה היא ואכנס ולא
אלו כפרשת חקת כספוס ויקהלו אל פני הסלע ח"א ויונתן
לומר וכו' . ואל"ת דלמא ארבעה לכך הוכנסה לומר כך ח"א

ענין הקהלה

עליונה הכלל לרמזים ותעמולה וכו' הדבר הזה תגדל אשמת
המשפחה כיום השבת לקרא כספר סיפורי מלכים ומלחמותיהם
ומחללים לומר כי הוא עונג שבת ואין להם כי היו ככלע את
הם כהמה המה להם כי כיון קדש לחול לא סבדלו ויחי להם

לקומים על התורה

משפחה , אפילו פון די ערב בב איה , אפער נאקערעם וואס
די ערב בב האבין געמאכט דעם עגל אונ האבין אנגדעט
די יודין ווי זאלין איה דינען צום עגל , אונ דורך דעם
עגל האט משה גישטעלט ויין וואהונג אינקער די מנהג ,
האט שוין משה איצט געוואלט אפטיילן דעם ערב בב פון
די יודין , דר משפחה זאל גיבאקט נוערין פון די נדבות וואס
די יודין זאלין נועלען געבין צום משפחה , אונ דער ערב בב
זאלין גיט האבין אהלק אין משפחה , אונ ווייל דער ערב
בב איז דאך גיטען מיט די יודין איין מנהג , דריבער האט
משה פארמאכט דא יודין צו זיך , איסער דא מנהג ,

דאמטין האט ער ווי גימאנס ווי זאלין גריינען נדבות צום משפחה :

(ג) לא תבערו אש בכל מושבותיהם ביום השבת . דער אלשיך שרייבט די ענינה וואס איז מוקדש שבת

משלי חכמים
אנריוסע פארזאמלען פון יודין אונ נאקטס מיט ווי לערנען דא
דינים פון שבת , אונ נאקטס ווי זאגן אררשה פון שבת , אונ

**הַשְׁבֶּתָּ : פ וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל־
כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה
הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר :
הָקֵחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל
נָדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶהָ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה
זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת : וְתַבֵּלֶת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים :**

בעל הטורים

(ה) יביאה את תרומת ה'. הי"ל לומר יביא אלף כשכול שמדבר
בנדיבות המשכן שמתנדבים חכשטיי וזכ וכסף כלי הנשים אמר
בנדיבות המשכן

שפתי חכמים

שכחתי לא חששו כל מלאכה מ"מ מלאכה המשכן דוחה שבת וי"ל
דיון דכתיב כחלה פ' שבת וחל"כ פ' מלאכה המשכן ודלי חותו
שכחתי כחלה הוא עיקר והשני נדחית מפניו וחדע לך שכן הוא
דל"כ קשה למה ספר משע רבינו עליו השלום הענין דכפרשת
חשא בדבור הקדוש כדון הוא למשה היה אזרח שבת לאחר
מלאכה המשכן ולהכי כתב שם אך את שבתותי וגו' ופירש"י
כל אבין ורקיין מיעוטיין סן למיעוטי שבת ממלאכה המשכן ח"כ קשה
אלא משום הכי הקדיש כדי להודיע שאין מלאכה המשכן דוחה
שלימה אכ מלאכה להחייב עליה כרת וסקילה אלא לאו
שאינו חייב אלא חטאת אחת לכך יצאה תלוק : ד' דמקרא משמע
שומר לם כהקל לאסוקי שאר אמירות לא היו כהקל : מ' דק"ל למה כתיב דוקא נדיב לבו ומתקן פ"ש שלט נדט :

ענין הקהלה

שמר שבת מחללו כפועל כול על כלי לו שער כעמלו . כי חסן
ה' כשמירת שבת לנחמנו ממעטנו ומעלנו ידיו בשבת ימי
המנוחה וילוו לעשות את יום השבת כי בו יתנו יגשיו כח
וחל המנוחה וזאת המרגש אל החומר השופע כל מלאכה ע"כ
אמר חמור אין כספרי ספר הזכרונות דכתיב הימים ואכול ושבוע
ודשן לשון עמל . ולא דעת ולא תבונה לאמר כי לא זאת
יוצא דמה ומסמנו חולפה . כ"ל אל חלק ה' הוא כל נפש אדם כי
יתרה ע"כ נגילה ונשמחה בו יחד כשמתח הנפשות המתעלות את
תורתו ונחשבה כהנהגה . כי נהפוך הוא העושים פקודי ה' ישרים משמחי לב ללכת אחרי ספורי הכלי המון אשר הם חסר
אור ויתשם כזכיהם כאומרים הלא כהמה שמן חלקי ותחשבו כדשן נשמי ובקריאתם נשבעתי ואקיימה מקרא שכתוב וקראת לשבת
שונג ולא ירגו ולא יבינו כי גם זה מילך סמוך ילא כי הוא השמת כחלקי כי מלא לו הן כי מלא קדש אלהי אשר לאב
ובהכלי ספורי נכריים יספיק . ויותר מהמה יש בני אדם מתקבלים כשנחות וימים טובים מועדי ה' . תחת כל סך רשען יושבי
כלו כמות נפשו שאט רוח כמות כמות וחבורות חבורות כח ללוי כח מספרי לשון סרע וירא ה' ויאלץ כאלה כאומר מי יתן
ופשו מלאכה על האבנים . כי אכתי נחתי להם את השבת לקדשו והמה תללוהו כהחלוקה לזכר סרע כלשון הרע כעבירה סגדולת
מפ"נ וגו' וס"ד וכלל פיהם בדברי נבלה . ומורס מהם כיאל כהם האוכל למעדנים כיום השבת לשון עמלו וכשרו ושופס אפ
יום השבת הכל לזרכי נוסו ולא לזרכי נשמותו . ובאלה השבת נתון רק כעבור הנשמה . למלואות מחסורי טנפסה אשר נחסר לס
כימות החול מתחת ערדת הפרנסה . ולי באוהרה זו ונחזור לעניני הפרשה :

לקוטים על התורה

אין עקער ווי ער וואלט דיא געבירט גיטאקן אויסדערך
וואבין . ווייל שבת האט דער יוד א הייליגענע נשקה ויזא
אין מיטען נאך אונד ער איז ויא קטמא מיט די געבירט
אונד צווייטנים שבת ברענגט גיט דער פייגער פון גיהנם פאר
די קענענשין וואס האבן שבת גיט געזיגריגט . אונד דער
וואס ויגריגט שבת צינדט ער אן דעם פייגער פון גיהנם
אום שבת . ווען ער וועט שטארבן וועט זיין פייגער ברענגען
אין גיהנם אפילו אום שבת אויף די געבירות וואס ער האט
גיטאקן שבת , דריקער זאגט דער פסוק איר זאלט גיט
ברענגען פייגער אום שבת אין דעם גיהנם וואס איר וועט
ברענגען :

דאט ויזען :

מ"שלי חכמים

אוי האט משה גיבאטין די יודין אויף אלע מאה אן עק וועט
ניין יום טוב אדער שבת זאלן די יודין ויך פארנאקלען אין דיא
ישלח

ד'שבתא : ו' ואמר משה
לכל בני ישראל בני ישראל
למימר דין פתקא די
פקיד' : למימר :
ה סבו מנכון אפרשותא
קדם : פ' ד'תרעי
לפיה ייתי ית אפרשותא
קדם : ו' ויהא נכסא
ונחשא : ו' ויחללא וארגא
וצבע ודרי וכו' וצעי :

הערות אהרן

כל נדיב לבו . פניסל י שבוטס ש :

אומרים הכפרה ה ללאו יצאת ו וי"ל לחלק ז יצאת :
(ד) זה הדבר אשר צוה ה' . לי ח לאמר . לנס :
(ה) נדיב לבו . ע"ש שלבו נדכו קרוי מ נדיב לב .
כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום נאותם :

למה לא אמר משע לישראל הענין כמו שיהי לו הקדוש ברך הוא
הא הכפרה בכלל מלאכה היא : ו' פ' :
(ד) זה הדבר אשר צוה ה' . לי ח לאמר . לנס :
(ה) נדיב לבו . ע"ש שלבו נדכו קרוי מ נדיב לב .
כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום נאותם :

דעת וקנים כבעלי החנופות
יאמר לא נעשה מלאכה אבל נבדיר חאש וגו' חסן
כדי לעשות בזה ובנספ סיר לאחר חשבת לכך נאמר לא
תבעדו . ובמסכת שבת נחלקו רבננו איכא מ"ד חפציה
ללא יצאתה ואיכא מ"ד לחלק יצאתה :

הכל המה פתחיהם
יוצא דמה ומסמנו חולפה . כ"ל אל חלק ה' הוא כל נפש אדם כי
יתרה ע"כ נגילה ונשמחה בו יחד כשמתח הנפשות המתעלות את
תורתו ונחשבה כהנהגה . כי נהפוך הוא העושים פקודי ה' ישרים משמחי לב ללכת אחרי ספורי הכלי המון אשר הם חסר
אור ויתשם כזכיהם כאומרים הלא כהמה שמן חלקי ותחשבו כדשן נשמי ובקריאתם נשבעתי ואקיימה מקרא שכתוב וקראת לשבת
שונג ולא ירגו ולא יבינו כי גם זה מילך סמוך ילא כי הוא השמת כחלקי כי מלא לו הן כי מלא קדש אלהי אשר לאב
ובהכלי ספורי נכריים יספיק . ויותר מהמה יש בני אדם מתקבלים כשנחות וימים טובים מועדי ה' . תחת כל סך רשען יושבי
כלו כמות נפשו שאט רוח כמות כמות וחבורות חבורות כח ללוי כח מספרי לשון סרע וירא ה' ויאלץ כאלה כאומר מי יתן
ופשו מלאכה על האבנים . כי אכתי נחתי להם את השבת לקדשו והמה תללוהו כהחלוקה לזכר סרע כלשון הרע כעבירה סגדולת
מפ"נ וגו' וס"ד וכלל פיהם בדברי נבלה . ומורס מהם כיאל כהם האוכל למעדנים כיום השבת לשון עמלו וכשרו ושופס אפ
יום השבת הכל לזרכי נוסו ולא לזרכי נשמותו . ובאלה השבת נתון רק כעבור הנשמה . למלואות מחסורי טנפסה אשר נחסר לס
כימות החול מתחת ערדת הפרנסה . ולי באוהרה זו ונחזור לעניני הפרשה :

פירוש לתורת אלהים

(ד) ויאמר אונ משה האט גיזאגט צו דיא ישראל :
(ח) קחו מיתכם נעקמ פון אייך תריסח נ"י אפ שיידינג
צו זאמט כ' אלע נדיב וואס בווייליקט זינ ניין הארץ
יביאה ער זאל ברענגען תריסח יי דיא תרומה פון
זאמט ויז גאלד וכסף אונ זילדער ונחשת אונ
קופער : (ו) ויחללא אונ בלאהע וואל ויחללא אונ
פערפיר וואל ויחללא שני אונ רויטען פאנעם
ושש אונ ליינען וזנים אונ קאר פון צינען :

דאט ויזען :

מ"שלי חכמים

אוי האט משה גיבאטין די יודין אויף אלע מאה אן עק וועט
ניין יום טוב אדער שבת זאלן די יודין ויך פארנאקלען אין דיא
ישלח

א וישם מלכא לשמא ודבר
יה חידם מצור : ב בר
אתה ארמלקא הוא
משבט דבית נפלי ואבוהי
גבר צודי אופן בעובדא
נחשא ואחמלי ית חובקתא
זית סובלחנהא זית דעמא
למעבר כל עיבידא בנחשא
אחאא קות מלכא : שצח
זעבר ית כל עבירתי : י ור
ית תרין עמוריא דנחשא
תמיני עברי אמין רומיה
דעמודא סד וחוט קשח
תפרין עברי אמין מקר ליה
וכן לעמודא תניא : י ותרין
קרוקתטן עבר קספו על ריש
עמודא ספח נחשא חוש
אמין רומא דקרוקתא קדא
נחשא אמין רומא דקרוקתא
תניא : י סרינן עובר סרינא
קריען עובר גדילן דקרוקתא
דער ריש עמודא שבעא
לקרוקתא קדא וישבעא

לקרונקא: ויגבר ית עמודיא והבין סידרין קחור קחור על קרונקא קרא לנקטת ית
קרונקון דעל ריש רמנא וכן עבר לקרונקא תנינא:

רנ"י

[illegible]

דעם פירוש עברי מיישש נעפינט מען ביא דער הפסורת פון דער וואך :

רע"י

[illegible]

בִּרְטָנוֹרָא

מִשְׁנָה דְּמַאי פֶּהֶק ח

ברטנורה

גמר

זהו לוקח והנחתו פסול והא דתנן להלן לעיל פ"ב שהנחתו חייב להפריש כדי שיעור תרומת מעשר ומהלך החס מיידי כמובן במדה דקה שמעתי שהא דתנן הרינו עליו לעשר אי נמי מפני ההיתנות שלוקחים ממי שמוכר בדקה כדי שלא יאכלו פגלים הטילו עליו לתקן. מדה גסה ודקה מפורשים לעיל פ"ב: נוסח כ"ד. תרומת מעשר. דהיינו א' ממאה וכדו חלה א' ממ"ח ולא שפירשם מן הככר שלקח מן האחתום אלא קובע להם מקום ומניחם מחזירים במקומם:

א' ממאה ממה שיש כאן. מכל מה שיש כאן משמע אף עס כדי שיעור חלה שהפריש עשוי מעשר וממנו מפרש מעשר אף מן החלה: ושאר מעשר. דהיינו עוד משנה: סמוך לו. הרי קבע מקום לכל המעשר ואותו הא' שקראתי לו עס מעשר חלה עשוי תרומת מעשר על הדיעה הסמוכים לו: וזה ש"א חלה. א' ממ"ח שהפריש חלה: ומעשר שני בצפוננו או בדרומו. קובע לו מקום ואח"כ מחללו וא"ל להוסיף חומש: ב נוסח א' בשלשים ושלש ושלש. היינו שלם ממאה וסאה שנוכל י"ב כה ג' שלשים שנים מהם לתרומה שהוא תרי ממאה וא' לתרומת מעשר שהוא ח' ממאה על אותה סאה שנוכל ח' ממאה שיש כאן בין הכל דהיינו שלם אותה סאה: ה"ו בצד זה חולין. פי' ישאר חולין כמו שהוא עתה בעצלו כלל עני שלשים שעתו: והשאר. דהיינו שני שלשים יהיו תרומה על הכל: ומהחולין שיש כאן. דהיינו השלש שאמרתי עליו שישאר חולין ה"ו בלד זה מעשר: ושאר מעשר. דהיינו עוד פ' סמוך לשלם זה אותה עשרה שלשים יהיו מעשר על המאה שלשים ולאו דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשלם על תרומתו: זה שעשיתי מעשר. היינו השלש שקרא עליו עס מעשר חלה: עשוי תרומת מעשר. על משנה השלשים ולא שלם אלא חסר דבר מיעוט ולה"ק מהחולין שיש כאן דמשמע ולא כל החולין ומתחתיו אחרא כאמרו אלעזר בן גומל דאמר כס"ס כל הגס

[א] ה"ו. פירש זה סאה ממאה ימים בלד זה מעשר והיינו קביעת מקום: [ב] ח"ט. לפי ספרדס הוא לח"מ בלד אכל המעשר א"ל להפריש דכיון שקרא עס ונסח תרומתו ה"ו עליו הממטה הלקי מסיים שיעור רק לאחר חק' שזה יפריש אח"כ וא"ל יותר. תו"ע: [ג] מ"ג ושריש. שחלק המאה לג' חלקים ומכל חלק טעל עשירית

הכל. *ומאה חולין שיש כאן חרי זה בצד זה ושאר תרומה על ושלש ושלש ואומר אחד ממאה ממה שיש כאן הרי זה בצד זה חולין ושאר תרומה על הכל. *ג' יח' זה *ג' ה"כ מהחולין

נאר דער וואס קויפט בייא אים דארף געבין מעשר. זאגט דא משנה וויא אזוי גיט ער דא מעשר נאך דער תרומה מעשר וזהו ער נעקט דעם שיעור ווי פיל מען דארף געבין תרומת מעשר ודאס איז איינס פון הונדערט און וויא פיל מען דארף געבין חלה ודאס איז איין אקט און פערציגקטע טייל און ער טיילט דאס נאך גיט אפ פון דעם ברויט וואר איהר פסחא פסחא שיש כאן תרי בצד זה מעשר ושאר מעשר פסחא י"ו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו נאר ער זאגט איין הונדערט חלק פון דעם ברויט זאל ויין אין דעם זייט ברויט מעשר. און נאך גיין טייל געבין דעם איינעם זאל אויף ויין מעשר. דער נאך זאל ויין מעשר. זאל ער ווערן תרומת מעשר מעשר אויף די איבעריגע גיין טייל וזהו נאך אקט און פערציגקטע טייל וואס איהר האב אפ געשיירט אין דעם אנדערין זייט זאל ויין חלה. ואז דא תרומת מעשר מיט דא חלה דארף ער געבין דעם פסחא. דער נאך זאגט ער ופעשר שני בצפוננו או בדרומו ומחללי על הפסחא מעשר שני וואס איהר דארף אפ שיידין זאל ויין אין צפון זייט אנדער ער זאגט עס זאל ויין אין דרום זייט. און דא מעשר שני טאהשם ער אויס אויף געלט: ב הוצה והפריש תרומה ותרומת מעשר נוסח איהר

צווייט

כשם שיש לנכס"כ רשות לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרום תרומה מעשר ואיזה נמי שרי להפריש תרומת מעשר באומד בעין יפה כפי כל המנהגות בלכות מזה הלכך (א) אותו שליח שהוא מפריש משלם אפי"ס שהיה ראוי להיות חסר מעט בעין יפה הוא מפריש ושרי: ג וכן הצוננת על החמשה. אף ע"פ שהוא מעשר מן הרע על היפה סבר לה כר' חילעאי דאמר התורם מן הרע על היפה תרומתו תרומה וכדמאי התירו אפי"ס לכתחלה: ואפי"ס מטפוסים הרבה. ולא חיישי' שמה' אחרת קנה הנחתום תבואה ממי שהוא מעשר והיוס ממי שאינו מעשר ונמלא מפריש מן הספור על החיוב דנחתו' מחד נכדל וזין אף על פי שהוא עושה מדפוסים הרבה: רבי יהודה אומר. כשנתיב' של אמש או שנייה של היום מודה ר' יהודה לר' מאיר דאפי' מלפוסים הרבה שרי ללא חייב לדפוסים (ב) אבל א' של אמש וא' של היום אפי' מדפוס או שרי בתרומת מעשר. דאפי' שנייה של היום או של אמש כיון דכשני דפוסים היא אחרת' מתרי נכדי וזין אף התבואה ושמה' הא' עשרה' לא ונמלא מפריש מן הספור על החיוב: ומתיר בחלה. דכחלה כ"ע מודה אפי' של

העשירות ונ' העשירות פן א' מליץ נולד ועיין בחומ"ס: (א) כלומר דהשתא אין אנו נרביץ לפרש חסר דבר מיעוט כיון דכלל'ס מתני' כחבא אלוקו: [ד] והשאר חלה. כינר' סרולס להפריש תרומה וח'מ וחלה כחמת כחם פן אחד מעשרים וסירס סרס'ס אחד מעשרים היינו ס' פלס ממאה כ' מסן ח'ג וא' ח'ג וכל נחלה שהיא א' ממ'ח אלס דרך אין החשבון מנמלס: (ס) בצפוני. שכן דרך בני אדם כהוסעת יד ימין וטקל מפ' שכן דרך ימין וטקל מפ' אחר דרך לכך סקידס לטוט. חרי"ס: (כ) כי הנחתום כעלמו אפסר שיעס מפריס' א' מיעוס משל אחר. רבי שמעון אומר בתרומת מעשר ומתיר בחלה:

צנוי'א דריטול קא'ה תרומה אונ איין דריטול תרומת מעשר. אונ אזוי קען ער טאכין דיא נאנצ'ע תבואה וזשאר חלה אונ איין אקט אונ פערצינקטע טייך זאל זיין חלה ויפער שני בצפיט או בדרום אונ מעשר שני זאל זיין אין צפון זייט אדער אין דרום זייט ויפוזיג על הקעות אונ זייא זאלין זיין אויס געמאקשט אויף געלט: ג היקת פן הנחתום פערש פן תחבה על הצוננת ופן הצוננת על תחבה נוען איינער קויפט ברויט פון אדעקער נוארעקע אונ קאלטע קעג ער אפ שיידין מעשר פון די קאלטע ברויט אויף דיא נוארעקע אדער פון דיא נוארעקע ברויט אויף דיא קאלטע אפי' ספסוין תרבה דבי רבי פאר אפילו די ברויט זענען געמאכט אין עטליכע פארקעס קען דאך זיין אז ער האט דיא תבואה געקויפט פון עטליכע קענקשין אונ דריקער האט ער געמאכט דיא ברויט אין עטליכע פארקעס גבי ער זאל וויסען פון וועקים תבואה יעדער ברויט איז. אונ עם קען דאך זיין אז דער ברויט נואם ער גיט אים מעשר אויף דעם אנדערין ברויט איז ער פון געמערקטע תבואה אונ דער אנדערער ברויט איז פון גיט געמערקטע תבואה. גיט ער דאך מעשר פון דעם ברויט נואם איז פטור פון מעשר אויף דעם ברויט נואם קען דאך פון אים געבין מעשר איז דאך דאס גיט קיין מעשר. דער פאר האט קען גיט טורא. נוארום איה גייא נאה דאס סערקטע בעקערס אונ דאס סערקטע בעקערס קויפן תבואה פון איין סוחר. דריקער אדער די אלע ברויט זענען געמערקטע אדער אלע זענען גיט געמערקטע קעג ער מעשרין פון איינס אויף דאס אנדערע אונ דאס נואם ער האט געמאכט אין עטליכע פארקעס די ברויט איז נאר עם זאל אים זיין בעקער צו פארקויפן. אזוי נאנט רבי

מאיר רבי יהודה אומר שאני אומר חטים של אמש היו פשוט אחר ושל היום היו פשוט אחר רבי יהודה נאנט אויב די אלע ברויט זענען פון דיא תבואה נואם ער האט געקויפט אין איין מאג קעג ער מעשרין פון איינעם אויף דעם אנדערין אפילו זיי זענען פון עטליכע פארקעס. נוארום ניייל זייא זענען געקויפט גינוארין אין איין מאג נאנט מיר גענויס האט ער זיי געקויפט ביי איין סוחר. אדער דיא ברויט נואם איז פון דיא תבואה נואם ער האט געקויפט געקטין טאר ער גיט געבין מעשר אויף די ברויט נואם איז פון די תבואה נואם ער האט היינט געקויפט. ניייל עם איז אין צנוי'א קעג געקויפט גינוארין קען זיין אז עם איז פון צנוי'א בענקשין. איינער האט געמערקט אונ איינער האט גיט געמערקט אונ סאקער גיט ער מעשר פון פטור אויף חייב איז דאך גיט מעשר רבי שמעון אומר בתרומת מעשר ויפוזיג בחלה רבי שמעון נאנט אויב די ברויט איז געמאכט אין עטליכע פארקעס איז גענויס אז זייא זענען פון תבואה נואם איז געקויפט גינוארין ביי עטליכע סוחרים. אונ אפילו דיא תבואה איז געקויפט גינוארין אין איין מאג. פון דעקטונענין קען זיין אז דער בעקער האט זיי געקויפט ביי עטליכע סוחרים. דריקער טאר קען גיט מעשרין פון איין פארקע אויף דער אנדערער. טאקער גיט ער מעשר פון אזוי אברויט נואם איז שוין געמערקט גינוארין אויף אזוי אברויט נואם איז נאה גיט געמערקט גינוארין אדער חלה קעג ער געבין פון איינע אויף די אנדערע. נוארום דער חיוב דאך דער חיוב פון אלע טייג גענויס איז געקער איז דאך רא ניקא נעלדער ברויט קען דאך גיט געבין פון אים חלה אונ נעלדער

אמש בשל היום ואפילו משני דפיסין דלי נמי מתרי גברי זבין לא חיישי' שהרי אלל הגתחוס מתחייבה בחלה שהיא נלגלגת את העיסה והלכ' כר"ס: ד' פלטר. הוא הלוקח מן הגתחוסים ככרות הרבה בבית ה' ומוכרן לחי' כשוק ה' ה' מעשר מכל דפוס ודפוס דברי ר"מ. דס"ל לר' מאיר פלטר מתרי תלתא נהחומין זבין ואנו אומרים דפיס' זה קנה מנתחוס ה' והשני מנתחוס אחר ור' יהודה סבר פלטר אחד נחתחוס זבין ואע"פ שהם משני דפיסין כלן מנתחוס ה' הן הלכך אם כולן משל אמש או משל היום מעשר מה' על הכל כדון נחתחוס: מנפול. קנה מן פלטרין הרבה ומוכר לאחרים וכיון שהוא רגיל לקנות מאנשים הרבה הלוקח ממנו מעשר עכ"ל"א והלכה כר"ס: ד' הלוקח מן העני. המחוור על התחוס: פלח' רבילה. חתיכות של דבילה: בולל ונושל. דורס התמרים או הגרונות ומערבן יחד וכן נכללים ומתערבים נמל מפרים מן החיוב דקסבר י' כלילה בדבר היבש אכל פרוסות של לחם ופלחי דבילה אין נכללין ואחר לפיכך מן הספור על החיוב: בזמן שהמתנה מרובה. בזמן שהכל נותנים מתנה מרובה שכל המתנות שוות או מועלת כלילה: אבל בזמן שהמתנה מועטה. כלומר שמתנה ה' מיעוטה מחברתה לא מהני כלילה דלמלא כל הד וחד לא מתרמי ידידה וחיישי' שמא מן הרוכ מפרים על המיעוט כך נראה פי' משנה זו בירושלמי (א):

ברוים קען דארף יא געבין פון אים חלה. נאר פון די אלע ברוים פון דעם געקער דארף קען געבין חלה: ד' הלוקח מן הפלטר כשיר סמס וסמס דברי רבי מאיר ווען איינער קויפט ברוים פון אפלטר ודאס איז אקעקער וואס קויפט צו ואקען אסאך ברוים געבאקטע און ער פארקויפט איינציג עייסן. דער וואס קויפט ביי דעם פלטר דארף מעשרין יעדן פארים ברוים בוזגער. אזוי נאנט רבי מאיר ווארום הפלטר קויפט פון עטליכע געקער און עס קען זיין דער געקער קויפט געמעשרטע הבואה און דער אנדערער געקער קויפט גיט געמעשרטע הבואה און דער אנדערער געקער קויפט פארעם ברוים איז פון איין אנדער געקער און אז ער וועט געבין מעשר פון איין פארעם ברוים אויף דעם אנדערין פארעם ברוים קען דאך זיין אז ער מעשרט אזוי אברויט וואס איז געמעשרט איז אויף אזוי אברויט וואס איז גיט געמעשרט איז דאך דאס קיין מעשר רבי יהודה אומר פאחת על הכי און רבי יהודה נאנט אפלטר קויפט נאר פון איין געקער. דריבער אפילו זיי זענען פון עטליכע פארקעס אויב זיי זענען אלע פון די הבואה וואס איז געקומן געקויפט גיווארין אדער פון דיא הבואה וואס זענען היינט געקויפט גיווארין מעג קען מעשרין פון איין פארקע אויף דער אנדערער. ואזוי ווי אין יענע משנה שמיים מרה רבי יהודה בלוקח מן המנפול שהוא מעשר כלי אחר ואחר דאס איז רבי יהודה מרה ווען איינער קויפט פון המנפול ודער וואס קויפט פון פיל געקערן מוז ער געבין מעשר פון יעדן פארקע בוזגער. ווארום עס קען זיין אז דער געקער האט געקויפט הבואה פון דעם סוחר וואס האט געמעשרט און דער אנדערער געקער האט געקויפט הבואה

פון דעם סוחר וואס האט גיט געמעשרט קען זיין ער זאל אפ שיידן מעשר פון געמעשרטע אויף גיט געמעשרטע. ואזוי ווי אין יענע משנה איז געשטאנען: ד' חילוקין בין העני ובין העני שנתנו לו פרוסות פת או פלחי דבילה מעשר כלי אחר ואחר ווען איינער קויפט עסיקווארג פון אארכעס כאן וואס גיט אין די הייזער געבין עסיקין און דער ארעם כאן ופאר ויה אפילו וואס קען האט אים געבין שטיקער ברוים אדער שטיקער צו ואקען געקעקטע פייגין. מוז ער געבין מעשר פון יעדער שטיק בוזגער דאסערס וגינדרות בורר ונופל די איינציגע מייקלען און דיא איינציגע פייגין געמריקונטע וואס דער ארעם כאן האט צו ואקען געקליבען מיטש ער אויס אלע אין איין כלי און גיט פון זיין מעשר. ווארום שטיקער ברוים אדער שטיקער געקעקטע פייגין קענען ויה גיט אויס מיטשען. קען דאך זיין ער זאל געבין מעשר פון געמעשרטע אויף גיט געמעשרטע. דריבער מוז ער געבין פון יעדער שטיקול בוזגער. אדער איינציגע מייקלען און איינציגע פייגין געמריקונטע מיטשען ויה גיט אויס מעשרט ער דאך פון אונגעמעשרטע אויף אונגעמעשרטע אפר רבי יהודה אפתי בזמן שהמתנה קרובה אפי' בזמן שהמתנה מועטה מעשר כלי אחר ואחר נאנט רבי יהודה ווען איז דער דין אז ער קויפט אויס אלע צו ואקען און גיט מעשר. נאר אז אלע האבין אים געגעבן גלייך. אדער אז איינער האט אים געגעבן מער און איינער האט אים געגעבן ווייניגער העלפט גיט וואס ער קויפט אים. טאמער גיט ער דיא מעשר פון דעם וואס האט אים געגעבן מער ווייניג זיי זענען פיל וועלן זיי אים קויפן אין האנט און דיא איז געמעשרט.

שנתן מחנה גדולה איש נדיו הוא וכל'ם הוליד המעשרות. חס
שנתן מחנה מיעוטו איש כלי הוא ולא עישר נכר לא יתעבר
הכל שח' ופירש מדמאי על הולדו: [ח] ובבנות אחרות.
חס לקח ממנו וחר' ולקח ממנו פסע שניו. הכ"ח: [ט] אין
אדם רשאי. שוין רשאי להוליד מחר' כלתי מתוקן דשמה
לא יודיע ללקח אפ"כ חס עבר
מעשר: (ד) דלי אפ"כ טבל
מיטות כחולין מרובין נחבטל
כרוב מדוריהם ולא נחתיב
כלל מדריגין. ולא יתקן בטבל
ודלי ממקום אחר יסיה מן החיוב
על הפעוט: (ה) ה"ס נלחמן

ומגנות. [ח] ומגנות
אחרות מעשר טבל אחר ואחר: ח הלוקח טבל משני מקומות. מעשר מזה
על זה. אף על פי שאמרו [ט] אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך:
ומגנות אחרות מעשר טבל א' וא'. דבעלי הגנות שמה זה עישר וזה לא
עישר: ח מב' מקומות. שני המוכרים הדיעוהו שהוא טבל: אלא לצורך. כגון שנחשב לחכירו חולין מופעין
בטבל מרובה שאין לטבל זה תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר (ד) ודוקא לחכר (ה) מותר למכור טבל אבל
לא לע"ה וע"ה שנחשב לו חולין בטבל כאלו הוא עושה הולך אלל חכר והוא לוקח לו טבל ממקום אחר ומעשר לו:

הבית נאה אקאהל געקויפט הבואה קענ דער
לוקח געבין מעשר פון איינע ערליי הבואה אויף
די אנדערע. אפילו ער גיט אים די הבואה פון
צוויי קערב און אפילו פון צוויי שקטעס ווער האט
אין נאך אשקאט אויף פערלערן טייל זיי נענען
פון איין בעל הבית. אדער ריא נאנצע הבואה
איז געמעשערט אדער עס איז גאר גיט געמעשערט
בעל הבית שעהי סוכר ירק בשוק נאנצן שקטעס ו' סגנותי
מעשר פארהי ער חצי ובבנות אחרות מעשר טבל אחר ואחר
אבעל הבית וואס פארקויפט ירק אין גאס.
אויב ריא ירק איז פון זיינע גערטנער, אפילו
איינער האט ביי אים געקויפט ירק עטליכע
קאהל מעשערט ער פון איינע ערליי ירק אויף
די אנדערע. אדער אז די ירק איז פון פערקערע
גערטנער און קען האט ביי אים געקויפט ירק
עטליכע קאהל אז קען מען מעשערט פון יערין
קאהל קויפן בונדער וחווי'ס: ח חילוק טבל משני
מקומות מעשר טבל ע"ה נען איינער קויפט טבל
הבואה ואום געמעשערט פון צוויי גערטנער וואס
הייסט פון צוויי סוחרים און ביידע האבן אים
גיואנט אז ריא הבואה איז גיט געמעשערט קענ
ער געבין מעשערט פון איינע ערליי הבואה אויף
די אנדערע אף ע"ה פי שאמרו אין אדם רשאי למכור טבל
אזא גינד אפילו דיא חכמים האבן גיואנט קען
מאר גיט פארקויפן טבל טאקער נועט ער פאר-
געטן צו זאגן אז זייא נענען גיט געמעשערט.
סיידן אז ער מוז פארקויפן טבל. קענ ער פאר-
קויפן ודהיינו עס האט זיך צו מיטשט בייא זיין
חבר אביסול חולין וגעמעשערט הבואה אין
טבל אום געמעשערט. קען ער דאך גיט געבין
מעשערט פון די צומישטע הבואה טאקער גיט ער
פון די חולין וגעמעשערטע אויף דיא טבל אום-
געמעשערטע. דריבער קענ קען אים פארקויפן
טבל

ו סימון. סוחר הלוקח תבואה מצעלי בתים הרבה ביחד
ומוכר לאחרים כמדה גסה: לא יעשר מזה על זה.
דשמה מה שלקח ממנו כגויה מאלס אחר קאלו ואחרי
לאחריו מן הסוחר על החיוב: ואפי' מאותו הסוג.

ו הלוקח מן הסימון וחור ולקח ממנו שניה.
לא יעשר מזה על זה. אפי' מאותו הסוג. אפי'
מאותו המין. נאמן הסימון לומר משל אחר
הם: ו הלוקח טבל הבית וחור ולקח ממנו
שניה. מעשר מזה על זה. אפי' משתי קופות.
אפי' משתי עיירות. בעל הבית שהיה מוכר
ירק בשוק בזמן שמביאין לו מגנותיו מעשר מאחד על הכל. [ח] ומגנות
אחרות מעשר טבל אחר ואחר: ח הלוקח טבל משני מקומות. מעשר מזה
על זה. אף על פי שאמרו [ט] אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך:

ומגנות אחרות מעשר טבל א' וא'. דבעלי הגנות שמה זה עישר וזה לא
עישר: ח מב' מקומות. שני המוכרים הדיעוהו שהוא טבל: אלא לצורך. כגון שנחשב לחכירו חולין מופעין
בטבל מרובה שאין לטבל זה תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר (ד) ודוקא לחכר (ה) מותר למכור טבל אבל
לא לע"ה וע"ה שנחשב לו חולין בטבל כאלו הוא עושה הולך אלל חכר והוא לוקח לו טבל ממקום אחר ומעשר לו:

אז די איבעריגע נענען גיט געמעשערט קען דאך
זיין אז ער גיט מעשערט פון געמעשערטע אויף גיט
געמעשערטע. דריבער מוז ער געבין מעשערט
אדער שטיקל בונדער: ו חילוק מן הסימון וחר'
ולקח ממנו שניה לא יעשר מזה על זה אפילו מאותו הסוג
אפילו מאותו המין נען איינער קויפט הבואה פון
אסימון. אסימון איז אסוחר וואס קויפט הבואה
פון די בעלי בתים וואס האבן פערלער, און ער
קויפט מיט אנדריקע קאס. איז ער פטור פון
צו געבין מעשערט. נאר דער וואס קויפט פון דעם
סימון דארף געבין מעשערט. אזוי וויא עס שטייט
ופרק ב' משנה ה' אויב דער קענעש האט נאך
אקאהל געקויפט הבואה פון דעם וועלכענען
סימון. קאר קען גיט מעשערט פון ריא הבואה
וואס ער האט איין קאהל געקויפט אויף די הבואה
וואס ער האט נאך אקאהל געקויפט וטאקער
איז איינע ערליי הבואה גיטען געמעשערט און
די אנדערע ערליי הבואה איז גיט געמעשערט קען
דאך זיין ער גיט מעשערט פון געמעשערטע הבואה
אויף גיט געמעשערטע אפילו ער האט אים ביידע
קאהל פארקויפט פון איין קארב. און אפילו די
ביידע הבואה נענען איין גאטונג דהיינו ביידע
נויץ נענען רויט אדער ביידע ווייס האט קען
אויף מורא טאקער איז דאס פון צוויי סוחרים.
אונז איין סוחר האט געמעשערט און דער אנדערער
סוחר האט גיט געמעשערט נאמן הסימון יסר חצי
אחר הם אדער אז דער סימון זאגט נייא נענען
געקויפט גיוארין פון איין בעל הבית איז ער
בגלויבט: ו חילוק בפני הבית וחר' ולקח ממנו שניה
מעשר טבל ע"ה אפילו משתי קופות אפילו משתי עיירות
נען איינער קויפט הבואה פון אבעל הבית וואס
ער פארקויפט ריא הבואה פון זיינע פערלער
און דער נאך האט ער ביי דעם וועלכענען בעל

[illegible]

הרי זה בארץ . ופירותיו עכל נמור דאורי' : תרם מן הארץ . אפי' לכתחלה נמי מצי לתרום ומסוס סיסא נקט ל' דיעבד : תרומה ויחזור ויתרום . דמן הפסוק על החיוב הפסים ולאו תרומה היא הלכך יתור ויתרום ומס' כיון שקד' לה שם תרומה נותנה לכהן ללא לית' ולזולתי בתרומה וא"ל הוציא עליה תרומה ומעשר כמו בסיפא ודמלורי' לאו עכל היא : אבל מן הבקוב על שאינו נקוב . עליו המיוב' על הפסוק הפסים התרומה הויא עכל דאורייתא (ע) הלכך לא יוכל עד שיצא עליה תרומה ומעשרת :

די גערד גענויט, איז גלייך נוי ער וואלט פאר-
נויט אין דער ערך, אונז ער קעגן געבן תרומה
וסגשר פון די תבואה וואס האט גענואקסין אין
דער פלי אויף די תבואה וואס האט גענואקסין
אין דער ערך אונז ער קעגן געבן תרומה אונז
סגשר פון די תבואה וואס האט גענואקסין אין
דער ערך אויף די תבואה וואס האט גענואקסין
אין דער פלי שטאט נקוב על תבואה תרומה ויהיה
יתום אבער אז ער האט פארנויט אין אפלי וואס
זיא איז גיט גילעכערט אין דער פסור פון תרומה,
אונז אויב ער האט אפ געשיידט תרומה פון דיא
תבואה וואס האט גענואקסין אין דער גיט
גילעכערטע פלי אויף דיא תבואה וואס האט
גענואקסין אין דער גילעכערטע פלי, האט ער
דאך אפ געשיידט פון פסור אויף חיוב אין דאס
גיט תרומה, נאר ער מוז נאך אפאקל אפשיידן
תרומה פון די תבואה וואס האט גענואקסין אין
דער גילעכערטע פלי, נאר פון דעס וועגן נוייל
ער האט אויף יענע תבואה אויף גערויפן דעם
נאקען תרומה מן ער דאס אויף געבן דעם
פון מן תבואה על שטאט נקוב תרומה ולא תחליף ער שוויצא
עקל תרומות וסגשר אונז אויב ער האט אפ
געשיידט תרומה פון דיא תבואה וואס האט
גענואקסין אין דער גילעכערטע פלי אויף דיא
תבואה וואס האט גענואקסין אונז דער גיט
גילעכערטע פלי וואס הייסט מן החיוב על
הפסור, מן התורה אין דאס גיט תרומה נאר
די רבנן האבן גיזאנט נוייל קען האט דאס
גערויפן דעם נאקען תרומה מן קען דאס
געבן דעם פון, נאר דער פון מאד דאס גיט
עסין ביי ער וועט פון די תרומה געבן תרומה

קבל אונ פון דיא קבל גים ער מעשר אויף דיא צומישטע תבואה, פון דעקסענענין אז איינער האט פארקויפט קבל גים צו דעם וואס האט צו מישטע חולין מיט קבל, איז אויך אנגע פארקויפט אונ דער וואס האט געקויפט גים פון ניי מעשר : ה מעשרון משל ישראלי על של נכרי. משל נכרי על של ישראלי משל ישראלי על של כותים על של כותים אז אייד האט צווייערליי תבואה נואם ער האט געקויפט פון אייד אונ פון איין עובר בוכבים, אדער ער האט געקויפט תבואה פון אייד אונ פון אכתי, אדער ער האט געקויפט תבואה פון צוויי כותים, מען ער געבן מעשר פון איינע ערליי תבואה אויף דיא אנדערע רבי אגרות אוסר משל כותים על של כותים רבי אלעזר זאגט אז אייד האט געקויפט תבואה פון צוויי כותים מאר מען גים מעשרין פון איינע אויף די אנדערע, ווארום (כותים) מעשרין גאר פאר ויך אונ גים צו פארקויפן) מאסער האט איין כותי געמעשרט ווייל ער האט דעם געוואלט ער תבואה האלטן פאר ויך אונ דער נאך האט גי ווי פארקויפט איז דאך אייגענס תבואה פסוד פון מעשר אונ דער אנדערער כותי האט דיא תבואה גים געמעשרט ווייל ער האט ניי געהאלטן צו פארקויפן פון די תבואה דארף מען געבן מעשר, אז ער וועט געבן מעשר פון איינע תבואה אויף דיא אנדערע קען דאך ויין אז ער וועט געבן מעשר פון געמעשרטע גים געמעשרטע : ו ציץ נקוב הרי זה כתיב. הרי זה כתיב. וצץ נקוב. וצץ נקוב על העץ. ורסותו תורסות אז איינער האט געמאכט לעקער איז אפלי אונ האט אין די פלי אריין געשטערט אונ האט אין

יא מן הרמאי על יא תרם [י] מן הרמאי על הרמאי. מרמאי הרמאי. דלמא הוי מעשה על הוראי. תרומה [א] ויחזור ויתרום. מן והאי לאו מעשה: תרומה. הוראי על הרמאי. תרומה ולא תאכל [יג] עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות:

מערסין הן: מן הוראי על הרמאי תרומה ולא תאכל. דהוי דומה למפריש מן הנקוב על שליט נקוב מן החיוב על הפסוק שאם הדמאי מעשה נמלאת התרומה טבל דאורייתא הלכך לא תאכל:

ומעשר וייל מן התורה איז דאס טבל אזוי ווי עס איז גיווען פריער: יא תרם מן הדמאי על הדמאי ווען איינער האט אפ געשייט דער תרומה פון דמאי ופון תבואה וואס ער האט געקויפט בייא איין עם הארץ אויף דמאי וואווי תבואה וואס ער האט געקויפט ביי איין אנדער עם הארץ איז דאס תרומה ווייל טאקער האט מען פון ביינע ערליי תבואה נאך גיט גינעבין תרומה נאר ער דארף נאך אקאהל געבין תרומה פון די אנדערע דמאי. טאקער די דמאי וואס ער האט פון איר גענומען תרומה האט שוין דער עם הארץ פון איר פריער גינעבין תרומה און פון די אנדערע דמאי האט דער אנדערער עם הארץ גיט גינעבין תרומה. איז דאס מן הפסוק על החיוב. איז דאך דאס גיט תרומה. דריבער דארף ער נאך אקאהל געבין תרומה פון די אנדערע דמאי טרפאי על הדמאי תרומה

תוספות

גמרא ברכות דף ט"ז ע"ב

רש"י

בין הרבקים. רב אלס מוסיק גנון וחרה אף דאס לא יתן ריוח אז נראה כמו. וחרף וכן מוסיק וריוחם אזוה וזכרתם את ועשייתם את שריד ליתן ריוח בין מם שנסוף תיבה לאלף שכתמלת תיבה שאחרי' וכן ירד להחיו ויין על תוכו שלא יחמט ש"ן למען שיהיה לנו סכר מלות ואין לנו לעשות ע"מ נקבל פרס:

מים: מלבים בה תשלג בצלמון. המורה אשר בה מלכים ימלוכו תשלג ותנן לך את כל המות:

הגוי רב עובדיה גפיה דרבא רב עובדיה האט גילדערוגט פאר דבא עם שטייט אין פסוק ויפדוהם איר זאלט לערנען שיהא לביד פס דיון לערנען זאל ויין נאנץ שיתן ריוח מן הרבקים ער זאל געבין אדער-ווייטערונג צווישען די ווערטער ווס זענען פהעקט איינע צו די אנדערע עני דבא בחריה האט דבא גינעקערט אויף רב עובדיה'ס בייך גנון על לבבך. על לבבך. דבא לבבך. עשב בשדה. ויבדוהם סהרה. הבנה פתיל. אהבם פאך די אלע צוויי ווערטער דארף מען דער ווייטערין איין ווארט פון דעם אנדערין ווארט וואס אז מען וועט זאגן געשווינגט וועט מען זאגן צוויי ווערטער מיט איין אות על לבבכם מיט איין למ"ה ואבדוהם

אֱהָלִים לְנַחֲלִים.
בְּמַלְאִים נְקִיִּים בָּהֶם נָעַם:
אֶחָד אֲוֵהִים. בְּתֵי מַדְרָשׁ
אֶחָד לָהֶם יִנְטִיב וּפְרָשׁ בְּדָם
שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּטֶם אֹהֶלוֹ אֶפְסֹד:
שֶׁבְרִין לִיהָ גִּבְנָא. קוֹשְׁרִין
קוֹפֶה לְהַשְׁאִיף אֹהֶב: יְהוּדִי
לְרֹאשׁ. כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ יוֹדֵעַ
שֶׁבְּמִקְדָּה זֶה טַעַם וְדָלָה אֲבָל
יִשְׁעֵי יוֹדֵעַ בְּזֵיוֹת מְקוֹם
טַעַם: בִּין פֶּרֶק לְפֶרֶק.
שׂוֹדֵעַ שֶׁנֶּאֱמַר הִפְרָשָׁה וְלִדָּךְ
לְהַמְלִיץ פִּי אֶחָת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ
בְּזֵיוֹת מֶה: יְהוּדִי לְפֶרֶק
לְהַשְׁאִיף. לְהַסְתִּים רִאשׁוֹן

אל תקרי בצלמון אל
חמא ברבי חנינא למא
לכתוב כנחלים נטיו
לומר ד' מא נחלים מעין
למחרה אף אהלים
חובה לבק' וכות', הקורא
אמי ורבי אמי הוו קא
אמר להו ארהבי והכי א
מדרשא ואיתא ויאמר
דתני קמיה דרבי יוחי
יודע להקין טעה באמ'ן
בין פרק למק' יחזור למ
לכתיבה יחזור לכתיב
שלא פתח בלמען י

בצלמות ואמר רבי
ננסמכו אהלים נלחם
וגוי כהלים נמע וגוי
לין את האדם מטומאה
עלין את האדם מכף
למפרע לא יצא רבי
קמרון ליה נגמא לר"א
יחזור ואשמע מלתא דבי
אזל אשכיהא לתנא
וכן קרא וסמעה ואינו
עונן פרק יחזור לראש
פרק ראשון בין כתיבה
ראשונה. אמר רבי
רבי ימיכם אבל פלי

[illegible]

ר' יוחנן לא שנו, אלא
בלמען ירבו ימיכם

שון אס שני : ואר"י . לתנא

מיט אשין נארוים ריידן אז תהי בצלמון אלא בצלמון
 זאלסט ניש זיינענען בצלמון נאר זאלסט זיינענען
 בצלקות, דער גיהנם וואס רבי חסא ברבי חנינא נאך
 האט רבי חסא ברבי חנינא גיזאגט למא נססו
 אהלים נחלים פאר וואס שטייט דער ווארט אהלים
 געבן דעם ווארט נחלים דהיינו נארוים עס שטייט
 אין פסוק נחלים נסיו כהלים נסע ח' די גיזעהלסטין
 פון יודין זענן געגייגט ווי מייבן ווי די גיזעהלסטין
 וואס נאט האט געפלאנצט וואס דא זאגן דער
 מה נחלים מלין את האדם כמלה אוזי ווי דרא
 מייבן מאבין דעם מענטש פון סמא דע זאל
 ווערן קהור אף אהלים מלין את האדם כמלה חובב דבא
 וכות אוזי ווי גיזעהלסטין וריא שיהלען דרא דבי
 מדרשום מאבין נפאי דעם מענטש וואס איז
 גינען חייב, אסענטש גייט אריין אין שוהל פוהר
 מיט עבירות, און אין שוהל נאנט ער יודי, גייט
 ער ארויס פון שוהל אצדיק הקדוש למפגע יא יא דר
 מענטש וואס זיינעט קריאת שמע צוריק, ער
 זיינעט פריער דעם געצטין פסוק נאכדעם
 זיינעט ער דעם פסוק וואס פאר דעם לעצטעם
 און אזוי זיינעט ער יעדער פסוק ביז עס קאנט
 אויס דעם פסוק שמע ישראל, איז ער ניש ויזא
 נאר דעם פסוק אהל וואס זיינען קריאת שמע
 פסוק רבי אמי רבי אסי הויגא פסרין מה נגא רבי אלעזר
 רבי אמי און רבי אסי האבן געמאכט אחוה
 פאר רבי אלעזר, ער האט גיזאגט צו רבי
 האבן אסר רבי האט רבי אלעזר גיזאגט צו רבי
 אמי און רבי אסי אהלי וידי דער ווייז איידעה
 איר וועט מאבין דרא חוהא איז וואס מיינט גב
 מדרשא ואיה וואס רבי דער ווייז וועל איה גיין
 בית המדרש און איה וועל דארט פערעם העריירט
 איינעם רבי וועל איה קומען אייה זאגן אז איי
 רבי אלעזר גיזאגטען אין בית המדרש אשכנזי
 וימא דהיינא מבי דבין ויהא און האט גיזאגט דער
 מהא האט גילערונט פאר רבי יוחנן מה וימא וימא

יודע להיון סתם איינער האט געלייגט, קריאט
 שמוע און אין מיטען קריאט שמוע איז ער
 גיבלען שטיין און ווייס גיט וואו ער האלט,
 נאר ער ווייס וועלכע פרשה ער האלט איז דער
 דין אזוי אויב דער מעות איז גיטען באפעסער
 אין א מיטען פרשה יחיד ראש ואל ער אנהייבען
 נאך אמהל פון אנהייב פרשה, אויב דער מעות
 איז גיטען אין מיטען ערשטע פרשה ואל ער
 אנהייבן פון אנהייב, און אויב ער מעות איז
 גיטען אין מיטען דיא אנדערע פרשה ואל ער
 אנהייבן פון ונהי אס שמוע, און אויב דער
 מעות איז גיטען אין מיטען נאכער, ואל ער
 אנהייבן פון אנהייב נאכער בין פרק פרק און
 אויב דער מעות איז גיטען צווישען איין פרשה
 און דיא אנדערע פרשה, ער ווייס ער האט
 געענדיגט א פרשה און דאך אנהייבן אפרשה
 נאר ער ווייס גיט צו ער האט געענדיגט דיא
 ערשטע פרשה, און דאך אנהייבן ונהי אס
 שמוע, אדער ער האט געענדיגט ונהי אס שמוע
 און דאך אנהייבן נאכער יחיד פרק ראשון ואל
 ער אנהייבן פון ערשטין פרק, פון ונהי אס שמוע
 בין תהיה תהיה אויב ער האט געזאגט וכתבתם
 און ער ווייס גיט צו ער האלט ביי דעם ערשטין
 וכתבתם אדער ביי דעם אנדערין וכתבתם יחיד
 תהיה ראשונה ואל ער אנהייבן פון ערשטין
 וכתבתם אסר מה שבי יחיד האט רבי יוחנן געזאגט
 צום תנא לא שני אלא פתח כלפון ידו מיכא ואל
 זאגן מיר אז ער געניינט גיט ביי וועלכין וכתבתם
 ער האלט, נאר ער אנהייבן פון ערשטין וכתבתם
 דאס איז נאך אז ער האט נאך גיט אנגעהויבן
 צו זאגן למען ידבו מיכא פתח כלפון ידו מיכא
 אבער אז ער האט שוין אנגעהויבן זאגן למען
 ידבו מיכא, האט ער זיך דערמאנט אז ער ווייזט
 גיט ביי וועלכין וכתבתם ער האלט, ואל ער
 זאגן ווייטער פון למען ידבו בזה צום סוף קריאט

END

וכי: סרכיה נקט. אין סרכיה נקט ואתי, אתא ואמר להו אמרו ליה ואין רריך לתור חלה לחמת לעשות מכלן עד חמת וליכי אלו לא באנו אלא לשמוע דבר זה דיינו: שהרשע שגורה בפיו:

שמוע סרכיה נקט ואתי ווייל דער צונג שלעפס שוין די ווערשער, דער צונג איז שוין געוואקנט נאך דעם ערשטן וכתבתם ואל ער נאגין וזהו אם שמוע, נאך דעם אנדערין וכתבתם ואל ער נאגין וזהו, דריבער אז ער האט שוין אן געהויבן נאגין לסען ירבו איז דאס שוין געוויס נאך דעם אנדערין וכתבתם אהא ואמר יהו רבי אלעזר איז געקוקט צו רבי אמי און רבי אסי

וזהו ויקהל דף ר ע"א ת"ת דלילת יוד הא ואו הא

קחו מחתכם תרומה לה' וחי תימח דקשא מלה עליכו כל נדיב לבו יביאה מו יביאה חלה מהכא חוליעא רוא ללוחא דבר נש דדחל למאריה ומכיון לביה ורעותיה כללוחא חתקין חקונא דלעילא כמה דלוקימנא בקדמיתא בשירין ותושבתן דקאמרין מלאכין עלאין לעילא ובההוא סדורא דתושבתן דקא חמרי ישראל לחתא חיה קשיט' גרמא וחתק' בחקונה כחתח דחתקט' לבעלה ובסדורא דללוחא בההוא חקונא דללוחא דמושב אחיקו עולמחא וכל איטו דילה ומחשקטן כל איטו בהדה. לבתר דחתקין כלל וחתקדו כד מו לחמת וליכי כדן כלל מתחקה חיה ועולמחא עד דמטו לגאל ישראל כדן אלטריך למיטא כלל על קוומיכו. גני דכד בר נש מטי לחמת וליכי וכלל חתקין עולמחא נעלי לה וחיה נעילת גרמא לגבי מלכא עלאה. וכיון דמטו לגאל ישראל כדן מלכא קדישא עלאה נעלי כדרגוי ופסיק לקבלא לה. ואן מקמי מלכא עלאה בעיק לקיימא על קיימא באימחא כרעדה דהא כדן חושיט ימיניה לגבה ולבחר שמאליה דשו לה חתות רישה ולבחר חתקין חתויהו כחדא כנשיקו. ואלין איטו חלת קדמיתא וכע בר נש לשוואה לביה ורעותיה ולכונא כלל הוי חקונין וסדורין דללוחא סומיה ולביה ורעותיה כחדא. השתא דמלכא עלאה ומערויתא איטו. כבורה כדדוה כזיטן נשיקין מאן דלעריך למשאל שאלתין ישאל דהא כדן שעתא דרעותא חיה כיון דשאל בר נש שאלתו מקמי מלכא ומערויתא כדן יחקין גרמיה כרעותיה ולביה לחתא אחרתין לחתקט חדוה דעמירו דהא מלאין חלת אחרתא כדכונחא אחרא ויתקין בר נש גרמיה למיסק מקנייהו ולאחא לון כדדוה גינא דללון חלת. ועב"ד דיהא רעותיה דיתכרכון חתאי מחיטן כרכאן דחדוה עמירא. וכדן אלטריך למשל על אנשי ולממסר נפשיה כשעתא דחיה קטא נפשין ורוחין כדן חיה שעתא לממסר נפשיה כדן חיה כדקא יאות:

הלכה פסוק

יוסף לחק

מוסר

הר"מ הלכות תפלה פ"א

משערי קדושה ח"ב שער ד'

וא זכה משה רבינו ע"ה לקבל חסודה עד שחתמה ארבעים יום וארבעים לילה ולא עלה אלוה וז' למרום עד שחתמה ארבעים יום וארבעים לילה ולא זכה ר' אליעזר ורבי עקיבא ור' ישמעאל לכל אותה החתמה והנכונה בעלייתן לפירוש וישמע קולי. ואין תפלה ערבית חובה כחפלת שחרית לא זכה משה רבינו עליו השלום לקבל התורה עד שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה משה רבינו האמ ניש וזכה גינען די תורה פון הקדוש ברוך הוא ביו ער האט געפאקט פערציג טעג און פערציג נעכט ויא ענה אליו וברונו וברכה פסוק עד שחתמה ארבעים יום וארבעים לילה און אליוה הנביא האט ניש וזכה גינען ארויף צו גיין אין היקעל ביו ער האט געפאקט פערציג טעג און פערציג נעכט ויא נכה רבי אליעזר ורבי עקיבא ורבי ישמעאל ורבי איתא הקקטא ותנביאה בעלייתן פירוש רבי אליעזר און רבי עקיבא און רבי ישמעאל ווען זיי זענען פריה און האלדין טאג וועל איך בעטין און וועל פרוקען פאר נאט און ער וועט הערין מיין שמוע ויא תפלת ערבית וזכה כחפלת שחרית וסנחה און מעריב דאונען איז גיט און אשולדיגקייט אויף דעם טענקש וי צו דאונען שחרית און כנחה ויא זי פן נהני קי ישראלי בקי סקביא מושבותיהם

מושבותיהם

מושבתייהם להתפלל ערבית וקבלו עליהם כהפלה חובה: (ב) וכן תקנו תפלה אחר תפלת המנחה סמוך לשקיעת החמה יום התענית בלבד כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני התענית וזו תיא תפלה הנקראת תפלה נעילה כלומר נעלו שער שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה: (ג) נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חודשים ארבעה של של כל יום ותפלת המוספין וביום הכזורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה:

מושבתייהם להתפלל ערבית וקבלו עליהם כהפלה חובה: (ב) וכן תקנו תפלה אחר תפלת המנחה סמוך לשקיעת החמה יום התענית בלבד כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני התענית וזו תיא תפלה הנקראת תפלה נעילה כלומר נעלו שער שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה: (ג) נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חודשים ארבעה של של כל יום ותפלת המוספין וביום הכזורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה:

ארויף גענאנגען אין היקעל האבין זיין גיט בעקומען די חקקה און גיט ריא גנואה ער אשר התענו ימים רבים בכל מיני קנפים ופרישות ביו זיין האבין געפאסט פיר טעג און האבין זיך געפייניגט און האבין זיך אפגעשיידט פון דיא וועלשליכע פערנעניגונגס ווא זיך שלמה לאותה חקקה ויהיכם פני האדם און דער קלף שלמה האם גיט וזכה גינען צו דיא חקקה ער זאל זיין קלוגער פון אלע מענטשן ער שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה ביו ער האם געפאסט פערציג טעג און פערציג נעכט כמו שאמרו עי מ' דבשלי שהוא מ' בדי' אזוי וזיין די חקקים האבין גינאנט אויף די גרויסע מ' פון ווארמ כשלי מ' איז פערציג צו נויזין אז שלמה הקהל האם געפאסט פערציג טעג און פערציג נעכט אויף דיא חקקה זייענע ויפסד הויהר אסר בכי שטען בן יוחאי רבי פנחס בר חנינא רגופים פליא חלודין בצאתו מן המערה אין ווהר שמיים ווען רבי פנחס האם גינען וזיין דאס לייב פון רבי שמעון בן יוחאי איז קראנק ווען ער איז ארויס גענאנגען פון דעם קעלער וואס ער איז דארט גינען בעהאלטן האם רבי פנחס געלאמט גרויס צער האם רבי שמעון גינאנט צו רבי פנחס איז יא חסידו בבר יא הייתי בבר ווען דו וואלקט מיה גיט אזוי גינען וואלט איה גיט גינען מיט אזוי פיל תורה וזעה אין ספקת שבת דף פ' צונויטע זיט דעם דער ציילונג פון רבי שמעון בן יוחאי מיט דעם קעלער:

מושבתייהם להתפלל ערבית וקבלו עליהם כהפלה חובה: (ב) וכן תקנו תפלה אחר תפלת המנחה סמוך לשקיעת החמה יום התענית בלבד כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני התענית וזו תיא תפלה הנקראת תפלה נעילה כלומר נעלו שער שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה: (ג) נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חודשים ארבעה של של כל יום ותפלת המוספין וביום הכזורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה:

ארויף גענאנגען אין היקעל האבין זיין גיט בעקומען די חקקה און גיט ריא גנואה ער אשר התענו ימים רבים בכל מיני קנפים ופרישות ביו זיין האבין געפאסט פיר טעג און האבין זיך געפייניגט און האבין זיך אפגעשיידט פון דיא וועלשליכע פערנעניגונגס ווא זיך שלמה לאותה חקקה ויהיכם פני האדם און דער קלף שלמה האם גיט וזכה גינען צו דיא חקקה ער זאל זיין קלוגער פון אלע מענטשן ער שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה ביו ער האם געפאסט פערציג טעג און פערציג נעכט כמו שאמרו עי מ' דבשלי שהוא מ' בדי' אזוי וזיין די חקקים האבין גינאנט אויף די גרויסע מ' פון ווארמ כשלי מ' איז פערציג צו נויזין אז שלמה הקהל האם געפאסט פערציג טעג און פערציג נעכט אויף דיא חקקה זייענע ויפסד הויהר אסר בכי שטען בן יוחאי רבי פנחס בר חנינא רגופים פליא חלודין בצאתו מן המערה אין ווהר שמיים ווען רבי פנחס האם גינען וזיין דאס לייב פון רבי שמעון בן יוחאי איז קראנק ווען ער איז ארויס גענאנגען פון דעם קעלער וואס ער איז דארט גינען בעהאלטן האם רבי פנחס געלאמט גרויס צער האם רבי שמעון גינאנט צו רבי פנחס איז יא חסידו בבר יא הייתי בבר ווען דו וואלקט מיה גיט אזוי גינען וואלט איה גיט גינען מיט אזוי פיל תורה וזעה אין ספקת שבת דף פ' צונויטע זיט דעם דער ציילונג פון רבי שמעון בן יוחאי מיט דעם קעלער:

מושבתייהם להתפלל ערבית וקבלו עליהם כהפלה חובה: (ב) וכן תקנו תפלה אחר תפלת המנחה סמוך לשקיעת החמה יום התענית בלבד כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני התענית וזו תיא תפלה הנקראת תפלה נעילה כלומר נעלו שער שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה: (ג) נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חודשים ארבעה של של כל יום ותפלת המוספין וביום הכזורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה:

אונקרוס ויקהל יום ב תורה

להמשיך מל' ד' יהוה נפש י יהוה יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמת יהוה חיה יחידה ד' רמילי יוד אל שם ב'ן שבעשית בניקוד חולם:

וימשיכי דדכרי מסמכי ו ועזרת אילם מאדמים ועזרת

פירוש לתורת אלהים (ח) ועזרת און פערל פון נוידער מאדמים רויט גע- פארקום ועזרת קהלים און פערל פון אזוי אחיה משרי חכמים פאר וואס האם נאם גיכאפין אויף די שבתים און ימים טובים פער ווי אויף אלע מצות, און אז פער איז מחלל שבת קיפט אדרשה פון די מצות פון דעם שבת, דארפין פיר נאר נויסן טען

תַּחֲשִׁים וַעֲצִי שְׁמִים : ה וְשֶׁמֶן
 לַמָּאֹר וּבְשָׁמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
 וְלִקְטֹרֶת הַפָּמִים : וְאַבְנֵי-שֹׁהַם
 וְאַבְנֵי מִלֵּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן :
 וְכָל-חֲכָם-לֵב בָּכֶם יֵבֹאוּ
 וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה :

רשבים

(ח) ולקטרת. לצורך קטורת תביאו הפמים :

ענין חכמי לב

(ו) וכך חכם לב בכם וגו'. ויש להבין מי יבין אם הוא חכם
 לב. וכל אדם לא יוכל לומר על עצמו שהוא חכם לב שיקרב
 אל ענין קדוש כזה לעשות מלאכה ה'. ונראה שהנפיון היה
 שלא אמרו לו לגמרי האוי של ה' כי לא היה הענין והיוקון
 הכלים והוא יבין מדעת עצמו להאזין. זה מוכיח על חכמת ה'
 אשר בקרבנו. ומה' הוא מוכן למלאכה הקדש. כי רוח ה' בקרבנו
 לדע כל זאת. כי מדוע לא ידע זאת חכם אחר. וזהו ויעשו

פירוש לתורה אלהים

וואם זיא הייבט פחש וַעֲצִי שְׁמִים אונ טענען
 האלץ : (ח) ושמן קמח אונ בוימאיל צו לייקטען
 אין דער קטורה ויבשמים אונ בשמים צו דעם
 בוימאיל פון נאלבונג ויקטירת הפמים אונ צו דיא
 קטורת פון גיטערץ : (ט) ואבני אונ דיא שטיינער

משלי חכמים

מען נאל הנגן ביי בית דין. אדער נאם אליון שפאטש דעם
 מענטש ער נאל שפארקין פאר די צייט. רבשע שם איז גיטען

תרנום

נביאים מלכים א ז

לחמשיך מנה דיא צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות דיה יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דדור יקונה דיה
 יחירה דנצח יקונה חיה יחירה דדור אל שם בן שבעשיה :

א וְכִתְרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ הָעֲמֻדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשֶׁן * וְקִרְנֵתוֹן דָּעַל רִישׁ
 בְּאוֹלָם אַרְבַּע אַמּוֹת : ב וְכִתְרוֹת עַל-שְׁנֵי הָעֲמֻדִים
 גַּם-מִמַּעַל מִלְּעֻמַּת הַבֶּטֶן אֲשֶׁר לַעֲבָר * שִׁבְכָה * וְקִרְנֵתוֹן עַל תְּרִין עֲמֻדֵי
 דְהַרְמוֹנִים מֵאֲתֵימ טָרִים סָבִיב עַל הַכִּתְרוֹת הַשְּׁנִיָּת : ד אֵף טַלְעֵל טַלְקֵבִיד דִּקְמָא
 ז וַיִּקֶּם אֶת-הָעֲמֻדִים לְאֵלֶם הַחֵיכֹל וַיִּקֶּם אֶת-
 חֲחוֹד קַחוֹר עַל קִרְנֵתָא הַגִּיטָא : ו אֵקִים ית עֲמֻדֵי לְאוֹלָמָא דְטִיקְלָא וְאֵקִים ית
 ט צִוָּה דוד

(א) מעשה שושן באולם. כי צוירי שבעת העמדות היו מקימים
 סביב את חלק העליון מן הכותרת אולם ממעל ר"ל השטח
 הרוחני את הכיסוס סקרוי אולם מעשה השטח הכולל היה מעשה

ששון. זה ר"ל לאחרי שהעמידו את העמודים כאלו שיש מעשה השטח הכולל
 מעשה הששון היה כשעת ארבע אמות על הכותרת ממעל כי העמודים היו כמות ארבע אמות כמ"ס
 לד והיו אם כן יותר מארבע אמות אבל מעשה הששון היה רק כשעת ארבע אמות : (ב) וכתרת וכו'. כל לומר
 מהיון סיס ששון סוכה ואמר אל תחשוב שכתרי העמודים לא היו כי אם סביבות העמוד ולא היו נעשים כפיפת כוכב לכפות גם חלל
 כי הכותרת ההם כמו גם ממעל מלמעלה הבען שהוא חלל העמוד הפונה לעבר השכבה לזר מעלה אם כן מהם נא ששון אשר שם
 עליו מעשה הששון : והרמונים סאתים שורים. ר"ל מספר הרמונים היו מלחים תרומים בשני טורים ונתומים סתם סביב על
 סכופות פלס כלל טור : השניית. כמו והשניית ר"ל וכן היו מספר הרמונים לכותרת השניית : (ג) דאלוה דחרכל. כלומר
 שלמי

צמודא סימניא וקרא ית העמוד הימני ויקרא את-שמו יכין ויכין את-
שמה יכין ואקים ית צמודא העמוד השמאלי ויקרא את-שמו בעז: ויעל ראש
משמאלא וקרא ית שמה העמודים מעשה שושן ונתתם מלאכת העמודים:
בועז: ויעל ראש צמודא עובר שושנא ושלמת עיבדת צמודא:

מצודת דוד

בלמני סהיכל הימנית אשר כפלת סדרומי: יכין. לסימן טוב שיטון הכית לעד: השמאלי. אשר כפלת סהיכלי: בועז. סוף
מלה מורכבת בו עז ר"ל כהיות חסד בקרבות הנעשים כה ימלא עוז וחזק לישראל: (ד) ועל ראש העמודים. ר"ל לאחר הקמת
העמודים כהאולם או הניח מעשה השושן על ראש העמודים וסיו השטח הרחב. כיפת האולם: וזאתו וכו'. כי כעת הקמתם
עדיין לא נשלמה המלאכה עד אשר הניח עליהם מעשה השושן ומכאן אחר הקמתם:
דעם פירוש עברי מיישש נעשינו מען בייא דער הפסודה פון דער וואך

תרנ"ג

כתובים משלי יו

להבטיח סיפור ומלכות דלא שוין דלת יוד נפש שוין שוין דלת יוד דוח יאהדרנהו נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני דוח אלף דלת גון יוד נשמה ומלכות יו הו הו הו חיה יודית דיסוד יתה יודית
דמלכות אל שם ב"ן שבעשה:

א סקרא דיגלאה קמניק א עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלעאון: ב נכונ
בדיניה ופקדון דרשיצי דלצים שפמים ומחלמות לגו כסילים: ג יץ וזין הקה
ספיק צאקא: ב סמקנין שבר וכל שנה בו לא יחכם: ד נהם בפקיר אימת מלה
למקני דיני וסמקא מתעברו חומא נפשו:
ג קמיקא הוא חקרא ונחמא שקרא וכל דשני כיה לא נחמם: ד נהים היה אריא איקמא
דמקא וסן דמחמיה ליה קמי על נפשיה:

רשי

מצודת דוד

(א) יליץ משפט. יעד לאדם משפט יסורין ומיתה:
יבלעאון. האון יבלעו: (ב) שפמים. על
דעת לזה הלן המספר כלשון הרע: ומהלומות. מכות:
לגו. לגו: (ג) יץ. הוא מי שזוהה יין: דומה:
שרויה לשכר יין יסן, וכלמת כל שנה בו לא יחכם:
(ד) אימת מלה. הקב"ה: מהעבר. מכעיסו:
הכפיר. כן מאוים סוד המלך על מי אשר יכעם
פירוש ע"ט

(א) עד בליעל יליץ משפט, דער פאלשער צדוק אז
ער קוקט צום משפט רעם ער נופע
רייד קען זאל גיט דערקענען זיין פאלשקייט
יפי רשעים יבלעאון און דיא מויל פון דיא רשעים
שלינגט איין די אוקרעכט וועלכע זאכין עם איז
אוקרעכט זאגט ער גיט: (ב) נכונ נכונים שפמים,
דיא קענענשין וואס לאכין פון תורה און מצות
פאר זיי איז אנגעברייט יסורים ומחלמות לגו כסילים
און שלעק איז אנגעברייט צו די קערפערס פון
דיא נאכען, די רשעים: (ג) יץ מין הופה שבר דער
זיין לאכט פון דעם קענענש וואס מרינקט אים,
דער שטארקער זיין ברוקט און לאכט פון זיין

פרק כב א מצילין מזון שלש סעודות. ואמלו כללים הדנה דללו כלי אחד אמרו ג' כל כתבי דכמה דכתיב מליל: לכס. כל אחד מזון שלש סעודות: ובלבד שלא יספוג. שלא ישים פסגו לשאוב היין ולחזור ולהסיף ונע"ס שיש לספוג בית אחוזה דליכא חשש סחיטה שלא יעשה כדרך שהוא עושה כחול ואמלו ליקח כידו שמן ודבש שהם עבים ונדבקים ולקח ידו בשפת הכלי אסור שלא יעשה כמעשה חול:

אין סוחטין את הפירות. דהו ליה מספק תולדה דדש: אסורין. גזירה שמא יסחוט לכתחלה: רבי יהודה אומר אם לאוכלים. היו אותן פירות מכונסים: היוצא מהן מותר. דלא יחלף ל' כמה שזכו וליכא למגור בהן שמא יסחוט: ואם למשקין. היו מכונסין דמיחלף ליה במאי דנסיק מניה: היוצא מהן אסור. גזירה שמא יסחוט וכויתוס ועכס מודה רבי יהודה לחכמים דלף ע"ג דכנסן לאוכלים הו"ל מהן אסור כיון דדרגין לסחיטה קיימו כי חתו לידו משקה יהיב דעמיה כהני. ובשאר מיני פירות מודים חכמים לרבי יהודה כיון דלא י"ן לסחיטה לא מחלקו אלא כחומים ורמזים דר' יהודה מדמה להו לשאר פירות וחכמים מדמה להו לזיתים וענבים והלכ' כר' יהודה (ה): חלות רבש. כשהן מרוסקים זכ' ה. נש מעלמו מתוך השעיה ואין דרך לסחטי הילכך ר"ל מחיר וחכמים אסורים גזרו אסורין מרוסקין והלכה כר"א (ב): ב כל שבא בחמין. שנתכסל: מדיחין. דהדחתו אינו בשלו אבל לא שורין: חוץ מן המליח הישן. דג מליח שעברה עליו שנה משמלה: וקולים האספנין. דג שקליטמו דקה והדחתו בחמין הוא גמר בשלו: ג שובר אדם את החבית. מפני שהוא מקלקל (ג): ובלבד שלא יתכוין

וכויתוס ועכס מודה רבי יהודה לחכמים דלף ע"ג דכנסן לאוכלים הו"ל מהן אסור כיון דדרגין לסחיטה קיימו כי חתו לידו משקה יהיב דעמיה כהני. ובשאר מיני פירות מודים חכמים לרבי יהודה כיון דלא י"ן לסחיטה לא מחלקו אלא כחומים ורמזים דר' יהודה מדמה להו לשאר פירות וחכמים מדמה להו לזיתים וענבים והלכ' כר' יהודה (ה): חלות רבש. כשהן מרוסקים זכ' ה. נש מעלמו מתוך השעיה ואין דרך לסחטי הילכך ר"ל מחיר וחכמים אסורים גזרו אסורין מרוסקין והלכה כר"א (ב): ב כל שבא בחמין. שנתכסל: מדיחין. דהדחתו אינו בשלו אבל לא שורין: חוץ מן המליח הישן. דג מליח שעברה עליו שנה משמלה: וקולים האספנין. דג שקליטמו דקה והדחתו בחמין הוא גמר בשלו: ג שובר אדם את החבית. מפני שהוא מקלקל (ג): ובלבד שלא יתכוין

פרק כב א חבית שנשברה אפסא וואס איז צו בראבין גינוארין און די משקה ריגט אויס פון פאס פיצין הימנה פון שיש סעודות קעג קעג מציל ויין אום שבת אזוי פיל משקה וויא קעג דארף אויף די דריי סעודות פון שבת ואמר גאחרים באו ונחציו לכם אונ ער קעג זאגין צו אנדערע קעגנשין קוקט אונ נעמט פאר אייך משקה פון דיא פאס אונ יערער נעמט משקה אויף דיא דריי סעודות פון שבת יגבד שיא יספוג גאר ער זאל גיט איין מונקען אשנאום אין דיא משקה אום שבת איין צו זאפין אונ דער נאך זאל עס ארויס רינגען אין אפלי אין סחטין את הפירות והוציא מהן משקין קעג קאר גיט אויס קעגנשין פירות אום שבת די זאפט זאל ארויס גיין פון זיין ואם יצאו פפצין אסורין אונ אויב דיא זאפט ריגט אלצין ארויס פון די פירות אום שבת קאר קעג זיין מרינגען אום שבת. טאמער נועט ער אום קעגנשין דיא פירות אום שבת רבי יהודה אומר רבי יהודה זאגט אס יאקנין אויב דיא פירות זענען אנגעגרייט גינוארין צום עסין הוצא מהן כויתוס דיא זאפט וואס גייט אלצין ארויס פון זיין איז מותר. קעג קעג זיין מרינגען אום שבת ואם נפסקין אונ אויב דיא פירות זענען אנגעגרייט קעג זאל פון זיין אום קעגנשין דיא משקה צום מרינגען הוצא מהן אסור דיא זאפט וואס גייט אלצין ארויס פון זיין איז אסור צום מרינגען אום שבת חיות דבש דיא האניק איז געטאקט אזוי וויא חלות ופון הויבין איז טאקס

אונ אינעווייניג איז האניקן שריקען פערב שבת אויב ער האט זיי צו קעגנשין ערב שבת ויצאו פפצין אונ די האניק ריגט אלצין ארויס פון דיא טאקס אום שבת אסורים איז דיא האניק אסור צו עסין אום שבת ורבי אליעזר פתיר אונ רבי אליעזר זאגט קעג קעג עסין די האניק אום שבת: ב גי שבת בחסין פערב שבת אלע עסין וואס זענען גיקאקט גינוארין פאר שבת שריין אותו בחסין בשבת קעג קעג זיי טייקין אין ווארעקע וואסער אום שבת וזי שבת וזי שבת בא בחסין פערב שבת אונ אלע עסין וזי שבת זענען גיט גיקאקט גינוארין פאר שבת שריין אותו בחסין בשבת קעג קעג זיי טייקין אין ווארעקע וואסער אום שבת. אקער וויקין קיט ווארעקע וואסער אום שבת קאר קעג גיט אין ווארעקע וואסער אום שבת קאר קעג גיט חוץ פון הפליח הישן גאר הערינג וואס עס איז שוין קער וויא איהר ווי ער איז אין ואלץ וזיגט מיהים קפנים אדער קליינע פיש איינגעזאצטענע וקליים האספנין אונ אפיש וואס ער האט ארינע הויט דיא אלע פיש קאר קעג גיט אפ שווינגען אין ווארעקע וואסער אום שבת שבתקין וזי גמר פאקען טייט זיין זענען שטארק גיזאצין אונ איידער קעג שווינגען זיין אפ קעג קעג זיי גיט עסין. אונ דאס אפ שווינגען מאקט זיי פערטיג צום עסין. איז דאך גלייך וויא זיין וואקטין גיקאקט גינוארין אום שבת: ג שובר אדם את החבית אקעגנשין קעג צו פרעכין אפסא אום שבת גאכיל הימנה גרוגת ער זאל פון איר נעמקען אקעגריקענע פייג צום עסין יגבד שיא יתכוין לעשות

לעשותה בלי. לעשות לה פה נחל: אין נוקבין
מנופה. (לדקוק) כפי חבית אלל נטל את כולה דכי
נקיב לה מתחן פתחא הוא: רבי יוסי מתייר. (לחין
דרך פתח חבית ככך והלכה כרבי יוסי: וליא יקבנה
מצדה. כלומר הא דשרי
רבי יוסי להיות נוקב את
המנופה לא שרי אלל למעלה
בראש המנופה דלא אורחא
למעבד פתחא החס אלל
נטל כל המנופה אלל מלדה
וזמין דעביד ליה לנקב בלד
המנופה משום נוחא ואינו
רועה לפתחה למעלה שלא
יפלו תרדות או עפר ביין:
מסרח. ויש כלן משום
ממחק: בערב. שם מקום:
חוששני לו מחמאת.

אלל אסור כדליתא בגמרא ס"פ י"ג. והרי"ג כחך דכיון דעלמא
מקנקל פטור הכא משום אורח שבת שרי לכתחלה וכו' דהכא שרי
דוקא ככלי קטן דלא שייך ביה כיון וסחירה אלל ככלי גדול לא וכו'
גדול כל המחזק ארבעה פסא כ"מ ככ"י. והר"ש מוקי למתני
דהכא כחב"י שגכרה ודיבוק שגכרה כחמ"ו וכו' בחי' וטור:
(ד) הוילי ואלל מירח חייב הלכך
חושש אני שחל מירח ואלל חשש
ונסתפק בלל מירח אי חייב
אל לא דלחין נראה דר"י לאסלוגי
אח"כ אחי. תוי"ט: [א] ברע"ס.
כלי מלא מים ימים לתוך מקוה
מים רעים. רש"י: (ה) כ"ה
פסרש"י והר"מ כפירושו אלל לא
כנגד הכס הלכך ה"נ טעמא מפי
דקמ"ל דלא חייב להאי חשדא.
ומיהו אחי קשה מ"ס ממשה
דלכ' דלא יכיל כידו האלוגטיות
שחל יסחוט והר"מ כחב"י כ'
ואין חושש שחל יסחוט ויש
לחלק דלא רצו ח"ל להלכ"י
לפס"י כגדיו מעליו משום חששא
דשחל יסחוט כי גדול כבוד
סכריות ואפי' כגד ח' מנגדיו אל ישנה מפני כן משח"כ
באלוגטיות שחליו נשום מלכא אלל מביאה כידו. גזרו כהן שלא
יביא שחל יסחוט: [ב] בפי משה כ'. מוקמין כגד' דמי
מעהר חמין דומיא דמי טבירא ולה"ק הרוחץ דיעבד לכתחלה
לא ירחיק כחמין אלל כמי טביר' רוחץ לכתחלה ואלל חילי לה הכא
אלל לגלוי דמי מערה דחמין סן ור"ל חמי הא' שחממו מע"ש
ח' ועחוי"ט: (ו) וסוף מל' מעטתא הספד דמ"ג פ"ט

ומלחא דשמיטא. היא ומשום קיסא נקט לה דתקן ואלל האלוגטיות
נרמק קמ"ל: מי שנשרו בליו. שגלו כמים בשבת: מלחך עמהן ואינו חושש. שחל יסחוט
הניע לחצר החיצונה. הסמיכה למכא העיר שהוא מקום המשחמר: שומחן בחמה. ליכנס: אבל לא כנגד
העם. שחשדוהו שגכסן. ומשנה זו דחזיה היא שהלכה כידיו כל דבר שחממו מעליו מלחית העין אפי' כחדרי
חדרים אסור הילכך אסור לשוטקן אפי' שלא כנגד העם: ד' ונסתפג. וקמ"ו: (ו) ואפי' בעשר אלוגטיות.

הימים בהם מען קענ אריון ששעליו אום שבת
ווארעקע וואסער וואס. נענען גומ צום פריקענען
אין שלעקעטע וואסער קאלטע בשב"י שיינע דיא
נוטע וואסער זאל קאלט נוערין וואס נוצן דחפא
בשב"י שחמו אום קאלטע וואסער קענ מען אריון
ששעליו אין ווארעקעטע וואסער אום שבת וי"א
זאלין ווארעס נוערין פי שגשרו בליו בנדק צפ"ס נוען
איינער איז גינגענען אין נועג אום שבת אום
ווינע קליידער נענען אראפ גיפאלין פון אים אין
וואסער פלגד ב"ו קענ ער אנקטאדן דיא נאסע
קליידער אום וי"א פריקענען זיך אויף אים וואס
חושש אום ער זאל נישט מורא האבין מאסער
נועט מען אים חושד ויין ער האט דיא קליידער
גינאשין אום שבת הניע יחצר החיצונה או ער
קוקט צום ערשטין אויף פון שטאט אום שבת
זאל ער די קליידער אויסקטאדן שווקן דחפא אום
שפרייט וי"א אום אויף דיא זונן צום פריקענען
אזי יא כנגד העם אבער נישט אלע זאלין זעהן ווי ער
פריקוקט. מען זאל אים נישט חושד ויין או ער
האט דיא קליידער גינאשין אום שבת: ד' הריחץ
בפי פסד נוען איינער האט זיך גינאשין גיבאדיין
אין אקעלער וואקטאל אונקער די ערד אום שבת
ובפי פסד. אדער ער האט זיך גיבאדיין אום שבת
אין דיא וואסער פון טבריא ונסתפג אפי' בעשר
אונקטיות אום ער האט זיך אפ געווישט אפי'ו

נעשות כפי נאר ער זאל נישט מאכין דיא פאם זאל
ווערין אפגענע פלי דוקא דעם אויף ברעכין
והיינו ער זאל שייין אום גלייך אויף ברעכין
קאר מען נישט נאר ער זאל אויף ברעכין ווי עס
נועט זיך ברעכין אין נוקבין מנופה של חבית מען קאר
נישט מאכין אלאה אין דער שפונד פון פאם. נאר
ער זאל די גאנצע שפונד ארויס נעקען דכ"י רבי
יחידא אזוי זאגט רבי יהודה נחב"ס פסדיו אום די
חב"ס זאגן מען קענ מאכין אלאה אין דער
שפונד ויא יקבנה מצדה ער זאל נישט מאכין די לאה
אין דער ווייט פון שפונד נאר אויבין וואס היתה
נקיבה אום אויב דיא פאם איז גינען גילעקערט
יא יחז' עזית שעה זאל ער נישט ארויף קלעבין וואקס
אום שבת פס"י שהוא ספיר ווייל ער נועט די וואקס
ארום שמיטען אום מען קאר נישט בשמיטען אום
שבת אפי' רבי יחז' האט רבי יהודה גינאגט
בעשה בא פס"י ב"ו יחז' בן יחז' ב"ו יחז' ב"ו יחז'
גיטראפין פאר רבי יוחנן בן זכאי אין דעם ארמ
עקב אז איינער האט ארום געשמיטען אלאה פון
אבלי קיט וואקס וואס חוששני לו מןמאט האט רבי
יוחנן גינאגט איה האב מורא ער איז חייב
אסמאט: ד' נותנין פכשיל לתוך הכור מען מען אריון
ששעליו אום שבת גיקאקטע עסין אין אגרוב
בשב"י שיהא שמיר דאם עסין זאל נוערין געהיט
עס זאל נישט קאלע נוערין פון היץ וואס חב"ס

כללית. וכח הר"ן המסבב דמחשבו דיעבר ל"ד דאפי' נסתכלה מחשבו דקדושי ספא כ"י המסבבין כ"י וכל מחשבו חלוק בין אדם א' ל"י ב"ה לענין הכחה וכל' וכל' שמה שמה ל"ד מחשבו שנינו שכל הרוחנין מחשבו' אח אהה אוסר ענין למסבבן א' אחה אוסרין ברחיה ולין הדבר עומד בדלחא כפ' ברה ש"ה. ואל' ואל' ש"ה.

[illegible]

ובגדיו נאדורו במים ואחי לידי סחיטה : אפיקמוזיון .
 בשלום שיהי ההלכותמה . אפיק מוצא . טוי מתבשל . לני
 יבאו להקיא הוא שאסיר בשבת (ט) אבל להכניס אנחנו
 קיא יתרפא מותר אפי' על ידי משהק : ואין מעצבין
 ממחי ככונה ולא חמץ חלא אחר זמן אבל כיום לידה
 הישבר . עטס נאכבר ואין הלכה במשנה זו חלא
 העלם מן הפרט שלו : ראש ירפא . לשון כליס טרופות
 השכר דמחו לרפואה קטיד :

סדינים שמקנחים בהם וגסספג בהם זה חסר זה ח"ע" דל
נפשי מ'א כל חד וחד. אפ"ה. לא יביאם בידו.
לתוך ביתו אפ"ה ע"י עירוב שאין כאן חיסור האלה אלא
גזרה שמה יסכה ויסתסם כדומו: אבל עשרה בני

אדם. הוחל ומדוכן הס
מזכיר הכרדו ופסי' חדא
למיתתו ל' חודשים ודכא
נפשו כה מילא חס"ה מביאין
אותו כירס ולק' מרזין שמה
למסכות הויל ומדוכין הן
פניהם ורגליהם ורגליהם
אורח' למנהל קקס וכו"ה
ל' חודשים ודכא חס"ה

[illegible]

גדול וברוקר. ס' ח"א כקוה שמים שלה מחותן הורחן שם ויש להקיא ופרשונו כולמו זיוין חלומר להקיא המזון ממקום אש מרגמתינו קיו טור. זיון חלומר ודוקא לשמות שפאש לתוך פיו כדי להקיא מותר הדיבא לדית ליה צערא ואש אתה הקמן. לתקנו ולשכ עמחומיו וחליתיו שדרתו ממסו שרי. מעניכס לאון ידך טעבנו ויעשיו ראוין מחוריון הלכה מחורין את השכר נכתב: שגפרקת ירו. סילא כעשר' שמשתקפ כטנן על מקוס

כִּים צִעָהּ הַאֲמִיכֶכֶר . אִיו דָּאָה אִין יַעֲרִין
 הַאֲנִמְדָּה נִינְיגִי נִואָקֶר, פֿון רַעֲשֻׁנוּעִיגִין יֵאִיִּים
 בִּירָה זָאל עַר גִּים מָרְאָנִין רִי הַאֲמִיכֶכֶר אִין הַאֲנִמְדָּה
 אִים שֶׁבֶת, מֶאָקֶר וועט עַר אִים קוועט־שִׁין
 אַבִּיסֶר נִואָקֶר פֿון הַאֲנִמְדָּה אִים שֶׁבֶת אַבִּי גֵשֶׁה
 בִּירָה אָדֶם מִסְּפִינִין בִּיאִינְיִים אַחֵה אָבֶר צִעָהּ מִנְּמִשִּׁין
 מִעִינוּ וְיָה אַפּ וְיִישָׁעֵן מִים אִין הַאֲנִמְדָּה אִים
 שֶׁבֶת מִינִים יִרְיִים וְיִנְיִים וְיִיעֶר פֿינִים מִים רִיא
 העֵנָם אִים מִים רִי פִים וְאִפִּילוּ רַעֲשֻׁנוּעִיגִין נֶאֱנָצִין רַעֲשֻׁנוּעִיגִין
 אִוְרִיךְ יִפְבִּיאִין אִוְרִיךְ בִּרְיִים אִים קִעִנִין מָרְאָנִין רַעֲשֻׁנוּעִיגִין
 הַאֲנִמְדָּה אִין אִוְרִיךְ העֵנָם אִים שֶׁבֶת, אִפִּילוּ רַעֲשֻׁנוּעִיגִין
 הַאֲנִמְדָּה אִין שִׁמְאָרְק נָאם, פֿון רַעֲשֻׁנוּעִיגִין הַאֲנִמְדָּה
 קִעֵן גִּים מִוֶּרְאֶה מֶאָקֶר וועט קִעֵן אִים קוועט־שִׁין
 רִיא נִואָקֶר פֿון הַאֲנִמְדָּה אִים שֶׁבֶת, וְיִוִּיל וְיִיא
 זַעֲנֵן עֲמִילִיכֶע קִעֲנִשִּׁין וועט אִין יַעֲרִין רַעֲשֻׁנוּעִיגִין מֶאָנֵן
 רַעֲשֻׁנוּעִיגִין אִז עֵם אִיו שֶׁבֶת אִים קִעֵן מֶאָר גִּים
 אִים קוועט־שִׁין ; וּ כְּזִי וְיִסְמִשִּׁין בִּבְנֵי מִינִים קִעֵן
 קִעֵן וְיָה אִים שִׁמְרִיעֵן מִים אִייר אִים שֶׁבֶת אִים
 קִעֵן מִעֵן אִין רִיבִין רִיא אִייר אִוְרִיךְ רַעֲשֻׁנוּעִיגִין לִיב
 עֵם זָאל אִין אִין לִיב רַעֲשֻׁנוּעִיגִין אִים אִין אִין אִין אִין
 רִי גִירֶעֶרִים אִין אִין מִסְּפִינִין אָבֶר אִין רִיבִין אִין
 בִּירָה רִיא אִייר זָאל אִין אִין אִין אִין אִין אִין אִין
 מֶאָר קִעֵן גִּים אִים שֶׁבֶת וְיָה מִסְּפִינִין אִים קִעֵן
 מֶאָר גִּים אִים שֶׁבֶת קִרְאִין רַעֲשֻׁנוּעִיגִין לִיב מִים אִין אִין

טאס איז גיטאקט צום קראצין וזה איז יידיש
דיקדיקט מען טאר נישט גיין אום שבת אין אטאפל
טאס ער איז גליישיק. טאקער וועט ער פאלדן
און וועט איין געזין דאס קליידער און וועט זיין
אויס קוועטשין אום שבת ויין וועט אפגיין קען
טאר נישט קרינקען שבת אטשקע צו ברעכין.
און אויב דאס ברעכין וועט איין ארפאט
סען קען איין קענדיג אט תפסן אויב אקער איז
אקער גיבראכין טאר קען איין נישט אויס גלייבן
די גליידער אום שבת. און דורך איין עכרים מעג
קען. און איין דעם טאג וואס דער קינד איז
גיבראכין קעגן אישראל אויף אויסקלייבן דאס
גליידער פון דעם קינד ויין וועט אט משכך אויב
אקער איז צו בראכין גיטאכין טאר קען אים נישט
גלייך שטעלן אויף ויין ארט אום שבת דער דין
גלייכט קען מעגן מי שפוקה דו דעגו אויב ביטא
אטעקטש איז ארויס געגיסען גיטאכין אטאקט
אדער אפום פון גליר ואיז די רפואה דער צו קען
נאך גיטען אויף דעם ארט וואלטע וואקסערן
יחפס גיטען טאר קען נישט גיטען אויף דעם ארט
וואלטע וואקסער אום שבת אקער וואס דעגו
אקער ער מעג וזה וואשין וקארין אין קאטע
וואקסער וואס נדמא נדמא און אויב ער נעכט
געהיילט דורך דעם בארין איז נישט:

יחיב

מִיֵּינֵינוּ עֲמַם בְּלוּסִים נָחִים :
מִצְוִינֵינוּ . מִקֻּשְׁשִׁים :
שְׂאִינֵנוּ בְּנֵי תוֹרָה . כ"כ
לְכַדֵּם כְּכֵי ח"י מַחֲמַת
תּוֹרַת מַכְבִּיד לֹוֹת מַחֲמַת
לְבוֹשִׁינֵנוּ שְׁנֵרָחִי חֲשׂוֹנִי :
דְּרָדֶקֶן . כְּחֻסִּים שֶׁלֹא
הֵינּוּ לְסִכְר' : כּוּפְנֵי שֶׁלֹא
גָּלִי . הַשְׁפּוֹת כִּמוֹ אוֹתֵנוּ : שֶׁלֹא
גָּלִי . כְּדֹאמֵר קָמוּ : שְׂאִינֵנוּ
מוֹאֵב מִנְעוּרֵינוּ . סִפְיָה
דְּקָרָה עַל כֵּן עֲמֵד עֲשֵׂנוּ בֹו

גני מה עופות שבבבל
שמריו ובגולה לא הלך

[illegible]

מ"מ עופות שבבבל
שמינים. משל חרץ
ישראל: בלך, לכה לך אל
שקצו ה': למרבר עזה.
והוא מ"ח': מועדים
שבבבל שמינים. גרילס
לסחוט צמועדים יותר מ"ח':
מפני שהם עניים. וכל
השנה אין להם שמה במכל
וזמשתה ואין להם מרגוע
ומלחכה לפיכך צמועדי'
כל שמחם: מצויינין

אמרהו ואם לאו לא תא
שמנים מפני שלא גלו

יְהִיב רַבִּי חֵיטָא בַר אֲבָהוּ
חֵיטָא בַר אֲבָהוּ אָנֹכִי
פֶּאֶר רַבִּי יוֹחָנָן וְהֵיב רַבִּי
יוֹחָנָן אִין גִּזְעִסִין אֹנֶה הָאֵל
פֶּעֶרְטָא אֲפֵר זֵה רַבִּי חֵיטָא
חֵיטָא בַר אֲבָהוּ גִיטְאָמֵט
שְׁבֻבְיָא שְׁמִינִים פֶּאֶר וּוּאָם
לִפְעֻדָּה פֻּן דִּי עוֹפוֹת וּוּאָם
אֲפֵר זֵה הָאֵם רַבִּי אֲפֵר
לְפֻדְרָה עוֹה אֲרֻךְ שְׁמִינִים
וְדֵר מִרְבָּר אִין אִין אֲתֵרָה
דְּאֶרְט וּוְיִיזִין עוֹפוֹת וּוּאָם
עוֹפוֹת וּוּאָם אִין בָּבֶל, גִּי
צוּ רַבִּי אֲסִי מִפְּנֵי מַה מְבֻדֵּי
פְּרִיט קָעַן יִהְיֶה יוֹם מִלֻּב
פְּרִיט יִהְיֶה אִין אֶרֶץ
גִּיטְאָמֵט מִפְּנֵי שְׁחָה עֲנִינִי
מִעֲבָרִישִׁין אֲרָעָם אֹנֶה אֲנִי
אֲפֻרָה פֻּן דִּי אֲרָעָם
דְּרִיבְעָר אֹז עָם קוֹסְט
גִּיטְרָא אֲרָעָם אֹז עָסִי
דִּי שְׁמִחָה בִּיטָא יִזִּיא גִרֵּי
גִיפֶרעֶמֶט בִּי רַבִּי אֲסִי
מִצִּינִים פֶּאֶר וּוּאָם דִּי הֵלֵךְ
אִין בָּבֶל גִּיטְרָא שְׁעָנֶר
חֲבָבִים וּוּאָם וְעָנֶן אִין
אֲסִי גִיטְרָעֶרֶט זִי שְׁמִינִים
גִּיט לִפְעֻדָּה אֹזִי גוֹמ וְ
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּרִיבְעָר
פֻּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גִּיט מִעַ
דְּאֶרְפִין יִי גִיט יִהְיֶה צִיר
אֲבָרֵי דִי פֶלְמִירִי חֲבָבִים
אֹזִי פֶלֶם בְּבוֹר וְעָנֶן
גִּיטְרָא יִי אִין שְׁיִינֶה קְלִי
גִרִּיסֶה לִיט, וְעָם מִעַ
קְלִינִיעֶר, נֶאֱחָ הָאֵם בַּר

בהמה בני' ל'כ' אסמכתא
בעלמא היא דל'כ'
נפקא לן כללוא נשמעיה כדפי'
נקטנערס :

והבא מנלן דגלו דתניא רבי יהודה אומר
חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנה'
על ההרים אשא בכי ונהו וגו' מעוף השמים
ועד בהמה נדרו הלבן בהמה בגימט' חמשים
ותרתין הוו. מפני מה מועדים שבבבל שמחים מפני שלא היו באותה
קללה דבתיב והשבתי כל משושה חנה חרשה ושבתי וכל מועדה.
מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן בני מקומן ראמרי
אינשי במתאי שמאי בלא מתאי תותבאי. מפני מה עבדן כעבדן מוזהמין
שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה המיל בה וזהמא
ישראל שעמדו על הר סיני פסקו וזהמתן עבדן שלא עמדו על הר
סיני לא פסקו וזהמתן א"ל רב אחא ברביה דרבא לרב אשי גרים מאי
א"ל אע"פ דאינהו לא הוו מזלייהו הוו דבתיב את אשר ישנו פה עמנו
עומד היום לפני יי אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום :

אלמא הגולין מפנין סמטן
ושמנן : ב"ב שנה. משנלו
בימי לדיקוה במרכות
ירושלים עד שנקדו בימי
כורש וזו פלו מהס לייסד
את הכי' י"א שנים קודם
גמר הכנין שהיא לסוף ע'
שנה בשנת כ' לדכיות כדלמך
כמנלה: שאינן במקומם.
שמא"ל גלו לשם והגולה
למקום נכרי מזיין פלמו
כמלכוסים שהיא חסוכ :
במתאי שמאי. כעירי ליני
ככדי חלוי כשמלמי
שמלה מתרגמינן תותביה : בשבא נחש על חוה. כשנתן לה ענה לאכול מן הפך כל עליה דכתיב הנחש השלמי
ל' נישאין : גרים מאי. שלא היו על הר סיני מהיכן פסקה וזהמתן : מזלייהו הוה. כמתי וכל שעמדו על
הר סיני נתקדשו ונעשרו ונחשלו מכל מוס ואף עורס ופסחים שהיו בישראל כדחזינו בספרי :

איה בין אי מיין שטאט גיט קען מיר קבוד ווענין
מיין נאמען. אז איה בין אין אפערענדע שטאט
וואס קען קען מיר גיט גיט קען מיר קבוד ווענין
מינע קליידער. אז קען עהרמ אפערענדע גיט
געקליידעט אין. שיינע קליידער גיט קען אים
קבוד ספני פה עכיס סייקסין פאר וואס ענען דיא
געצין דינער פארמיאוסקט שיא עסרז על הר סיני
ווייל זיי ענען גיט געשטאנען אויף דעם בארג סיני
סיני שבשעה שבא נחש על חוה ווארום ווען דער
שלאנג האט מונה גיווען מיט חנה הסיני ביה וזהמא
האט ער אין איר אריין גיגעבין מיאוסקייט.
דריבער אלע קינדער וואס פון איר ווערין
גיבאדין. ענען פארמיאוסקט ישראלי שעסרז על הר
סיני פסקה וזהמתן יודין ווייל זיי ענען געשטאנען
ביי דעם בארג סיני האט אויפגעהערט ואזי אנועק
געגאנגען פון זיי די מיאוסקייט עכיס שיא עסרז
על הר סיני לא פסקה וזהמתן אפער די געצין דינער
ווייל זיי ענען גיט געשטאנען געבין בארג סיני.
אזי פון זיי גיט אנועק געגאנגען די מיאוסקייט
אפער זיה רב אחא ברביה דרבא רב אשי רב אחא דער
ווען פון רבא האט גינאקט צו רב אשי גרים פא ווי
אזוי האט אויפגעהערט ואנועק געגאנגען דיא
מיאוסקייט פון די גרים. זיי ענען דאך גיט גיווען
געבין בארג סיני אפער זיה האט רב אשי גינאקט
צו רב אחא אף על פי דאינהו לא הוו סלייחי ניו אפילו
די גרים אליין ענען גיט גיווען געבין בארג סיני.
אפער זיינערע נשמות ענען גיווען געבין בארג
סיני דכתיב ווארום עס שמיט אין פסוק משה
רבינו האט גינאקט צו די יודין נאט מאכט היינטיג
אפארבינדונג את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני יי
אלהינו סיי מיט די מענטשין וואס שמיטען היינטיג דא
מיט אונז פאר נאט ואת אשר איננו פה עמנו היום אונז
סיי מיט די מענטשין ווס ענען היינטיג נאך נישטא
מיט אונז נאך זיי וועלן הערשט גיבארין ווערין :

בו היינו לא נפר דריבער איז ביי מואב געקליבען
זיין געשמאק אונז זיין ריח איז גיט אויפגעהערט
גיווארין. דאס מיינט קען דריבער ענען זיין
געווען אונז פערט אונז קלוג וזהמא פגנו דגיו אונז פון
וואנען גייסין מיר אז די עופות פון ארץ ישראל
ענען פארקריבען גיווארין דמינא רבי יהודה אומר
ווארום מיר האבין גילערונגט דבי יהודה נאנט
חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה צנווי אונז
פופציג יאהר איז קיין מענטש דורך געגאנגען
אין דעם לאנד יהודה שנאכר ווארום עס שמיט
אין פסוק דער נביא ירמיה האט גינאקט וירמיהו
על ההרים אשא בכי ונהי אויף די בערג וועל איה
אויף הייבין אנעוויין אונז אקלאג. נאכדעם שמיט
ווייטער אין פסוק מעוף השמים ועד בהמה נדרו הלבן
עופות אונז קהמות ענען אלע אנועק געגאנגען
פון ארץ ישראל בהמה בגימט' חמשים ותרתינן הוו
דאס ווארט קהמה במקרעפט צנווי אונז פופציג.
צנווי אונז פופציג יאהר איז גיווען ארץ ישראל
וויסט אפילו אבהמה אונז אנועק ענען אין ארץ
ישראל גיט גיווען ספני פה מועדים שבבבל שמחים
פאר וואס ענען די גרים מובים אין בבל פריי-
ליכער ווי אין ארץ ישראל ספני שלא היו באותה קללה
ווייל ניין ענען גיט גיווען אין דיא קללה דכתיב
ווארום עס שמיט אין פסוק נאט האט גינאקט
וזהמא כל משושה חנה חרשה ושבתי וכל מועדה איה
וועל שפערין אלע פרייליכקייט אונז אלע גרים
מובים אונז חרשים אונז שבתים אונז וועלכין יום
טוב זיי וועלן מאכין וועט אלץ ווערין גישטערט.
די קללה איז נאר גיווען אויף ארץ ישראל גיט
אויף בבל ספני פה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין פאר
וואס גיינן די תלמידי חכמים פון בבל אין שיינע
קליידער פיי שאינן בני מקומן ווייל זיי ענען גיט
פון בבל. זיי ענען אין בבל פערענדע דאסרז אינשי
אונז מענטשין נאגין בכתאי שמאי בלא סתא תותבאי אז

זוהר ויקהל דף ד' ע"ב ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

מלך דא שמענא ברין דכוננא קדישא ולא אחיהב לי רשו לגלגא בר לכו חסידו עלינון דלי כהיהא שעתא דאיהו נקטא נפשי ורוחין ברעו דכקוחא חדא איהו ישי לביה ורעותיה לדא ויהיב נפשיה בדכקוחא כהיהא רעותא לאכללא לה כהיהא דכקוחא אי אחקבלת כהיהא שעתא כהיהא רעותא דאיהו ונפשיה ונשמתין דאיהו נקטא האי בר נש דאתריר ברורא דחיי כהאי עלמא ובעלמא דחיי ותו דנשיא לאתכללא מכל סטריין מלכא ומטרוניתא מלעילא ומתחא ולאחטטרא בנשמתין בכל סטריין אחטטרת בנשמתין מלעילא ואחטטרת בנשמתין מתחא ואי בר נש יכוין לביה ורעותיה לכל דא וימסר נפשיה מתחא בדכקוחא ברעותא כמה דאתמר כדן קב"ה קארי ליה שלום לתחא כגוונא דההוא שלום דלעילא ההוא דכריד לה למטרוניתא ואכלל לה ואטער לה בכל עטריין ארף הכי האי ב"ק קב"ה קרי ליה שלום לתחא כד"ל ויקרא לו ה' שלום וכל יומיו הכי קראן ליה לעילא שלום גנין דלכליל ואטער למטרוניתא לתחא כגוונא דההוא שלום לעילא וכד אסתלק ההוא בר נש מהאי עלמא נשמתיה סלקא ובקטא בכל אינון רקיעין ולית מאן דימחי בידה וקב"ה קרי לה ואמר יבא שלום ושכינתא אמרה ינוחו על משכבתם וגו' ויפתחון לה תליסר טורי דאפרסמונא דכ"א ולא יהא מאן דימחי בידיה ועל דא זכאה איהו מאן דימחי בידיה ורעותיה לדא ועל דא כתוב כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' לגבי מלכא עלאה כמה דאתמר אריס ר' אבא קליה ואמר ווי ר"ש אתה בחיין ואנא בכינא עק' לא עק' בכינא אלא בכינא על חכרייא ובכינא על עלמא . ר' שמעון כבוננא דשרגא דאדליק לעילא ואדליק לתחא ובנהורא דאדליק לתחא נהירין כל בני עלמא (כ"ל נהיר לעילא) ווי לעלמא כד יסתלק נהורא דלתחא כנהורא דלעילא מאן ינהיר נהורא דאורייתא לעלמא קס רבי אבא ונשיק לרבי חייא אמר ליה מלין אלן הוו תחות ידך וע"ד קב"ה שדרי עד הכא לאתחברא עמכון זכאה חולקיה :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

משערי קרושה ח"ב שער ד'

הרמב"ם הל' תפלה פ"א

(א) תפלות אלו אין פותחין בהם אבל מוסיפין עליהם אם רצה אדם להתפלל כל היום בולו חרשות בידו וכל אותן התפלות שיוסיף כמו מקריב גרבות לסיכך צריך שיחדש דבר בכל ברבא ובברכה מן האמצעיות מעין הברכות ואם חדש אפי' בברכה אחת דיו כדי להודיע שהיא נרבה ולא חובה ו' ראשונות ושלש אחרונות לעולם אין מוסיפין בהם ולא פותחין בהם ואין משנין בהן דבר : (ב) אין הצבור מתפללין חפלת נרבת

(א) תפלות איז אין פותחין בהם אבן מוסיפין עליהם ווייניגער פון דיא דריי תפלות קאר קען נישט דאוונען . אָבער קער פון דריי תפלות קען קען דאוונען אם רוצה אדם להתפלל כל היום בולו חרשות בידו אויב אָבער נישט וויל דאוונען אָפילו אַנאָנצין קאן קען ער דאוונען וְכִי אִתָּן תְּפִלָּה שְׂוִיטָה כְּמִן מְקַרֵּב נְדָבָה אֲנִי דִיא אֶלֶּע אִיבְעִינִי תְּפִלָּה וְקַעַר ווי די רייני וואס ער דאווינט איז גלייך ווי ער וואלט מקריב גינען קרבנות וואס זענען אנדערע לויבן צו די גרבה וְכִי בְּרָכָה וְכִי בְּרָכָה מִן הַמִּצְוִיּוֹת מִעֵין הַבְּרִיּוֹת דְּרִיבְעִינִי דער קענטש וואס דאווינט אַתְּפִלָּה קער ווי דיא דריי תפלות דארף ער עפעס צו געבן אנניע גיבעט אין לערער גרבה פון דיא מיטעלסטע גרבות . אזוי אָנִיבְעִינִי וואס גיהער צו די גרבה וואס חדש אָפִּינִי בְּבִרְכָּה אַחַת דִּי אֲנִי אֲוִיב עַר הָאֵם נָאָר צו גינעבין אָנִיבְעִינִי גיבעט אָפִּינִי נָאָר אין אִיין גרבה איז אויך גענוג פֿאַר הַדּוּרָה שְׁהִיא נְדָבָה וְלֹא חֻבָּה קֵעֵן נָאָר וויסען אז די תפלה איז אנדערע און גיט קען מוז זיא דאוונען וְשִׁשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשִׁשׁ אַחֲרֹנוֹת דִּי עֲרֻשְׁטִי דְּרִי גְרָבֹת יִעֲלֶם

אין מוסיפין בהם ולא פותחין בהם קאר קען נישט צו געבן אין ווייניגער ווערטער . און קען שאר נישט ווייניגער מאכין פון ווייניגער ווערטער ואין משנין בהן דבר און קען שאר נישט ענדערין קיין ווארט אין די ערשטע דריי גרבות און גיט אין די לעצטע דריי גרבות : (ב) אין הצבור מתפללין חפלת נרבת אצבור קארין גיט דאוונען אַתְּפִלָּה קער ווי דיא חקמים האבין גינאנט . אָפִּינִי ווי ווילען דאוונען דיא

לפי שאין הצבור מביאין קרבן נדבה ולא תחלל אפי' יחיד מוסף שמים אחת חובת היום ואחת נדבה לפי שאין מתנדבין קרבן מוסף ויש מן הנאונים מי שהורות שאסור להתפלל תפלת נדבה בשבתות וימים טובים

וחל דכי אליהו לא זכה לומר יקש רחמים על אכילת וסמים יתירה שלא יכנס לתוך מעיו. ואמרו קדמונינו הגדול המופלא לאדם הוא המאכל וכחיו שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו : שאסור להתפלל תפלת נדבה בשבתות וימים טובים

דיא תפלה אנדרבה טארין זיין אויף גיט זיין שאין תצבור מביאין קרבן נדבה ווארום דיא תפלות זענען דאך געניגן דיא קרבנות וואס מען האט מקריב געווען אין בית המקדש, און אצבור האבין גיט מקריב געווען אקרבן נדבה ולא תפלי אפי' יחיד מוסף שמים אבער צוויי קאהל דאוונען מוסף אחת חובת היום ואחת חובת נדבה, איין קאהל מוסף וייל קאהל דארף דאוונען היינט מוסף, דאס אנדערע קאהל מוסף אנדרבה, אפילו אצינגעלענער מענטש טאר גיט אזוי דאוונען זיין שאין סתנדיגן קרבן מוסף וייל נדבה מוסף קאר מען גיט גרינגען אנדרבה ויש מן הנאונים מי שהורה שאסור תפלי תפלת נדבה בשבתות וימים טובים אנדערע גאונים פסקנן אז שבת און יום טוב טאר מען גיט דאוונען אנדרבה תפלה זיין שאין סתנדיגן דא נדבה אלא חובת היום בלבד וייל שבת טאר מען גיט מקריב זיין אקרבן נדבה, נאר די קרבנות וואס מען דארף מקריב זיין אום שבת האט מען מקריב געווען :

אום דער וואבין ותנא דבי אליהו לא זכה אדם לתורה דער פנא דבי אליהו שרייבט אויב א מענטש זעהט ער האט גיט וזכה געווען צו תורה לערנען יבקש רחמים על אכילה ושתיה ויחיה שלא יכנס לתוך פניו זאל ער בעטן בייא הקדוש ברוך הוא עם זאל גיט אריין קומען אין ווינע גידערים קיין איבעריגע עסין און טרינקען ואמרו קדמונינו הגדול המופלא אדם הוא הבאני אונזערע פריערדיגע חכמים האבין געזאגט דאס בעסטע אפצאמהונג מען זאל גיט קומען צו אעבדנה איין דער מענטש נאר זיין אפגעהיט פון גוטע עסין און טרינקען יבתי און עם שטייט און פסק שומר פיו וישנו שומר מצוות נפשו דער מענטש וואס היט זיין מויל פון גוטע עסין און טרינקען, און ער היט זיין צוגא פון צו ריידן אעלכע רייד וואס מען טאר גיט ריידן, וועט ער הישען זיין לעבן פון צרות :

מען דארף מקריב זיין אום שבת האט מען מקריב געווען :

אונקלום

ויקהל יום ג תורה

לחמשיך מחית דלא יהוה נפש י יה יהו יהוה. ויה יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יהודה דמימי דיהאנ שם בן שבעשלה בניקוד חולם :

אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֹהֶל־וָאֵת־מִכְסֹהוּ אֶת־קַרְסֹו וְאֶת־קַרְשֵׁיוֹ אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־עַמּוּדָיו וְאֶת־

*בריתו קרי שפתי חכמים י דקל כיון שחזק את המשכן למה ליה למכתב אה"כ את אהלו ואת מכסהו הם הכל ככלל משכן : ב מפני שמינו כיריעות העוים שנקראים אהל שנאמר ועשית כיריעות עוים לאהל של המשכן : ד כי כן כתיב ועשית מכסה לאהל עורות אילים

פירוש לתורת אלהים

(יא) את המשכן דאם משכן ואת אהלו און זיין גיעעלט ואת כסדרו און זיין דעק את קרסיו ווינע זינע רינקלען את עמודיו ווינע ווילין ואת ארציו און

חכמים

זעהאם דעם דאקסאר און האם ליב זעהאם דיא סעריצינק, און האם פארקאפין די קינדער זיין אליון געבן גרויס קבור דעם דאקסאר, און אליון הישען צו נעשען די סעריצינק פון דעם דאקסאר פונקטליך ווי דער דאקסאר וועט זאגן, און ווער עס וועט צו געבן קבור דעם דאקסאר אדער ווער עס וועט גיט הישען צו געבן פונקטליך דעם דאקסאר אדער ווער עס וועט שפארק בעשטראשט ווערין, דאס זעלבנע איז מיט דעם שבת, ביא דעם מענטש זענען דא צוויי ערליי קראנקייט, דיא קראנקייט בן

הגמס ה' כלה כלי החינוך לגמור ולמכות דברייה אברש
 יתיב רב חייה בר אבא ורב אסי קמיה דרבי
 יוחנן ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנא א"ל
 רבי חייה בר אבא לרב אסי מפני מה עופות
 שבכבל שמנים א"ל כלך למדבר עזה ואראך
 שמנים מהן מפני מה מועדים שבכבל שמנים
 מפני שהם עניים . מפני מה תלמידיו החכים
 שבכבל מצויינין לפי שאינן בני תורה . מפני
 מה עכ"ם מזהמין מפני שאוכלים שקצים
 ורמשים איתער בהו ר' יוחנן אמר להו דרדקי
 לא כך אמרתי לכם אמרו לחכמה אחותי את
 אס ברור לך הדבר כאחותך שהיא אמורה לך

שנאמר שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ובגולה לא הלך

אָסײַ ספּען פֿאַר עײַנעם מײַסטער פֿאַר וואָס זײַנען דיאָ
זעצן דינערס פֿאַרמײַסטער, האָט דאָס דאָס
געפֿערט ספּען שוואַרצן שפּען וועלכעס ווײַל זײַא
עסן אלע מײַאוסה נאָכן וואָס קריכט אויף דיאָ
ערד אײַנער דאָס דאָס ווײַל האָט זײַה דאָס
יוחנן אויפֿגענומען פֿון שפּאַלף וואָרעם אזוי וואָס
דאָס יוחנן האָט געווענעם האָט ער געהערט וואָס
זײַ רײַדן אַפֿער דאָס ווײַל האָט דאָס יוחנן געמאָכט
זײַ וואָס זײַנעם נאָך אזוי וואָס קריכט לאָס דאָס אײַנער
דאָס האָב אײַה דען וואָס זײַנעם דאָס אײַה עס שפּעט
אין פֿאַר אַפֿער דאָס אײַנער אײַה אײַה דאָס דאָס
דאָס מײַן שוועסטער אײַה דאָס דאָס דאָס
שפּעט אײַנער דאָס אײַנער דאָס וואָס אײַנער
אזוי וואָס דאָס וואָס אײַנער דאָס וואָס אײַנער
שפּעט דאָס דאָס פֿאַר אײַנער, נאָכטו דאָס
נאָך אײַנער וואָס דאָס אײַנער אײַה דאָס וואָס
דאָס דאָס אײַה אײַנער נאָכטו זײַה דאָס אײַנער
אײַה דאָס האָבן דאָס אײַה אײַה דאָס דאָס אײַנער
דאָס יוחנן וואָס דאָס אײַה אײַה דאָס דאָס אײַנער
אײַנער געלירט נאָכן פֿון דאָס נאָכן מײַר האָבן
דאָס געפֿערט ספּען פֿון עפֿות שפּעט פֿאַר
וואָס זײַנען די עפֿות פֿון בָּל פֿאַרעט פֿון דאָס
עפֿות וואָס זײַנען אין אַרץ שפּאַלף, האָט דאָס
יוחנן געפֿערט ספּען שפּאַלף זײַל די עפֿות פֿון
בָּל זײַנען דאָס פֿאַרשפּרען געווארן פֿון זײַער
אַרץ אונ דאָס עפֿות פֿון אַרץ ישראָל זײַנען זײַ
פֿאַרשפּרען געווארן פֿון זײַער אַרץ שפּאַלף וואָרעם
עס שפּעט אין פֿאַר דער קענעש וואָס ווערט
דאָס פֿאַרשפּרען פֿון זײַן אַרץ, בלייבט בײַ זײַן
געשפּאַק אונ בײַ זײַן פֿאַרשפּעט, אונ בײַ עפֿות
אײַה אײַה, אין פֿאַר שפּעט שפּעט שפּעט שפּעט
מואָב וועט שפּעט פֿון זײַן יונגער שפּעט וואָס אײַ
שפּעט אונ ער וועט אזוי קלאָרען וואָס וואָס דאָס
הײַוואָס אײַ אונגעט, אונ דאָס אײַנערשפּעט דאָס
הײַוואָס מיט דעם וואָס צו זאָמען וועגן לאָס אונ
אין גלח אײַ מואָב דאָס געמאָנען זײַן פֿאַר שפּעט

מ"מ עופות שבבבל
שמים. משל ארץ
גוראל. כלך. לכה דך חלא
שקאר הלי' למדבר עזה.
והוא חלמי': מועדים
שבבבל שמים. רגילים
לשמוח במועדים יותר מחלמי':
מפני שהם עניים. וכל
השנה אין עשה שמחה במבאכל
בשמחה ואין להם מנוח
ומחלמי' לסיכך במועדי'
כל שמחתם: מצויינין.

אמרהו ואם לאו לא תא
שמנים מפני שלא גלו

נתיב רבי חייא בר אבא
 חייא בר אבא און
 פאר רבי יוחנן ונתיב רבי
 יוחנן איז גינעטשין און האט
 געקענט אפער ניה רבי חייא בר
 חייא בר אבא גינאנט צו
 שטענדי שטנים פאר וואס
 געטעקט פון די עופות וואס
 קעמט ניה האט רבי אסי
 געקערט עזה ווארט גענוי
 ווערער מדרב איז אין ארץ
 דארט ווייזן עופות וואס
 עופות וואס אין בבל, נאך
 צו רבי אסי ספעט מ'האט
 געפירט מען ווער יום טוב
 געפירט ווער אין ארץ
 גינאנט ספעט שעה גענוי
 מענטשן ארעס און אנטא
 אקרה פון רבי ארבעט אים
 דריבער און עס קוקט ווי
 ווערער ארבעט און עס
 די שטחה ביזא וויא גרויס
 גינענט ביי רבי אסי ספעט
 גענוי פאר וואס די תלמיד
 אין בבל גייען שענער גע
 וואס גינענטערט גע' שאין
 גיט לערנען אזוי גוט ווי
 פון ארץ ישראל גיט מען
 ארשין ווי גיט ווער ציען
 געבער די תלמיד תלמיד
 אזוי פיל פאר ווערן ווי
 גייען ווי אין שיינע קליידער
 גרויסע לייט, וועט מען
 קליידער, נאך האט רבי

בהמה בני' נ"ב. אסמכתא
בעלמא היא דנ"ב
נפקא לן בלאו נמטריא כדפי
בקונטרס :

והכא מנלן דגלו דתניא רבי יהודה אומר
חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנה
על ההרים אשא בקי ונהי וגו' מעוף השמים
ועד בהמה נרדו הלכו בהמה בגימט' חמשים
ותרתין הוו. מפני מה מועדים שבבבל שפני שלא היו באותה
קללה דכתיב והשבתי כל משושה חנה חרשה ושבתיה וכל מועדה.
מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן בני מקומן ראמרי
אינשי במתאי שמאי בלא מתאי תותבאי. מפני מה עכו"ם מוהמין
שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה המיל בה וזהמא
ישראל שעמדו על הר סיני פסקו וזהמתן עכו"ם שלא עמדו על הר
סיני לא פסקו וזהמתן א"ל רב אחא ברביה רבא לרב אשי גרים מאי
א"ל אע"פ דאינהו לא הוו מוהמין הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו
עומד היום לפני יי אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום :

אלמא הגולין מפינין טעמא
ושמנין : נ"ב שנה. משגלו
ביתו לזקיקו כחרכבות
יחושלים עד שנקדו ביתו
כורס ואז עלו מהס לייסד
את הבנין י"א שנים קודם
גמר הבנין שהיא לסוף ע'
שנה בשנת כ' לדרוש כדלמך
במגילה: שאינן במקומם.
שמא"ל גלו לשם והגולה
למקום נכרי מזין עמנו
במלכוסים שהיא חסוכ :
במתאי שמאי. כעירי ליני

נריך להחכר אלם כשמי שאני ניכר בהם : בלא מתאי. במקום שאיננו עירי : תותבאי. כגדלי חלוי בשמלתי
שמלה מתרגמין תותביה : בשבא נחש על חוה. כשנתן לה ענה לאכול מן העץ כל עליה דכתיב הנהא השיני
ל' נישואין : גרים מאי. שלא היו על הר סיני מהיכן פסקו ויהמתן : מוהמין הווה. כסמי וכל שמעמדו על
הר סיני נתקדשו ונמטרו ונתפשו מכל מוס ואף עורסין ופסחים שהיו בישראל כדתיא בספרי :

בו ויהיו לא נפר דריבער איז ביי מואב געקליבען
זיין געשטאק און זיין ריט איז גיט אויפגעהאקט
גיווארין. דאס מיינט קען דריבער זענען זיין
געווער און קעט און קלוג וזהא פגז דגוי און פון
וואנען ווייסן מיר אז די עופות פון ארץ ישראל
זענען פארשריבען גיווארין דמגא רבי יהודה אומר
ווארום מיר האבן גילערונט רבי יהודה זאגט
חששים ושמם שנה לא עבר איש ביהודה צוויי און
פופציג יאהר איז קיין מענטש דורך געגאנגען
אין דעם לאנד יהודה שנאמר ווארום עס שטייט
אין פסוק דער נביא ידקיה האט גיזאגט וירמיהו
זי הרים אשא בני יהוי אויף די בערג וועל איך
אויף זייבן אנגעוויין און אקלאנ. נאכדעם שטייט
ווייטער אין פסוק בעוף השמים ועד בהמה נרדו הלב
עופות און בהמות זענען אלע אנוועק געגאנגען
פון ארץ ישראל בהמה בגימטריא חמשים ותרתי הוו
דאס ווארט בהמה בקרעפט צוויי און פופציג.
צוויי און פופציג יאהר איז גיווען ארץ ישראל
וויסט אפילו אבהקה און אעוף זענען אין ארץ
ישראל גיט גיווען ספני פה מועדים שבבבל שפחים
פאר וואס זענען די נמים טובים אין בבל פריי-
ליבער ווי אין ארץ ישראל ספני שלא היו באותה קללה
ווייל ניא זענען גיט גיווען אין דיא קללה דכתיב
ווארום עס שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט
והשבתי כל משושה חנה חרשה ושבתיה וכל מועדה
ועד בהמה נרדו הלכו בהמה בגימט' חמשים
וותרתין הוו. מפני מה מועדים שבבבל שפני שלא היו באותה
קללה דכתיב והשבתי כל משושה חנה חרשה ושבתיה וכל מועדה.
מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן בני מקומן ראמרי
אינשי במתאי שמאי בלא מתאי תותבאי. מפני מה עכו"ם מוהמין
שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה המיל בה וזהמא
ישראל שעמדו על הר סיני פסקו וזהמתן עכו"ם שלא עמדו על הר
סיני לא פסקו וזהמתן א"ל רב אחא ברביה רבא לרב אשי גרים מאי
א"ל אע"פ דאינהו לא הוו מוהמין הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו
עומד היום לפני יי אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום :

מלה

לעשותה בלי. לעשות לה פה נאה: אין נוקבין מנופה. הדבוקי כפי חבית אלף נוקל אח כולה לדי נקיב לה מתקן פתחא הוא: רבי יוסי מתיר. דאין דרך פתח חבית ככך והלכה כרבי יוסי: ולא יקבנה מצודה. כלומר הא דשרי רבי יוסי להיות נוקב אח המנופה לא שרי אלף למעלה בראש המנופה דלאו אורחא למעבד פתחא התם אלף נוקל כל המנופה אבל מלדה זמנין דעבדי ליה לנקב כלל המנופה משום פתחא ואינו רינה לפתחה למעלה שלא יפלו דורות או עשר כיון: במורה. ויש כחן משום ממחק: בערב. שם מקום: חוששני לו מחמתא.

אלף אסור כדאיתא בגמרא כ"ס י"ג. והר"י כחך דכיון דבעלמא מקלף פטור הכל משום טורף שבת שרי לכתחלה וכו' דהכל שרי דוקא כלי קטן דלא שייך ביה גנין ופחיתא אבל כלי גדול לא וכלי גדול כל המחוץ ארבעה סאס כ"ח ככ"י. וסרס"ש מוקי למתני דהכל כחכ"י שנשכרה ודינא דכחכ"י כחכ"י כחכ"י ועור:

דעשות בלי ואין נוקבין מנופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצודה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זבאי בערב ואומר חוששני לו מחמתא: ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים [ח] ברעים בשביל שיצונו ואת הצונן בחמה בשביל שיהיו. מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה שומחן בחמה אבר לא כנגד העם: ה הרוחץ [ג] במי מערה במי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלוטמיות

אס מירח העשוה (ד) לדכ"י דדושי הכלי סכי הנקב: ד לתוך הבור. שאין בו מים: שיהא שמור. שלא יפריח מחמת החום. והא קמ"ל דלא חיישינן דלמא אחי לאשויי גומות שנקרקעית הנור כדי שיהא שיהא שם הקדרה: ואת המים היפים. הראויים לשתייה: ברעים. בתוך מקוה מים רעים שאין ראויין לשתייה ומלחא דפשיטא הוא ומשום קיפא נקט לה דחנן ואת הלוגנים גרמין קמ"ל: מי שנשרו בליו. שנקלו במים כשנת: מהלך עמדה ואינו חושש. שמה יחסדו אוחז שכתבן (ה): הגיע לחצר החיצונה. הסמיכה למכא העיר שהוא מקום המשמח: שומחן בחמה. ליכשן: אבל לא כנגד העם. שיהשדו שכתבן. ומשנה זו דחיה היא שהלכה כידיו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' כחדרי חדרים אסור הילכך אסור לשטותן אפי' שלא כנגד העם: ד ונסתפג. וקנה (ו): ואפי' בעשר אלוטמיות.

דעשות בלי ואין נוקבין מנופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצודה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זבאי בערב ואומר חוששני לו מחמתא: ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים [ח] ברעים בשביל שיצונו ואת הצונן בחמה בשביל שיהיו. מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה שומחן בחמה אבר לא כנגד העם: ה הרוחץ [ג] במי מערה במי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלוטמיות

אס מירח העשוה (ד) לדכ"י דדושי הכלי סכי הנקב: ד לתוך הבור. שאין בו מים: שיהא שמור. שלא יפריח מחמת החום. והא קמ"ל דלא חיישינן דלמא אחי לאשויי גומות שנקרקעית הנור כדי שיהא שיהא שם הקדרה: ואת המים היפים. הראויים לשתייה: ברעים. בתוך מקוה מים רעים שאין ראויין לשתייה ומלחא דפשיטא הוא ומשום קיפא נקט לה דחנן ואת הלוגנים גרמין קמ"ל: מי שנשרו בליו. שנקלו במים כשנת: מהלך עמדה ואינו חושש. שמה יחסדו אוחז שכתבן (ה): הגיע לחצר החיצונה. הסמיכה למכא העיר שהוא מקום המשמח: שומחן בחמה. ליכשן: אבל לא כנגד העם. שיהשדו שכתבן. ומשנה זו דחיה היא שהלכה כידיו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' כחדרי חדרים אסור הילכך אסור לשטותן אפי' שלא כנגד העם: ד ונסתפג. וקנה (ו): ואפי' בעשר אלוטמיות.

דעשות בלי ואין נוקבין מנופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצודה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זבאי בערב ואומר חוששני לו מחמתא: ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים [ח] ברעים בשביל שיצונו ואת הצונן בחמה בשביל שיהיו. מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה שומחן בחמה אבר לא כנגד העם: ה הרוחץ [ג] במי מערה במי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלוטמיות

דעשות בלי ואין נוקבין מנופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצודה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זבאי בערב ואומר חוששני לו מחמתא: ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים [ח] ברעים בשביל שיצונו ואת הצונן בחמה בשביל שיהיו. מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה שומחן בחמה אבר לא כנגד העם: ה הרוחץ [ג] במי מערה במי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלוטמיות

אסור אסור כדאיתא בגמרא כ"ס י"ג. והר"י כחך דכיון דבעלמא מקלף פטור הכל משום טורף שבת שרי לכתחלה וכו' דהכל שרי דוקא כלי קטן דלא שייך ביה גנין ופחיתא אבל כלי גדול לא וכלי גדול כל המחוץ ארבעה סאס כ"ח ככ"י. וסרס"ש מוקי למתני דהכל כחכ"י שנשכרה ודינא דכחכ"י כחכ"י כחכ"י ועור: (ד) הולין ואם מירח חייב הלכך חושש אני שמה מירח ולא חשש ונסתפג כחכ"י מירח אי חייב אי לא דאין נראה דר"י לאשלוני אפי' אחי. חו"ט: [ח] ברעים. כלי מלא מים יפים לתוך מקוה מים רעים. רש"י: (ה) כ"ה בפס"י והר"מ בפירושו אלף לא כנגד העם הלכך ה"ג טעמא מפי' דקמ"ל דלא חייש להאי חשדא. ומיחא אחי קשם מ"ש מחמתא דל"ק דלא יכיל כידו האלוטמיות שמה יחסדו וסר"מ כחכ"י כ"י ואין חושש שמה יחסדו ויש לחלק דלא רצו ח"ל להלכיו להסיר כנגדיו מטעמי משום חששא דשמה יחסדו כי גדול כבוד סברות ואפי' כנגד ח"י מנגדיו אל ישום מפני כן משא"כ באלוטמיות שאין לשום מלכות אלף מביאה כידו. גורו כהן שלא יבא שמה יחסדו: [ג] במי מערה כ"י. מוקמינן כנגד דמי מערה חמין דומיא דמי טבריא ולכ"ק סרוק דיעבד לכתחלה לא יתחיל כחמין אלף במי טבריא רוחץ לכתחלה ולא תני לה כחכ"י אלף לגלוי דמי מערה דחמין הן וכל חמי הא"י שוחמו מ"ש ח"י ופחיתא: (ו) והוא מ"ל משפחה הספג דמ"ג פ"ט

דעשות בלי ואין נוקבין מנופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצודה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זבאי בערב ואומר חוששני לו מחמתא: ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים [ח] ברעים בשביל שיצונו ואת הצונן בחמה בשביל שיהיו. מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה שומחן בחמה אבר לא כנגד העם: ה הרוחץ [ג] במי מערה במי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלוטמיות

דעשות בלי ואין נוקבין מנופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצודה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זבאי בערב ואומר חוששני לו מחמתא: ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים [ח] ברעים בשביל שיצונו ואת הצונן בחמה בשביל שיהיו. מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה שומחן בחמה אבר לא כנגד העם: ה הרוחץ [ג] במי מערה במי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלוטמיות

סדינים שמקנחים בהם וגם תפס בהם זה אחר זה אע"ג דלא נפישו מיה ככל חד וחד. אס"ה. לא יביאם בירו. לתוך ביתו אס"ה ע"י עירוב שאין כחן חסור הולאה אלא גורה שמה יושב ויחמם כחולו: אבל עשרה בני ארם. האיל ומרובין הם מדברי אהרן וספי' חדא' אלוקית ל' בני אדם דהשתא נפיש בה מיה אס"ה מביחין אות' בידם ולא גורין שמה יסמיה האיל ומרובין הן: פניהם יריהם ורגליהם. אורח' דמלתא נקט וס"ה לכל גיסן ואין הלכה כמסנה זו אלא אס"ה אחד מביא בידו אלוקית סתתפג כה ולא חיישין שמה יסמיה: ו' סכין. סמן כסכת: ומשמשין. ביד על כל הנוק להלכה: אבל לא מתעמלין. לשפספ ככה (ז): ולא מתגררין. כמגרדת ודומה לו ויקח לו קרם להתגרד בו משום דהוי כעובדא דחול: אין יורדין לפוליא. (ח) בקעה מלאה מים ותחתיה' מיט' כמ' דבק ויש בה מקומות שיטבע הרוחן שם כליתו מיט' וידבק בו ואינו יכול לטלות עד שיחבטו בני אדם ויעלוהו בקושי גדול ובדוחק. ס"ה בקעה שטיט שלה מחלוק הרוחן שם נוטל וכגדיו נשרין במים וחתו לידו סמיה: אפיקטווין. להקיא ופירשו חסיד' פוי זיין כלומר להוליא המון ממקום אס' מתגררין קוי נור. זיין מוזן ודוקא לשמות משקה שמכילו להקיא הוא שאסיר' בשכח (ט) חלל להכניס חלכעו לתוך פיו כדי להקיא מותר והכא דלית ליה לערף ואס' יקיא יתרפא מותר אפי' על ידי משקה: ואין מעצבין את הקמן. לתקנו ולישב עממותיו וחוליות שדרתו משום דמחוי כבונה ולא חמין אלא לאחר זמן חלל כיוס לידה שרי. מעצבים לשון ידיך עלבדיו ויעשו: ואין מחזירין את השבר. עגס שגשבר ואין הלכה כמסנה זו אלא הלכה מחזירין את השבר בשכח: שנפרקה ירו. שילא העגס מן הפרק שלו: לא ישרפם. לשון כיס' ערושות בקער' שמתפספ כטען על מקום השבר דמחוי דלרפואה קעבד:

דכלאים. וכחן הר"ן דמסתפג דמשתע דיעבר ל"ר דאפי' נכתלה מסתפג דקדתי סיפא בו' מסתפגים בו' ולא משמע לחלף בין אדם א' ל' אלא לענין הכאה וכל' וכל' שמה יכח לידו סמיה שבוין שכל הרוחין מסתפגין אס' חתה חסר עליו לסתפג אף חתה אושרין כרמיה ואין הדבר עומד כדליתא כפ' כירה ע"כ. וס"ה וס"ה שריין לסתפג ככנר. ה' חתן כס"ה מ"ב היתם עליו לשלש מקנחם וס' הר"כ דלא יתן שלש מים משום דשרייתו וכו' כיכופו ומיט' חס' כ' הר"ן בו' ומס' דדוקא ככנר עוקף אחר' שרייתו הוא ככופו. ספר סמריה: [ג] לא יביאם בירו. שאל' מתיר לו להכניס יד לחוט שיקטע כדי להכניס וס"ה יכח חלל כשנאמר לו כי אין דרך להוליא זה הכנר שמתפג בו ממקום רחיצתו יניחו שם ולא יחשו לו בין שיהיה יכח או שרי. הר"מ: (ו) ונראה דקעמא כמו שפי' בלא מתגררין דהוי כעובדא דחול והר"מ מפ' כד"ל. חתה הוא מתעמל וס' שדורכין על גופו ככה עד שיגיע ויחש לו שיהיה ע"ד שיגיע ויחש שאסור לגעז את עולמו עד שיוע בשכח מפני שהיא רפוא' (ח) וכלל שאר הנוסח' הני' לקרריה ופירש' שם הכנר. וכל' ג' הר"מ ופירש' כור המים וס' בו חממות לפי שהמים מכוסים בו והכנסו לשם ויזע והזיעה כיום שבת אסור: (ט) וס"ה דמדי דלרפואה וגור משום שחיקה סמין:

וואם איז גיטאקט צום קראצין ויה איז יידיש? קיידר' קען קאר גיט גיין אום שבת אין אסאח' וואס ער איז גליישיק. קאקער וועט ער פאלין אונ וועט איין געצין דא קליידער אונ וועט זיין אום קענעטשין אום שבת ויין ערשן אפיקטווין קען קאר גיט פרינגען שבת אמשקה צו פרינגען. אונ אויב דאס פרינגען וועט אים זיין ארפואה קען קען איז פרינגען אים תקנן אויב אקירר איז איבער גיבאכין קאר קען אים גיט אום גלייכין די גלידער אום שבת. אונ דורך איין עכרס קען קען. אונ אין דעם קאן וואס דער קינד איז גיבארין קעגן אישראל אויף אויסקלייכין דא גלידער פון דעם קינד ויין פרינגען אים אקירר איז אקירר איז צו גיבאכין גיבארין קאר קען אים גיט גלייך שטעלין אויף ויין ארש אום שבת ודער דין גלייבט קען קעגן מי שגפרקת ידו וינגו אויב ביא אקענקט איז ארום גענוקען גיבארין אהאנט אדער אפוס פון גליד וואו די רפואה דער צו קען נאל גיטען אויף דעם ארש קאלטע וואקערן יא ישרם גיטען קאר קען גיט גיטען אויף דעם ארש קאלטע וואקער אום שבת אפי' רוח' הוא פרינגען אקער ער קעגן ויה וואשין וקארין אין קאלטע וואקער וואס גיטען גיטען אונ אויב ער ווערט געהיילט דורך דעם קארין איז נוס:

כיום צעהן האנטיקער. איז דאך אין יערין האנטוך נוינגיג וואקער. פון דעםקענען גיין יא יביאם בידו נאל ער גיט קראגין די האנטיקער אין האנט אום שבת. קאקער וועט ער אום קענעטשין אביסור וואקער פון האנטוך אום שבת אפי' עשרה בני אדם סתפגין באיגסית אחת אקער צעהן קענעטשין מענין ויה אפ ווישען מיט איין האנטוך אום שבת פניהם יריהם ורגליהם זייער פנים מיט דא הענט אונ מיט די פים ואפילו דעם נאנצין גוף אויף ויביאין אויף גיט אונ קענין קראגין דעם האנטוך אין דא הענט אום שבת. אפילו דער האנטוך איז שטארק נאם, פון דעםקענען האט קען גיט מורא קאקער וועט קען אום קענעטשין דא וואקער פון האנטוך אום שבת, נוייל זיין זענען עטליכע קענעטשין וועט אייגער דער מאנען דעם אנדערין אז עס איז שבת אונ קען קאר גיט אום קענעטשין: ו' סכין ויפסמשין גיט מיט קען ויה אום שבת קען מיט אייז אום שבת אונ קען קעגן איין רייבין דא אייל אויף דעם לייב עס נאל איין ואפין אין לייב דאס איז ארפואה צו די גידערים אפי' יא סתפגין אקער איין רייבין מיט פח' דא אייז נאל איינגעוואקט ווערין אין לייב קאר קען גיט אום שבת ווא סתפגין אונ קען קאר גיט אום שבת קראצין דאס לייב מיט אקלי

ותיב

צמירא סימניא וקרא ית
 העמוד הימני ויקרא את-שמו יכון ויקם את-
 העמוד השמאלי ויקרא את-שמו בעז : ויעל ראש
 העמודים מעשה שושן ותתם מלאכת העמודים :
 עוכר שושנא ושלמת עיבירת צמודיא :

מצודת דוד

בלשני סהיל הימנית אשר כפלת פדרומי : יכין . לסימן טוב שיכון הכית לעד : חשבאלי . אשר כפלת הלשוני : בעז . סוף
 מזה מורכבת בו עז ר"ל כהכית הס כקרכנות הנעשים כה ימלא עוז וחזק ליערכל : (ד) ועל ראש העמודים . ר"ל לאחר הקמת
 העמודים כהאלס או היתח מעשה השושן על ראש העמודים והיו השעת הירואה כיסת האולס : התחום וכו' . כי כעת הקמתם
 עדיין לא נשלמה המלאכה עד אשר היתח פליסם מעשה השושן ויכרתם אחר הקמתם :
 דעם פירוש עברי טייטש געפינט מען ביא דער העמודה פון דער וויאך

תרגום

כתובים משלי יא

להשיך סיפור ומלכות דא שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה ריסור א אר
 אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה ומלכות יו הו וו הו חיה יחירה ריסור יהנה חיה יחירה
 ומלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א סהרא דיגלאה קסיניק * עד בליעל יליין משפט ופי רשעים יבלע-און : ב נכונ
 בריגיה ופסהון דרשיצי * דלצים שפמים ומהלמות לגו כסילים : ג גין היין המה
 ספיק צאהא : ב סתקנין * שבר וכל-שנה בו לא יחכם : ד נהם בפקיר איסת מלה
 למקני דיני ומקתא * מתעברד חומא נפשו :
 לנשימיהון דסקלאן :
 י למיקנא הוא חקרא ורנותא שקרא וכל דשני ביה לא נחכסם : ד נהים הין ארני איסתא
 דמקנא ומן דמחמיה ליה קמי על גפשיה :

רשי

מצודת דוד

(א) יליין משפט . יעד לאדם משפטי יסורין ומיתה :
 יבלע און . האון יבלעהו : (ב) שפמים . על
 צרעת לזה הלן הנספר בלשון הרע : ומהלמות . מכות :
 לגו . לנשו : (ג) דץ . הוא מי שזוה יין : הומה .
 שרזה לשכר יין יסן . וזאמת כל שונה בו לא יחכם :
 (ד) איסת מלה . הקנ"ה : מתעבר . מכעיסו :
 הכסיר . כן מלואים סחד המלך על מי אשר יכעם
 עליו והמכעיסו מחסר נפשו כי יסתכן כעלמו :

פירוש ע"ט

(א) עד בליעל יליין משפט . דער פאלשער צדוה או
 עד קוקט צום משפט רעם עד גושע
 רייד קען זאל גיט דערקענען זיין פאלשקייט
 יפי רשעים יבצע און אונ דיא מויל פון דיא רשעים
 שרינגט איין די אויברעכט נועלקע זאכין עם איז
 אויברעכט זאגט עד גיט : (ב) נכונ זיגים שפמים ,
 דיא קענטשין וואס זאכין פון תורה אונ סצות
 פאר זיי איז אנגעברייט יסורים ומהלמות זיי כסילים
 אונ שלעק איז אנגעברייט צו די קערפערס פון
 דיא נארען . די רשעים : (ג) דץ מין הופה שבר דער
 נויין זאכט פון דעם קענטש וואס מרינקט אים .
 דער שטארקער נויין ברוקט אונ זאכט פון זיין
 שבור דעם קענטש אונ נוען דער קענטש איז
 שבור רעם עד וואס גיט שייין איז אונ מוהם וואס
 גיט שייין איז וכל שונה בו לא יחכם אונ דער קענטש
 וואס איז פאראירט ופארבראנדעט אין דעם
 נויינמרינקען נועם גיט קלוג זיין : (ד) נהם בפקיר
 איסת מלה דיא מורא פון מלה דארף זיין וייער
 גרויס . קען דארף מורא האבן פאר אסקה נוי קען
 האט מורא פאר דיא ברומונג פון אלייב . סהעברי
 חומא נפשו דער וואס דערצערונט דעם מלה הט עד
 גיטאכט אפאלער אויף זיה אליין . עד אליין האט
 אויף זיה געבריינגט אאקגליק :

פרק כב א מצילין מזון שלש סעודות. ואפילו ככלים הרבה דללו כגלי אחד אמרו כ' כל כחצי דכמה דכעי מלי: לכם. כל אחד מזון שלש סעודות: ובלבד שלא יספוג. שלא ישים ספוג לשלוב היין ולאחר ולהסיף ואע"פ שיש לספוג בית אחיה דליכא חשש סמיטה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ואפילו ליקח בידו שמן ודבש עבים ודרכים ולקחנה ידו בשפת הכלי אסור שלא יעשה כמסרה חול:

אין קוחמין את הפירות. דהיינו ליה מסרק חולדה דש: אסורין. גזירה שמא יסחוט לכחמלה: רבי יהודה אומר אם לאובלים. היו אוחז פירות מכווסים: היוצא מהן מותר. דלא ימלא ל' כמה שזכו וליכא למגור בהן שמא יסחוט: ואם למשקין. היוצא מהן אסור. הולות רבש שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורים. ורבי אליעזר מתיר: ב' כל שבא בחמין מע"ש שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מערב שבת מדיחיה אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן (נ"א ל"ג) (ורגלים מלוחים קמנים) וקולים האספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן: ג' שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרונרות ובלבד שלא יתבויין

וכותים וענבים מודה רבי יהודה לחכמים דלף ע"ג דכנסן לאוכלים היחא מהן אסור כיון דדרכן לסמיטה קיימו כי אלו לידו משקה יהיב דעתיא דכזי. ובשאר מיני פירות מודים חכמים לרבי יהודה כיון דלא יין לסמיטה לא נחלקו אלא כחותים ורמונים דר' יהודה מדמה להו לשאר פירות וחכמים מדמה להו לזיתים וענבים והכל. כר' יהודה (ה): חלות רבש. כשהן מרוסקים זכ ה. ג' מעלמו מתוך הסעודה ואין דרך לסמתי הילכך ר"א מתיר וחכמים אוסרים גזרו אסו שאין מרוסקין והלכה כר"א (ב): ב' כל שבא בחמין. שנחבשל: מדיחין. דהדחתו אינו כשולו אבל לא שורין: חוץ מן המליח הישן. דג מליח שעברה עליו שנה משמלח: וקולים האספנין. דג שקליטמו דקה והדחתו בחמין הוא גמר כשולו: ג' שובר אדם את החבית. מפני שהוא מקלקל (ג): ובלבד שלא יתבויין

פרק כב א חבית שנסברה אפסא וואס איז צו בראבין גיווארין אונ די משקה ריגט אויס פון פאס מצילין הימנה כיון שיש סעודות קען קען מציל זיין אום שבת אזוי פיל משקה וויא קען בארף אויף די דריי סעודות פון שבת ואסר יאחרים באו ונחציו יגם אונ ער קען זאגן צו אנדערע קענקשין קוקט אונ נעקט פאר אייך משקה פון דיא פאס אונ יעדער נעקט משקה אויף דיא דריי סעודות פון שבת יגבר שיהא יספוג נאר ער זאל גיט איין מרינקען אשנאום אין דיא משקה אום שבת איין צו זאפין אונ דער נאך זאל עס ארויס רינגען אין אפלי אין סחטין את הפירות והוציא מהן משקין קען קאר גיט אויס קנועקשין פירות אום שבת די זאפט זאל ארויס גיין פון זיאי ואם יצאו פצצמן אסורין אונ אויב דיא זאפט ריגט אליין ארויס פון די פירות אום שבת קאר קען זיאי גיט מרינקען אום שבת. מאקער נועט ער אום קנועקשין דיא פירות אום שבת רבי יהודה אסר רבי יהודה זאגט אם זאקנין אויב דיא פירות זענען אנגעגרייט גיווארין צום עסין היוצא מהן כותר דיא זאפט נאם גייט אליין ארויס פון זיאי אזי מוקר. קען קען זיאי מרינקען אום שבת ואם זאקנין אונ אויב דיא פירות זענען אנגעגרייט קען זאל פון זיאי אויס קנועקשין דיא משקה צום מרינקען היוצא מהן אסור דיא זאפט נאם גייט אליין ארויס פון זיאי אזי אסור צום מרינקען אום שבת היות דבש דיא האניק איז נעמאקט אזוי וויא חלות ופון הויבין איז נואקס

לעשות

עד אשר התענו ימים רבים בכל מיני פגמים ופרישות ולא זכר שנתה לזכות חכמה ויחכם מכל חכם עד שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה כמו שזכרו על מ' דמשלי סוף מ"ס רכ"ח ובס' הזוהר אמר רש"י לרבי פנחס כד תושיה דנפשיה מלוא חלודין נלחמו מן המערה אלו לא תמיתני ככך לא סיימי בכך :

מושבותיהם להתפלל ערבית וקבלו עליהם כהפלה חובה : (ב) וכן תקנו הפלה אחר תפלת המנחה פסוק לשקיעת החמה יום התענית בלבר כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני התענית וזו היא התפלה הנקראת הפלה נעילה בלומר ננעלו שערי שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעה החמה : (ג) נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חרשים ארבעה שלש של כל יום ותפלת המוספין וביום הבפורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה :

ארויף גענאנצען אין היקעל האבין ויזא גיט בעקיקען די חקקה אונ גיט דיא גבואה עד אשר התענו ימים רבים בכל מיני פגמים ופרישות ביו ויזא האבין געפאסט פיל קעג אונ האבין ויך געפייניגט אונ האבין ויך אפגעשיידט פון דיא וועלטליכע פערנעניגונם ויך זכר שלמה לאותה חקקה ויחכם ככל האדם אונ דער קלף שלמה האם גיט זוכה גיווען צו דיא חקקה עד זאל ויין קלוגער פון אלע מענטשין עד שהתענה ארבעים יום וארבעים לילה ביו עד האם געפאסט פערציג קעג אונ פערציג נעקט כמו שאמרו על מ' דמשלי שחזא מ' ברהי אזוי ויזא די חקקים האבין גיזאנט אויף די גרויסע מ' פון ווארט קשלי מ' איז פערציג צו ניוויין אז שלמה הקלף האם געפאסט פערציג קעג אונ פערציג נעקט אויף דיא חקקה ניינע יבספר הוחר אמר רבי שמעון בן יוחאי רבי פנחס בר חייא דגופיה פליא חזירין כצאתו מן תפלה אין וזהר שמיים ווען רבי פנחס האם גינעקן ויזא דאס לייב פון רבי שמעון בן יוחאי איז קראנק ווען עד איז ארויס גענאנצען פון דעם קעלער וואס עד איז דארט גיווען געהאלטן האם רבי פנחס געלאמט גרויס צער האם רבי שמעון גיזאנט צו רבי פנחס איז לא חסיתי גבד לא הייתי גבד ווען דו וואלטסט מיר גיט אזוי גינעקן וואלטסט איה גיט גינעקן מיט אזוי פיל תורה ויעה אין מסכת שבת דף ל"ג צווייטע זייט דעם דער ציילונג פון רבי שמעון בן יוחאי מיט דעם קעלער :

מושבותיהם להתפלל ערבית וקבלו עליהם כהפלה חובה : (ב) וכן תקנו הפלה אחר תפלת המנחה פסוק לשקיעת החמה יום התענית בלבר כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני התענית וזו היא התפלה הנקראת הפלה נעילה בלומר ננעלו שערי שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעה החמה : (ג) נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חרשים ארבעה שלש של כל יום ותפלת המוספין וביום הבפורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה :

הבפורים חמש ארבעה אלו ותפלת נעילה :

ויקהל יום ב תורה אונקלוס

לחשיך מלח ד'א יהוה נש י יה יהוה יהוה רוח יור הא ואו הא . נשמה יהוה היה יחידה ד' דמילי ויך אל שם ב'ן שבעשית בניקור חולם :

י ומשכי דדכרי מסמקי ו ועלת אילם מאדמים וערת

פירוש לתורת אלהים

א) וערת אונ פעל פון וויידער מאדמים רויט גע- פארקט געווען תחשים אונ פערל פון אזוי אחיה משלי חכמים

זאל קען נאנין אדרשה פון סוכות , אונ שבת זאל קען נאנין אדרשה פון די פדרה פון דעם שבת , דארפן פיר גאר וויסן מען

תַּחֲשִׁים וַעֲצִי שְׁמִים : ח וְשִׁמֶן
לְמֵאֹר וּבְשָׁמִים לְשִׁמֶן הַמִּשְׁחָה
וּלְקִטְרֹת הַסָּמִים : ט וְאַבְנֵי-שֹׁהַם
וְאַבְנֵי מִלֵּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן :
י וְכָל-חֲכָם-לֵב בְּכֶם יִבְאוּ
וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה :

רשבים

(ח) ולקטרת. לצורך קטורת תביאו הסמים :

ענין חכמי לב

(י) וכל חכם לב בכם וגו'. ויש להבין מי יבאין אם הוא חכם לב. וכל אדם לא יוכל לומר על עצמו שהוא חכם לב שיקרב אל ענין קדוש כזה לעשות מלאכה ה'. ונראה דהכסיון היה שלא אמרו לו לגמרי המזי של ה' כי לא היה העשיה ותיקון הכלים והוא יבאין מדעת עצמו להזוין. זה מוכיח על חכמת ה' אשר בקרבו. ומה' הוא מוכן למלאכת הקדש. כי רוח ה' בקרבו לידע כל זאת. כי מדוע לא ידע זאת איש אחר. והוא ויעשו

פירוש לתורת אלהים

וואם ויא הויקט הנחש ועצי שמים אונ קענען האלץ : (ח) ושמ: קטור אונ בויקאיל צו לייקטען אין דער קטורה ויבשמים אונ קשמים צו דעם בויקאיל פון נאלבונג וקטורת הסמים אונ צו דא קטורת פון גיווערץ : (ט) ואבני אונ דא שטיינער

משלי חכמים

קען נאל הקנען ביי בית דין. אדער קאט אלץ שטראפן דעם פערשטער נאל שטארקן פאר די צייט, למשל קט און גיווען

תרגום

נביאים מלכים א ז

לחשיך מנה רוא צבא צבא צבאות רוח יהוה נשמה נצח אדני נשמה רוחו יקרה ויהי יחידה דנצח יקרה חיה יחידה דהור אל שם בן שבעשית :

א וכתרת אשר על ראש העמודים מעשה שושן * וקרונון דער ריש באולם ארבע אמות : ב וכתרת על שני העמודים גס מעל מלעמח הפמן אשר לעבר * שבכה * וקרונון על תרין עמודיא ותרמונים מאתים מרים סביב על הכתרת השנית : ד אף סלעלא סלעביל דקא * ויקם את העמודים לאולם ההיכל ויקם את * קאחן סדרין עבדין ליה קחור קחור על קרוקא תניחא : ו ואקים את עמודיא לאוקא דסיקלא ואקים ית מצודת דוד

(א) מעשה שושן באולם. כי יזכיר שבעת הענפים היו מקיפים סביב את חלק העליון מן הסתרת אולם ממעל ר"ל השטח הרואה את הכיסא הקרוי אולם מעשה השטח ההוא היה מעשה שושן. או ר"ל לאחר שהעמידו את העמודים כאלו עשו מנחת מעשה שושן. או ר"ל כיוצא בזה ארבע אמות : (ב) וכתרת רכו'. כלומר מלון סיס ששטח כזה ואמר אל תחשבו שכתרי העמודים לא היו כי אם סביבות העמוד ולא היו נעשים ככיתוב כוכב לכמה גס חלל העמוד ממעל כי הכתרת ההם כמו גס ממעל מלעמח הכתן שחל העמוד הסונה לעבר השככה ללד מעלה אס כן מה כל ששטח אשר סף עליו מעשה השושן : ותרמונים מאתים שוריים. ר"ל מספר הרמונים היו מאתים חרוזים כשני שוריים ותרמונים סס סביב על סככות פלס כלל קור : השנית. כמו וסענית ר"ל וכן היו מספר הרמונים לטרת השנית : (ג) נאלם דהיכל. כלומר

ששטי

אֱהָלִים לְנֶחָדִים.
כְּתוּבִים כְּהִלִּים נֶעֱמָ:
אֶחָ אוֹהֶלִים. בְּתִי מִדְּרוֹשׁ
אוֹהֶלִים לְ נֶעֱמִיהָ וּפְתַלְתָּ
שְׁמֵהּ וְיֵטֶע אֹהֶלִי אֶשְׁמְנוּ:
קוֹשְׁרֵי לִיָּה בְּגָנָה. קוֹשְׁרֵי
קוֹסֶה לְהַשְׁלוֹ אֶסָּה: יִחוּר
לְרֹאשׁ. כְּנוֹן שְׁהִי יוֹדֵעַ
שֶׁפִּרְקָהּ הִזָּה עֵשֶׂה וְלֹג אֶכֶל
יֵאֱמָר יוֹדֵעַ בְּחִיָּה מִקּוֹן
עֵשֶׂה: בֵּין פֶּרֶק לְפֶרֶק.
שִׁדְעָה שְׁמֵהּ הַשְׁרָשָׁה וְיִרְדּוּ
לְהַתְחִיל מִ' אַחֲרֵי יֵאֱמָר
בְּחִיָּה מִקּוֹ: יִחוּר לְפֶרֶק
רִאשׁוֹן. לְהַפְסוֹק רִאשׁוֹן

א ח ד י ם לנחלים פ'י
הקוטרים דכתיב
נחלים נטוי כאלוים נטע . ולי
נראה דלחשים דכתיב קרה לנח
נחם חלם חלם לנח כשמים חלם
נראה מרמזיך נח טובו חלם
נחלים נטוי :
הקורא את עטם וחיו יודע
ליסבן עטם חוזר נראה .
פ'י מתעסע שאינו יודע מסיבן
עטם אבל היה יודע מיוצא עטם
שגלג חיבה חן פסוק חיו חייך
לחזור חלם מחלות פסוק חיו
וכן כהנא וחמיה :

ראשונה. אמר ליה ר' יוחנן לא שנו אלא
בו ימיכם אבל פתח בלמען ירכו ימיכם

וכתבתם ואילו יודע אם ראשון אם שני : ואר"י . לנחמ' .
 יודע להיכן ספר אייבער האט געלייגט קריאת
 שמוע און אין מיטען קריאת שמע איז ער
 גיגליקען שטיין און נויים גיט וואו ער האלט,
 נאר ער נויים נועלעכע פרשה ער האלט איז דער
 דין אזוי אויב דער מעלות איז גיווען באפעצער
 אין א מיטען פרשה יחיד וראש ואל ער אנהייבען
 נאך אקאהל פון אנהייב פרשה . אויב דער מעלות
 איז גיווען אין מיטען ערשטע פרשה ואל ער
 אנהייבין פון וואהב . און אויב דער מעלות איז
 גיווען אין מיטען דיא אנדערע פרשה ואל ער
 אנהייבין פון וזהו אם שמוע , און אויב דער
 מעלות איז גיווען אין מיטען ניאמר , ואל ער
 אנהייבין פון אנהייב ניאמר בין פרק לפרק און
 אויב דער מעלות איז גיווען צווישען איין פרשה
 און דיא אנדערע פרשה , ער נויים ער האט
 געענדיגט א פרשה און דאך אנהייבין אפרשה .
 נאר ער נויים גיט צו ער האט געענדיגט דיא
 ערשטע פרשה . און דאך אנהייבין וזהו אם
 שמוע . אנדער ער האט געענדיגט וזהו אם שמוע
 און דאך אנהייבין ניאמר יחיד לפרק ראשון ואל
 ער אנהייבין פון ערשטין פרק . פון וזהו אם שמוע
 און ער נויים גיט צו ער האלט ביי דעם ערשטין
 וכתבתם אנדער ביי דעם אנדערין וכתבתם יחיד
 לכתוב ראשונה ואל ער אנהייבין פון ערשטין
 וכתבתם אפר גיה בני יוחנן האט רבי יוחנן גיאגט
 צום תלמי א שני אלא שלא פתח בלפניו רבי יוחנן ווען
 זאגן מיר אז ער געזינג גיט ביי וועלכין וכתבתם
 ער האלט , ואל ער אנהייבין פון ערשטין וכתבתם .
 דאס איז נאר אז ער האט נאך גיט אנגעהויבן
 צו זאגן למען לרבו ימים אפי' פתח בלפניו רבי יוחנן
 אבער אז ער האט שוין אנגעהויבן זאגן למען
 לרבו ימים , האט ער זיך דערמאנט אז ער נויים
 גיט ביי וועלכין וכתבתם ער האלט , ואל ער
 זאגן נויטער פון למען לרבו ביו צום סוף קריאת

עמך

מיט אשין ווארום ריידן אז תהיך בצלמון אלז בצלמון
 ואָקסט גיט לייענען בצלמון נאר זאלסט לייענען
 בצלקנות, דער גיהנם וואס רבי חסד ברבי חנינא נאך
 האט רבי חסד ברבי חנינא געזאגט נחמ נחמ
 אהלים נחלים פאר וואס שטייט דער ווארט אהלים
 נעבן דעם ווארט נחלים דהיינו ווארום נחמ שטייט
 אין פסוק נחלים נחמ נחלים נחמ ח' די געזעהלען
 פון יודין זענען געניגט ווי שייבן ווי די געזעהלען
 פון אנט נאט געלן אפצולאזן וואס נחמ ח' זאגן די
 מה נחלים זענען אה היום כסאמאס נחמ ח' זאגן די
 שייבן מאכין דעם מענטש פון סמא ער זאל
 ווערן מהור אה אהלים זענען אה האט סמא חובב נחמ
 זכות אזוי די געזעהלען וריא שיהלען דיא סמא
 מדרשים מאכין זאגן דעם מענטש וואס איז
 געווען חובב, אסענטש גייט אריין אין שוהל פוהל
 מיט גבורות, און אין שוהל זאגט ער וידוי, גייט
 ער ארום פון שוהל אצדיק קארבן זאגט ער זאג דר
 מענטש וואס לייענט קריאת שמע צוריק, ער
 לייענט פריער דעם לעצטן פסוק נאכדעם
 לייענט ער דעם פסוק וואס פאר דעם לעצטן
 איז אזוי לייענט ער יעדער פסוק ביו ער זאגט,
 אויס דעם פסוק שמע ישראל, איז ער גיט וואס
 נאר ער מוז נאך אסאך לייענען קריאת שמע
 פסוק רבי אמי רבי אסי הוי קא פסוק נחמ נחמ אהלים
 רבי אמי און רבי אסי האבן געמאכט אחוה
 פאר רבי אלעזר, ער האט געדארפט חתונה
 האבן אסר הוי האט רבי אלעזר געזאגט אז רבי
 אמי און רבי אסי אהלים הוי דער ווייל איידער
 איר וועט מאכין דיא חוה אהלים אהלים מילתא בפי
 בודא נחלים וואס רבי דער ווייל וועל אה גיין אין
 בית המדרש און אה וועל דאך עפעס ערין
 אהיים גיין וועל אה קומען אה זאגן אז אה
 רבי אלעזר געזאגט אין בית המדרש אהלים
 זאגט קומען רבי וועל און האט געזאגט דער
 חסד האט געזענט פאר רבי יוחנן קרא וסע וסע

פריה און האלבין מאג וועל איך בעטן און וועל ברוקען פאר קאט און ער וועט הערן מין שטובקע וואו תפלת ערבית תובח כתפלת שחרית ונקמה און מערער. דאווענען איז גוט. אזוי אשורליקייט אויף דעם מענטש ווי צו דאווענען שחרית און מנחה וואו ער איז בן נחמי קי ישראלי בל מבורח מושבותיהם.

מן משל ישראל על של עבדו. ה'ה' חג סדר אין קני לעבדו"ם בא"י להפקיע מן המעשר ור"מ היא ואינה הכנה דקד"ל י' קני לעבדו"ם בא"י להפקיע מן המעשר דכתיב (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לזמיתות הא אס נמכר למתה (ו) היא: על ש' בות"ם. שירות הכותים ודאי טבל מוכרים אותן דלע"ס דכשאלכין פירומהין פשוטי מעשרין כשמוכרין אין מעשרין. ללא חיישי על לטי עור לא תתן מכשול (ו) ור"א אוסר משל בות"ם

על המעשרות: (י) ולר"מ מק"ל
הפקע טלה חובל במכרה לחטותין
למקדש מן מעשרות:
(י) לדרש"י ליה כפטי"ו ומכוס
גזול כהן מני לא חיישי דרבי
ממנו שאלו וכוונתו ועוד דלא
סובר ר' עקיבא דר"ס: (ח) ור"ס
דמחסי עתקא לביט על מל
ישראל על טל כותים. חור"ע:
(ז) ואסור חף לכהנים בדתן
מכ"ב פ"ב תרומות ודרש
מפסוק כן חרמו גם אהס

הרי זה בארץ . וסירותיו עכל גמור לאוריו: תרם מן הארץ . אפי' לנחמלה נמו מלי לנחם וממשם סיפא נקט ל' דיעבד : תרומה ויחזור ויתרם . דמן הפסוק על הסיבוי הפסוק ולאז תרומה הלא הלכך יחזור ויתרם ומ"מ כיון שקרא לה שם תרומה ונתנה לכהן ללא ליחי' ולזולתי כתרומה וא"ל להוציא עליה תרומה ומעשר כמו כסיפא משום דמלאררי' לאו עכל היא : אבל מן הנקבוק על שאינו נקבוק . דמן הסיבוי על הפסוק הפסוק התרומה הויא עכל לאורייא (ס) הלכך לא יאכל עד שיזיח עליה תרומה ומעשרת :

די ערד גענויט. איז גלייך נוי ער וואלט פאך-
נויט אין דער ערד. אונז ער קען געבן תרופה
ומעשור פון די תבואה וואס האט גענואקסין אין
דער פלי אויף די תבואה וואס האט גענואקסין
אין דער ערד אונז ער קען געבן תרופה אונז
מעשור פון די תבואה וואס האט גענואקסין אין
דער ערד אויף די תבואה וואס האט גענואקסין
אין דער פלי שטייט נאך צו תנאים תרופה ויחזור
ויהיו אכער אז ער גיט פארנויט אין אפלי וואס
זיא איז נישט גילעכערט אין דאס פסור פון תרופה.
אונז אויב ער האט אפ געשיידט תרופה פון דאס
תבואה וואס האט גענואקסין אין דער גיט
גילעכערטע פלי אויף דאס תבואה וואס האט
גענואקסין אין דער גילעכערטע פלי. האט ער
דאך אפ געשיידט פון פסור אויף חייב איז דאס
נישט תרופה. נאר ער מוז נאך אקאהל אפשיידן
תרופה פון די תבואה וואס האט גענואקסין אין
דער גילעכערטע פלי. נאר פון דעקסונענין ווייל
ער האט אויף יענע תבואה אויף גערושין דעם
נאמען תרופה מוז ער דאס אויך געבן דעם
פאלן פון תנאים צו שטייט נאך תרופה ולא תחבד ער שיידיא
בענין תרומות ומעשרות אונז אויב ער האט אפ
געשיידט תרופה פון דאס תבואה וואס האט
גענואקסין אין דער גילעכערטע פלי אויף דאס
תבואה וואס האט גענואקסין אונז דער גיט
גילעכערטע פלי וואס הייסט מן החיוב על
הפסור. מן התורה איז דאס גיט תרופה נאר
די רבנן האבן גיזאגט ווייל קען האט דאס
גערושין דעם נאמען תרופה מוז קען דאס
געבן דעם פאלן. נאר דער פאלן פאר דאס גיט
געטן ביז ער נעמט פון די תרופה געבן תרופה

[illegible]

214

Figure 1

שנתן מתנה גדולה איש נדיב הוא ועליו הולא המעשרות. חס
שנתן מתנה מיעוט איש כלי הוא ולא עשר לכך לא יתעבר
הכל שמה יפרש מדמיו על הודאי: [ח] ומגנות אחרות.
אם לקח ממנו וחר ונקח ממנו פסע שניה. הרמ"ט [ט] אין
אדם רשאי. שאין רשאי להוציא מידו. כלתי מתוקן דמח
לא יודיע ללוקח אעפ"י חס עבר
מעשר: (ד) דלי אשכח עכל
מיעוט בחולין מרובין תכטל
כרוב מדאורייתא ולא תחייב
אלא מדרכין. ואם יתקן בעכל
ודלי מהקום אחר יהיה מן החיוב
על הפסור: (ה) ה"ה לנאמן

ה' הלוקח מן הסימון וחור ולקח ממנו שניה.
לא יעשר מזה על זה. אפי' מאותו הסוג. אפי'
מאותו הקין. נאמן הסימון לומר קשל אחר
הם: ז' הלוקח מבעל הבית וחור ולקח ממנו
שניה. מעשר מזה על זה. אפי' משתי קופות.
אפי' משתי עיירות. בעל הבית שהיה מוכר
ירק בשוק בוסן שמביאין לו ממגותיו מעשר מאחד על הכל. [ח] ומגנות
אחרות מעשר מכל אחד ואחר: ח' הלוקח מכל משני מקומות. מעשר מזה
על זה. אף על פי שאמרו [ט] אין אדם רשאי למכור מכל אלא לצורך:
משל שנה זו על שנה אחרת: ומגנות אחרות מעשר מכל א' וא'. דנעלי הגנות שמה זה עישר וזה לא
עישר: ח' מ' מקומות. שני המוכרים הודיעוהו שהוא טבל: כגון שנתעבר לחבירו חולין מועטין
בטבל מרובה שאין לסכל זה תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר (ד) וזוקף לחבר (ה) מותר למכור טבל אכל
לא לע"ה וט"ה שנתעבר לו חולין בטבל כיצד הוא עושה הולך אלל חבר והוא לוקח לו טבל ממקום אחר ומעשר לו:

אוג די איבערניגע זענען גיט געמערקט קען דאך
זיין אז ער גיט מעשר פון געמערקטע אויף גיט
געמערקטע. דריבער מוז ער געבין מעשר פון
יערער שטיקל בונדער: ז' מילק פון הסימון וחר
נקח פסנו שניה לא יעשר מזה על זה אפילו מאותו הסוג
אפילו מאותו הקין ווען איינער קויפט תבואה פון
אסימון. אסימון איז אסוחר וואס קויפט תבואה
פון די בעלי בתים וואס האבן פערלער. אונז ער
קויפט מיט אנדערע קאס. איז ער פאר פון
צו געבין מעשר. נאר דער וואס קויפט פון דעם
סימון דאך געבין מעשר. אזוי וויא עס שטייט
ופרכ ב משנה ה' אויב דער קענטש האט נאך
אסאך געקויפט תבואה פון דעם זעלבניגען
סימון. קאר קען גיט מעשרין פון די תבואה
וואס ער האט איין אסאך געקויפט אויף די תבואה
וואס ער האט נאך אסאך געקויפט ומאמער
איז איינע ערליי תבואה גיטען געמערקטע אונז
די אנדערע ערליי תבואה איז גיט געמערקטע קען
דאך זיין ער גיט מעשר פון געמערקטע תבואה
אויף גיט געמערקטע אפילו ער האט אים ביינע
אסאך פארקויפט פון איין קארב. אונז אפילו די
ביידע תבואה זענען איין גאנצונג. רהינו ביינע
זייען זענען רויט ארער ביינע ווייס וואס קען
אויף מורא מאמער איז דאס פון צוויי סוחרים.
אונז איין סוחר האט געמערקטע אונז דער אנדערער
סוחר האט גיט געמערקטע גאנץ הסימון יומר ב"ה
אחד הם אקער אז דער סימון זאגט זיין זענען
געקויפט גיטארין פון איין בעל הבית איז ער
בגלויבט: ז' הילקת בבית הבית וחר ונקח פסנו שניה
מעשר מזה על זה אפילו משתי קופות אפילו משתי עיירות
ווען איינער קויפט תבואה פון אבעל הבית וואס
ער פארקויפט דיא תבואה פון זייען פערלער
אונז דער נאך האט ער ביי דעם זעלבניגען בעל

הבית נאך אסאך געקויפט תבואה קען דער
לוקח געבין מעשר פון איינע ערליי תבואה אויף
די אנדערע. אפילו ער גיט אים די תבואה פון
צוויי קערב אונז אפילו פון צוויי שטעט נער האט
אין נאך אשקאט אויף פערלער ווייל זיי זענען
פון איין בעל הבית. ארער דיא נאנצע תבואה
איז געמערקטע ארער עס איז נאר גיט געמערקטע
בעל הבית שניה מוכר נקב בשוק גיטן שגביאין לו פגותיו
מעשר מאתה על חצי ומגנות אחרות מעשר מכל אחד ואחד
אבעל הבית וואס פארקויפט נקב אין גאס.
אויב דיא נקב איז פון זייען ערמער. אפילו
איינער האט ביי אים געקויפט נקב עמליקע
אסאך געמערקטע ער פון איינע ערליי נקב אויף
דיא אנדערע. אקער אז די נקב איז פון פערלער
גערמער אונז קען האט ביי אים געקויפט נקב
עמליקע אסאך מוז קען מעשרין פון יערין
אסאך קויפן בונדער ותוירט: ח הילקת פסנו שניה
מקומות מעשר מזה על זה ווען איינער קויפט מכל
תבואה וואס געמערקטע פון צוויי ערמער וואס
הייקט פון צוויי סוחרים אונז ביינע האבן אים
גיטאנט אז דיא תבואה איז גיט געמערקטע מעג
ער געבין מעשר פון איינע ערליי תבואה אויף
די אנדערע אף ער פארקויפט איז אדם רשאי למכור מכל
אזא צורך אפילו דיא חכמים האבן גיטאנט קען
קאר גיט פארקויפן מכל מאמער וועט ער פאר-
געסין צו זאגן אז זיין זענען גיט געמערקטע.
סיידן אז ער מוז פארקויפן מכל. קעג ער פאר-
קויפן ורהינו עס האט זיין צו מיטש בייא זיין
מכל אום געמערקטע. קען ער דאך גיט געבין
מעשר פון די צומישטע תבואה מאמער גיט ער
פון די חולין געמערקטע אויף דיא מכל אומ-
געמערקטע. דריבער מעג קען אים פארקויפן
מכל

שאל לוקח והנחתום פקדו והא דתנן לעיל פ"ב שהנחתום חייב להפריש כדי שיעור תרומת מעשר וזהו החס
מירי כמזכר במדה דקה שמפני שהיה משכר הרבה הקילו עליו לעשר אי נמי מפני החיטוקות שנקחים ממי שמוכר
בדקה כדי שלא יאכלו עבדים הקילו עליו לחקן. מדה גסה ודקה. מפורשים לעיל פ"ב: נושיל כרי תרומת
מעשר. דהיינו א' ממאה וכלי חלה א' ממ"ח ולא שפירשם מן הככר שלקח מן הנחתום אלא קובע להם מקום

ומניחם מחזכרים במקום: א' ממאה במה שיש כאן. מכל מה שיש כאן שמעט אף עם כדי שיעור חלה שהפריש עשוי מעשר וממלא מפריש מעשר אף מן החלה: ושאר מעשר. דהיינו עוד תשעה: סמך ד' הרי קבץ מקום לכל המעשר ולוחו הא' שקראתי לו עם מעשר חלה עשוי תרומת מעשר על התשעה הסמוכים לו: והשאר חלה. א' ממ"ח שהפרישתי חלה: ומעשר שני בצפוננו או בדרומנו. קובע לו מקום ואח"כ מחללו וא"ל להוסיף חומש: ב' נוטל א' משלשים ושלוש ושליש. היינו שלם ממאה וסאה שנטל י"ח כ"ג שלשים שנים מהם לתרומה שהוא חרי ממאה וא' לתרומת מעשר שהיא א' ממאה וא' על אותה סאה שנטל א' ממאה שיש כאן כין הכל דהיינו שלש. אותה סאה: ד"ו בצד זה חולין. ס' יסאד חולין כמו שהוא עשה כטבולו בצד שני שלשים עטמו: והשאר. דהיינו שני שלשים יהיו תרומה על הכל: ומהחולין שיש כאן. דהיינו שלשים שאמרתי עליו ששאר חולין ה"ל בצד זה מעשר: ושאר מעשר. דהיינו עוד ס' סמוך שלשים זה אותה עשרה שלשים יהיו מעשר על המאה שלשים ולא דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשנים של תרומה: זה שעשיתי מעשר. היינו השלש שקרא עליו עם מעשר חלה: עשוי תרומת מעשר. על תשעה השלשים ולא שלם אלא חסר דבר מיטוט ולה"ק מהחולין שיש כאן דמשמע ולא כל החולין ומתניתין' אחי' כאכא אלעזר כן גומל דאמר כס"ס כל הנפ

חלה. א' ממ"ח שהפרישתי חלה: ומעשר שני בצפוננו או בדרומנו. קובע לו מקום ואח"כ מחללו וא"ל להוסיף חומש: ב' נוטל א' משלשים ושלוש ושליש. היינו שלם ממאה וסאה שנטל י"ח כ"ג שלשים שנים מהם לתרומה שהוא חרי ממאה וא' לתרומת מעשר שהיא א' ממאה וא' על אותה סאה שנטל א' ממאה שיש כאן כין הכל דהיינו שלש. אותה סאה: ד"ו בצד זה חולין. ס' יסאד חולין כמו שהוא עשה כטבולו בצד שני שלשים עטמו: והשאר. דהיינו שני שלשים יהיו תרומה על הכל: ומהחולין שיש כאן. דהיינו שלשים שאמרתי עליו ששאר חולין ה"ל בצד זה מעשר: ושאר מעשר. דהיינו עוד ס' סמוך שלשים זה אותה עשרה שלשים יהיו מעשר על המאה שלשים ולא דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשנים של תרומה: זה שעשיתי מעשר. היינו השלש שקרא עליו עם מעשר חלה: עשוי תרומת מעשר. על תשעה השלשים ולא שלם אלא חסר דבר מיטוט ולה"ק מהחולין שיש כאן דמשמע ולא כל החולין ומתניתין' אחי' כאכא אלעזר כן גומל דאמר כס"ס כל הנפ

נאר דער וואס קויפט ביים אים דארף געבן מעשר. זאגט דיא משנה וויא אזוי גיט ער דיא מעשר נופל ברי תרומת מעשר וזהו ער נעקם דעם שיעור ווי פיל מען דארף געבן תרומת מעשר נאם איז איינס פון הונדערט אונ וויא פיל מען דארף געבן חלה נאם איז איין אקט אונ פערציגקטע מייס אונ ער מייסט דאס נאך גיט אפ פון דעם ברויט וואס אחר ספאח ספח שיש צאן דרי בצד זה מעשר ושאר מעשר גיט נאר זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר גיט נאר ער זאגט איין הונדערט חלק פון דעם ברויט זאל זיין אין דעם זייט מייס מעשר. אונ נאך גיין מייס געבן דעם איינעם זאל אויך זיין מעשר. דער נאך זאגט ער דעם מייס וואס איך האב גיזאגט ער זאל זיין מעשר. זאל ער ווערין תרומת מעשר אויף די איבעריגע גיין מייס והשאר חלה אונ דיא איבעריגע זאל זיין חלה נדעם אקט אונ פערציגקטע מייס וואס איך האב אפ געשיידט אין דעם אנדערין זייט זאל זיין חלה. ואונ דיא תרומת מעשר מיט דיא חלה דארף ער געבן דעם פלון. דער נאך זאגט ער ופעשר שני בצפוננו או בדרומנו ומחולל על הפסול מעשר שני וואס איך דארף אפ שיידן זאל זיין אין צפון זייט אנדער ער זאגט עם זאל זיין אין דרום זייט. אונ דיא מעשר שני מאהשט ער אויס אויף געלט: ב' תרומה תפריש תרומה ותרומת מעשר נופל אחר

ברוים

[illegible]

לחשיך מנ"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דדוד יקרה וזה
יחידה דנצח יקרה וזה יחידה דדוד אל שם בן שבועות:

א וישלח מלכא שלמה ויקח את-חירם מצור:
ב בן-אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו
איש-צרי חרש נחשת וימלא את-החכמה ואת-
התבונה ואת-הדעת לעשות כל-מלאכה בנחשת
ויבוא אל-המלך שלמה ויעש את-כל-מלאכתו:
ג ויצר את-שני העמודים נחשת שמנה עשרה
אמה קומת העמוד האחד וחוט שתיים-עשרה
אמה יסב את-העמוד השני וישתי כתורות
עשה לתת על-ראשי העמודים מצק נחשת
חמש אמות קומת הפתרת האחת וחמש אמות
קומת הפתרת השנית: ה שבכים מעשה שבכה
גדלים מעשה שרשרות לפתרת אשר על-ראש
העמודים שבכה לפתרת האחת ושבעה לפתרת
השנית: ו ויעש את-העמודים ושני מורים סביב
ער-השבכה האחת לכפות את-הפתרת אשר
על-ראש המורים וכן עשה לפתרת השנית:

א וישלח מלכא שלמה ויקח
נת חירם מצור: ב בר
א ת ת א ארמקא הוא
משכמא דבית נפתלי ואביו
גבר צורי אומן בעובדא
נחשא ואהקלי נת חירקמא
נת סובלחנחא נת רעקא
לסעבר קל עיבדא בנחשא
ואהא לנת חירקא שלמה
ונעבר נת קל עיבדמיה: ג וצר
נת תרין עמודיא דנחשא
סמני עברי אסין רומיה
דעמודא חד וחוט קשח
סרמין עברי אסין סקף ליה
וכן לעמודא הנקא: ד וחרפין
קרונתון עבר למתן על ריש
עמודיא ספק נחשא חוש
אסין רוקא דקרונקא קרא
ונחש אסין רוקא דקרונקא
תנקא: ה סריגן עיבד קרינא
קליען עובר גדילן קרונתון
דעל ריש עמודיא שבקא
לקרונקא קרא ושבעא
לקרונקא תנקא: ו נעבר נת עמודיא ותרין סרדין סחור סחור על סרנקא קרא לכסאה נת
קרונתון דעל ריש רמוגיא וכן עבר לקרונקא תנקא:

מסורת דוד רשי

(ב) צורי. מזור. חורש. אומן: (ג) ויצר. כל"א
סורמט: שני העמודים. שהעמיד כחולס יכין
וכינו: קומת העמוד האחד. וכן השני: יסוב את
העמוד השני. וכן הראשון: (ה) שבכים. השבכים
שה' להם דמות כמין קיפה: מעשה שבכ'. ומוקפות
כיו לורות של לולבי דקל:

פאמה העודפת בלא היא הנעשית אחר הליקא בהקפת הקורנס להכניסו בהכותרת האמור בענין ולזה לא חשבה כד"ה כי שם
נאמר כל' אורך אשר יורה שחשב בעת הליקא כאשר שכנו בלרץ ולא היה אז חלי האמה הלא כלל כלן נאמר כל' קומה וחושב
אם כן אחר ההקמה וכבר נחוסף חלי האמה הלא: חוט י"ב וגו'. ואם כן היתה כת ארבע כי כל שיש ברחבו אחד יש
בהקפה שלשה: חשני. כמו והשני ור"ל וכן היה העמוד השני ובסוף ירמיה נאמר ועביו ארבעה אלכעות נכז: (ד) בוצק
נחושא. מעשה יליקא היו ומנחשת: חמש אמות. ובסוף מ"כ נאמר שלש אמות וזה לפי ששתי האמות התחזקות של
קומת הגולה לא היה מליירות והיו אם כן שוות לתמונת העמוד ולזה לא חשבו: (ה) שבכים. בעשה שבכה. לזירי ענפים
מעשה שבכה הנקוב מעבר לעבר וקוועים זה כזה: מעשה שרשרות. היו עשוי לכותרות ר"ל לתקן העליון כמסור בענין:
שבעה. לזירי שבעת ענפים היו מקיפים כל כותרת: (ו) ויעש את העמודים. למעלה אחר ששעה לורת העמודים בקרקע
ובלן אחר ששעה העמודים עלמן ר"ל שסוף הנחשת לאחר ההתכה אל מקום חסירת הליזר ושני טורים וגו' על כל שבכה
היא חלק העליון מהכותרת סובב שני שורות רמוגים זה למעלה מזה והיו עשויים מנחשת וחרושים בשלשלות וראשיהם קשורים
זה בזה ונתנם על השבכה: לכסות את הכותרות. ר"ל לשכך' השויה לכסות אחת את אחת מהכותרת חלק החתון שבה כי
תמונת הכותרת היתה כעין שני אגנות כפוי זו על גבי זו החתונה בית קובלה למעלה ושתי לתמונת העמוד כי היתה
מכלי לזיר וקרויה למטה בענין גולת הכותרת והעליונה בית קבולה למטה כפוי' על החתונה עשויה מעשה שבכה ומ"ש
בענין והשבכות שתי לכסות שתי גולת הכותרת והרמוגים היו תלוים בתחתית השבכ' אם כן סמוכים המה לעליונות הגולה
וכמו אותו ולזה אמר הטורים היו על השבכה העשויה לכסות גולת הכותרת את החלק העליון ממנה הסמוכה לראש הרמוגים
בשעה תלוים בתחתית השבכה כי אז סמוכה להם עליונות הגולה ונכסת מהם כלומר וכן עשה כדרך שחלס הרמוגים
נאחת כן חלס כשניה:

דעם פירוש עברי מיימש נעפנים מען ביא דער הפמורה פון דער וואך:

לחמשין מוסר ומלכות ד'א שין דלת יוד נמש שין שין דלת יוד ד'א יאהרונה נשמה יסוד א אר
ארנ ארני נמש ארני רוח ארף דלת נון יוד נשמה דמלכות י' הו וו ד' חית יחידה יסוד י'ה'ה חית יחידה
דמלכות אל שם ב'ן שבעשית

א תאות אדם חסדו ומזב לש מאיש כוב: ב יראת יתה
חיים ושבע ילין ב'יפקד רע: ג שמן עצל ידו בצלחת
גם א' פיהו לא ישיבנה: ד לץ תכה ופתי יערם והולכים
לנבון יבין דעת: ה משדרדד אב יברית אם בן מביש
ומחפיר: ו חדל יבני לשמע מוסר לשונות מאמר ידעת:

ד לקמיקנא קחית ושקרא מתערים ואכים לסוקלתן דנתקנין ידעתא: ה דקנו לאביו
ומעריק לאמיה ברא הוא קבהקנא ומחפיקנא: ו פרש ברי ושמע בדרותא וקא תשנא
מן מאמר ידעתא:

רשי

מצורת דוד

(א) תאות. מה שהכריות יתאוו אל כן אלס הוא כעטר החסד
שהכריות להם אלל העשיר המכריות חסד וכוונ הכס הרע
סוב ממנו כי על כי לא מלאה ידו אין דרכו להכריות ואין מכיל
לכנס לידו כליון עינים: (ב) דחיים. סוף סוכס לחיים ויתמיד
בשכית ולא יזכה אל הרע רל לא חסד פליו רע: (ג) שמן
עצל. הכס העצל יתעצל כמלאכה וכל היום שוסק כאלילס וידיו
עומדים כללחת לקנא התכשיל המתדבק בו והסס סוס שנס אל
פיוס לא ישיב ידיו כי לא ימלא מה לאכול והססס אל פיו:
(ד) לץ תכה. כלשר תכה את המתלולץ על הסכמה עם כי לא
תועיל לו הכס הפתי המוסר הכנס יתחכס כעבור זס אלל
לכנו אף דכרי הסכמה וועילו לו ויכין דעת יותר ממה שנידו: (ה) משדרדד אב וידי
מגרס לאמו על אשר סדריכחו כדרך זס ובע"כ יכונן נכסיו לתת לה כחוכמה וסרי הכן הסוף גול את אכיו דמי הסכמה ומכרית את
אמו ממנו: (ו) חדל בני וגו'. לפעמים ימלא חסית לשונות מאמר דעת כרלויות כוזנות ופיתח אמריו כמסר השכל למען יאמירו בו
עד כי ישוב לסדית מאמר דעת ואמר חדל בני לשמע המוסר על סוף להסית לשונות מאמר דעת ולא תאמר את סטוב
נקבל זאת פרע לא נקבל כי חסיה נלכד כסמיו:

פירוש ע"מ

סוכר האבין אינ נועם קלונ ווערין אינ נועם
אנהייבין הישען תורה אינ מצות וחיות יבין יבין
דעת אינ דער קענקש וואס שטראקט דעם פאך-
שטארקניען נדעם קלונען נועם ער וויסען נאך
קער וויסענשאפט: (ה) פשד אב יברית אם דער
קינד וואס רייקט דאס פארקענין פון ניון פאטער.
נועם ער מאכין אנקלויפן ויין מיטער פון שמוצ.
עם נועם גענוים נוערין אקריג צווישען פאטער
אונ מיטער נוענין אים, אונ ווי גענויגליך נועם
די מוסער נוערין עטנאם געכעקט מאכין דעם
ווען, נועם דער פאטער אזוי שטארק קריגען
מיט די מוסער ביו ויא נועם סוויז אנקלויפן פון
שטוב איכר די כחלוקה בן פביש ופחיר נועם דער
ווען פארשעקען דעם פאטער אונ די מוסער:
(ו) חדל בני: דשמוצ מוסר לשונות מאמר דעת דער קענקש
וואס קוקט דיר אנגין מוסר דוא נאלקט אינעק
ניין פון דיא וויסענשאפט נאלקטו אים
ניט פאלגין:

ברמנורא

משנה דמאי פרק ח

ברמנורא

פרק ה א הלוקח מן כלי אמלטי דחסד דמלכות דליכר אל אל
הנחתום. פרק ה א הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר
כשהנחתום מוכר כמדה גסה הלוקח ממנו חייב לתקן מה

פרק ה א הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר ווען
איינער קויפט פון אבעקער דער דין אז ער איז פשוט פון צו געבין מעשר
גאר

יְהוֹדוּן : ב שְׁתָּא יוֹמִין
תַּתְּעִבִיד עִבְדִּיתָא
וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְהִי
לְכוֹן קוֹדֶשׁא שְׁבִיתָא
קִדְם יִי כִּר דִּיעֲבִד בִּיה
עִבְדִּיתָא יִתְקַמִּיר :
ג לָא תִבְעֵרוּן אִישָׁתָא
בְּכֵל מוֹתְבָגִיכוֹן בְּיוֹמָא

חל"א ימים, שם ט: שבת שבתון, שבת יד: לא חשבו, שבת כ: ימות, סנהדרין לו:

בעל הטורים

לרבות אחד הרי ל"ט ואפי' דכמה מקומות כתיב אלה הדברים
ולא דרשין ליה שאני הכא דכתיב כוללית המשכן זה הדבר
ושני הכל לרבות אלה הדברים לדרשא: לעשה אחריות ל' חשע
וחסר וי' לומר ל"ט מלאכות נעשה אותם כו' ימים לא בשבת
וכן אשר כרא אלהים הכבוד בויוכלו תמלא עשיית
וכריאות ומלאכות והויות והולאות והכדלות כולם ל"ט לומר ל"ט
מלאכות הן חוץ מתולדות וכן תמלא מויקטל עד לא חשערו וגו'
ביום השבת ל"ט תיבות חוץ ממלת השבת: הזכיר לא חשערו לפי
מלאכות הן חוץ מתולדות וכן תמלא מויקטל עד לא חשערו וגו'
שזריך הכערה אש למלאכת המשכן לשל סממניט ולכנס ולגרף הכסף
תכערו אש. אמר הקדוש ברוך הוא אור עלי פי' של גיהנם שבת כשילכס גם אור שלכם יהא שבת: השבת ויחמר ר"ת ופי'
חורה שיעקר החורב שבת כשאלס פטוי מעסקיו

רש"י

ב אלא הן נאססים ע"ס דבריו ותרנומו ג ואכנס :
(ב) ששת ימים. הקדים להם אזהרה שבת לזיווי
מלאכת המשכן ד לומר שאינו דוחה את השבת: (ג) לא
תבערו אש. (סנהדרין לו. ימות ו) יש מרבתינו
וכנס וכו' כפרשת קרח ויקהל עליהם קרח שתרנוס שלו ואכניס
וכנסו: ד דק"ל ל' לזהוירם עוד על שבת הא כבר הוסיפם אלא
רעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) לא תבערו אש. ההיריה תורה על ההבערה שפי משאר
מלאכות שפי שאינה נראית כל כך מלאכה ושפא
פקדש כשיחת חוליהן ואת קדוש ישראל נאלו כעסותו כהנליהם

פירוש לתורת אלהים
צו טאן אוהם ניי: (ב) ששת ימים יעקם טעג תעשה
מלאכה זאל גיטאן ווערין אפלאכה ויביום השביעי אוג
אין דעם זיבעטען טאן ייהיה לכם קידש זאל ניי צו
אייך הייליג שבת שבתין נאנץ ריהונג ניי צו דינען
נאמס כי אימליכער ווער עס וועט טאן אין אים
אפלאכה יופח זאל ווערין גיטייט: (ג) לא תבערו
איר זאלט גיט אן צינדן אש פיינער בכל מושבותיכם
אין אלע אייער ויצונג אין דעם מאג שבת:

מלשי חכמים
(ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם גיום השבת. דער אלשיך שרייבט די עבירה וואס איז מוקט שבת

משלי חכמים
(ב) ששת ימים תעשה מלאכה. דער ילקוט נאמס נאמס האם
גיטאנס צו משה יעדער שבת זאלסטו פארזאמלן

מצות השם
(קיד) [לאו סו] שלא לענוש מי שחייב מלקות או א' מארכט מיתות כשבת שאלר לא תבערו אש בכל מושבותיכם כיום השבת:
(ג) לא תבערו אש וגו'. בית דין טארין גיט מושבטין אום
שבת אקענטשין צום הרנגן. אפי' עס קוקט אים
קען זאל אים הרנגן. אום אזוי מיינט דער פסוק איר זאלט
גיט מושבטין שבת קען זאל פארקערענען אקענטש אים
גיט קען זאל אים הרנגן מיט איין אנדער מיטה. אום קען

השבת

השבת: פ ויאמר משה אל-
כל עדת בני ישראל לאמר זה
הדבר אשר צוה יהוה לאמר:
הקחו מאתכם תרומה ליהוה כל
נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה
זהב וכסף ונחשת: ו ותכלת
וארנמן ותולעת שני ושש ועזים:

לשבתא: ו יאמר משה
לכד פני ישראל דבני ישראל
למימר דין פתקא די
פקיד יי למימר:
ה סבו מבון אפרשתא
קדם יי פל דיתרעי
לביה ייתי ית אפרשתא
קדם יי דהבא וכסף
ונחשאי ותכלת וארנמן
וצבע וחורי ובוץ וקעני:

תולדות אהרן

כל נדיב לבו. פנילס י שמוס ש:

בעל הטורים

(ה) יביאה את תרומת ה'. הי"ל לומר יביא אלא כשכיל שמדבר
כנודת המשכן שמתנדבים תכשיטי זהב וכסף כלי הנשים אמר

שפתי חכמים

שכתיב לא תעשו כל מלאכה מ"מ מלאכת המשכן דוחה שבת וי"ל
בין דכתיב בתחלה פ' שבת ותח"כ פ' מלאכת המשכן ודלי אותו
שכתוב בתחלה הוא עיקר והשני נדחית מפניו ותדע לך שכן הוא
דל"כ קשה למה הפך משה רבינו עליו השלום הענין דכפרשת
השם בדבור הקדוש כדון הוא למשה היה אזכרת שבת לאחר
מלאכת המשכן ולהכי כתב שם אך את שבתותי וגו' ופירש"י
כל אכין ורקין מיעוטין סן למיטותי שבת ממלאכת המשכן ח"כ קשה
אלא משום הכי הקדים כדי להודיע שאין מלאכת המשכן דוחה
שאינה אב מלאכה להחייב עליה כרת וסקילה אלא לאו
שאינו חייב אלא חטאת אחת לכך יאמר לחלק ד' דמקרא משמע זה
שומר לבס כהקל לאסוקי שאר אמירות לא סיו כהקל: ב דק"ל למה כתיב דוקא נדיב לבו ומתוך פ"ש שטב נדעו:

ענין הקהלה

שמר שבת מחללו כפועל בטל על כלי לו שבר בעמלו. כי חזק
ה' בשמירת שבת לנחמנו ממעשנו וזמננו ידונו בשבת ימי
המעשה ויזנו לעשות את יום השבת כי בו ינוחו יגיעו כח
וואת המנוחה וואת המרגש אל החומר העושה כל מלאכה ע"כ
אמר אמור אין כספרי ספר הזכרונות דכרי הימים ואכול ושוב
ודשן לדשן ע"כ. ולא דעת ולא תבונה לאמר כי לא זאת המנוחה ולא זאת
יוצא דמה ותכנסו תולש. כ"א אל חלק ס' הוא כל נפש אדם כי מתקרב ביום השבת אל האלהים אשר נחמה ויתן לה מתח נפש
תורה ע"כ גילה ונשמחה בו והכרך כשמתה הנפשות המתעלות אחר עמו כעולם העליון אלא הוא כהתעלה כעין גן אדמי אמרי
אור ויחשם כוכים כאומרים הלא כהמה שמו חלקי ותחשני בדשן נפשי ובקריאתם נשבעתי ואקיימה מקרא שכתוב וקראת לשבת
שונג ולא ידעו ולא יבינו כי גם זה מילך סמוך יא' כי הוא השמת בחלקו כי מלא און לו כי חלל יסודה קדש אלהי אשר אלהי
וכהכלי ספרי נכריים וספיק. ויותר מהמה יש בני אדם מתקבלים כשכחות ובימים טובים עובדים מועדי ה'. תחת כל עין רענו וישני
כלל כאות נפסם שאנו רוח כחות כחות וחבורות חבורות כח לנים כח מספרי לשון הרע וירא ה' ויגאל כלמת כאמור מי יתן
ושמו מלאכה על האכנים. כי אנכי נתתי להם את השבת לקדשו והמה חלוקה כהתאסף לזכר סרה כשנשן הרע כענינים הנדולה
מס"ג וג"ע וס"ד ולגבל פיהם בדברי נבלה. ומורם מהם כיוצא בהם האוכל למעשים ימים השבת לדשן עלמו וכשרו ושושה אפ
יום השבת הכל לזכר בוט ולא לזכר כי נשמתו. ובאמת השבת כמות החול מתמת סדרת הפרנסה. ודי באזכרה זו ונחזור לעניני הפרשה:

לקוטים על התורה

איו עקבך ווי ער ואל"ט דיא עבירה גיטאהו אוסר דער
וואכין. ווייל שבת האט דער יוד א הייליגערע נשמה וויא
אין מיטען וואך און ער איו ויא כטקא קיט די עבירה,
און צווייטנס שבת ברענגט גיט דער פייגער פון גיהנם פאר
די עקנקלשין וואס האבן שבת גיט געזיגט, און דער
וואס זיגט שבת ציגט ער אן דעם פייגער פון גיהנם
אום שבת, ווען ער נעמט שטארקין נעמט זיין פייגער ברענגען
אין גיהנם אפילו אום שבת אויף די עבירות וואס ער האט
גיטאהן שבת, דריבער אונט דער פסוק איר זאלט גיט
ברענגען פייגער אום שבת אין דעם גיהנם וואס איר נעמט
דארט זייען:

מ"אלי חכמים

שוקלען און אין די בתי ספרים און פסח נאל פון אגין אדוקה
פון פסח, שבעות נאל פון ענין אדוקה פון שבעות, סוכות
וישאל

פירוש לתורת אלהים

(ד) ויאמר אונ משה האם ג' ואגט צו ריא ישראל:
(ח) קחו מאתכם נעקמט פון איין תרופה זיי אפ שייירונג
צו נאמט כל אלע גריב וואס בויליגט זנו זיין הארץ
יביאה ער נאל ברענגין תרופה יי ריא תרופה פון
נאמט וזב גאלד וכסף און זילבער ונחשה און
קיפער: (ו) ותכלת און בלאהה וואל וזרנשו און
פערפיר וואל ותולעת שני און רויטען פארעם
ושש און ליינען ועזים און קאר פון צינען:

דארט זייען:

עניני חכמת וצדקת בצלאל

וואסער, אבער אז קען ניטס אריין וואסער אין אנדערע משקה ווערט דיא וואסער איינגעוואשט אין די משקה, אזוי איז ביא רעם גוטין נאמען אפילו דער קענטש וויל אים בעהאלטן, פון דעקטוועגן קוקט ער ארויס פון הויבן, קענטשין ווערן שוין בעוואקסט פון ווינע גוטע מעשים, אפילו ער וויל גיט קען זאל פון וויא וויסען, נוסער בויקאיל שטעקט נאר בוי אצייט, נאכדעם ווערט ביסלאכטוויי אויסגיוועפט דער נוסער ריט, אבער אנוסער נאמען איז אויף אייביג, נוסער בויקאיל איז נאר ביא רייכע קענטשין, אבער אנוסער נאמען איז ביי רייכע און ביי ארעם, נוסער בויקאיל איז נאר ביי לעבעדיגע, און אנוסער נאמען איז ביי דעקעדיגע און ביי גישטארבענע, דער ריט פון גוטין בויקאיל גייט נאר פון איין שטוב אין די אנדערע שטוב, גיט וויסער, אבער אנוסער נאמען גייט פון איין עק וועלט ביז צום אנדערן עק וועלט, אז נוסער בויקאיל פאלט אויף אנשטארבענעם קענטש, ווערט דיא בויקאיל פארשטיינען, אבער אז אנוסער נאמען פאלט אויף אנשטארבענעם קענטש ווערט ער נאר גיט פארשטיינען, אז נוסער בויקאיל פאלט אויף וואסער ווערט ער אפגעשטויסן פון דעם וואסער און ווערט קאלע, אבער אז אנוסער נאמען איז גיפאלן אין וואסער איז ער גיט קאלע גיפאלן, דער גביא יונה איז גיפאלן אין וואסער און איז גיט גישטארבן, אז נוסער בויקאיל פאלט אויף פייגער ווערט ער פאר- ברענגט, אבער אז אנוסער נאמען פאלט אין פייגער ווערט ער גיט פארברענט, אז חנניה מישאל ועזריה וועגן אריין גיפאלן גיפאלן אין פייגער וועגן וויא גיט פארברענט גיפאלן, דער טאג וואס דער קענטש שטארבט איז בעסער פון רעם טאג וואס ער ווערט אין אים גיפאלן, ווען מרים איז גיפאלן גיפאלן קען גיט בעוואקסט וואס נישט וועט, אבער ווען זי איז גישטארבן האבן אלע געוואקסט אז זי איז אצדקת, ווייל די וואסער פון שמיין האט אויפגיהערט צו גיין, ווען אהרן איז גיפאלן גיפאלן האט קען גיט בעוואקסט וואס ער וועט, ווען אבער ווען ער איז גישטארבן האבן אלע געוואקסט אז ער איז אצדקת, ווייל דיא וואקסן וועגן אנועק גענאנגען פון די יורין, דער שמיין האט גינעבין וואסער אין דעם זכות פון מרים, און דיא וואקסן האבן ברעקט דיא יורין אין רעם זכות פון אהרן, ווען בעלאל איז גיפאלן גיפאלן האט קען גיט בעוואקסט וואס ער וועט, ווען און ווען הקב"ה האט גינאנט בעלאל זאל מאכן רעם משכן האבן אלע געוואקסט אז בעלאל איז אצדקת:

דער מדרש תנחומא שרייבט רבי מאיר זאגט פאר יעדער מצוה וואס אקענטש טוהט שיקט הקב"ה אפלאך פון הימל צו דעם קענטש ער זאל אים היטען עס זאל אים קיין שלעכטס טרעפן, אויב ער האט גיטאקן איין מצוה שיקט קען צו אים איין מלאך, און אויב ער האט גיטאקן פיל מצוה שיקט קען צו אים פיל מלאכים ווי זאלן אים היטען, ווי עס שטייט אין פסוק בי מלאכיו יצוה לה לשמרה בכל דרכיה. הקב"ה וועט געביטען ווינע מלאכים פון דיינעם-טענין ווי זאלן ריך היטען אין דיינע אלע וועגן, וואס קער מצוה דער קענטש טוהט בעקוקט ער אבעסערין נאמען אויף דער וועלט, יעדער קענטש האט רייזעליי געסען, איין נאמען וואס וויין פאסער און מוסער רופן אים, און איין נאמען וואס קענטשין רופן אים, און איין נאמען וואס ער קויפט אלעין ווער ווינע ווער און מצוה, דער בעסער נאמען איז וואס דער קענטש קויפט אים אלעין פון נין ווער און אנוסער נאמען, האט ער ווער גינען צו מאכן דעם משכן, נאך האט שלמה המלך גינאנט אנוסער נאמען איז בעסער פון פיל רייכקייט, צו געפונען חן וביא הקב"ה איז בעסער פון זילבער און גאלד, וויא מיר ווער משה רבינו האט גינאנט צו ריא יורין ווער הקב"ה האט גערופן מיט רעם נאמען בעלאל זאל מאכן דעם משכן, דאס איז וואס שלמה המלך האט גינאנט, אנוסער נאמען איז בעסער וויא נוסער בויקאיל, און דעם טאג וואס דער קענטש שטארבט איז בעסער פון דעם טאג וואס ער איז אין אים גיפאלן גיפאלן, קען האט גיפאלן בייא שלמה המלך מיט וואס איז בעסער דער טאג וואס דער קענטש שטארבט ווי דער טאג וואס דער קענטש ווערט גיפאלן, האט שלמה המלך גינאנט ווען דער קענטש ווערט גיפאלן וויס קען גיט וואס מיט אים וועט וויין, אבער אז דער קענטש שטארבט מיט אנוסער נאמען קוקען יורין און טוהען מיט אים חסר און קען דערציילט ווינע גוטע מעשים, קען זאגט אזוי פיל צדקה האט ער גינעבין, אזוי פיל הוזה האט ער גילערונט, אזוי פיל מצוה האט ער גיטאקן, ער זאל וויין צו וואסער מיט נשמות פון דיא צדיקים אין גן עדן, פאר וואס האט שלמה המלך גינאנט אנוסער נאמען איז בעסער פון גוטין בויקאיל, פאר וואס האט ער גיט גינאנט אנוסער נאמען איז בעסער פון גוטין וויין, ארער פון גוטין האניק, אדער פון אנדערע משקה, פאר וואס נאר פון גוטין בויקאיל, נאר אזוי ווי בויקאיל אז קען ניטס אריין וואסער אין בויקאיל, שוויקט די בויקאיל הויבן אויף רעם

דָּהָא * וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עַדְתֹּת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
 אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה

* וּבְנֵשׁ מֹשֶׁה יֵת פִּדְיָה
 בְּנֵי שִׁשְׁתָּא דְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַאֲמַר לְהוּן אֲדִין פִּתְנָמְיָא
 דִּי פִקִּיד יִי לְמַעֲבַד
 תִּרְא וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְתֹּת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם

א דרעי' כתיב בדרת משה וזו הרי ביוס"ב
 וזה חקי עליו דר"ס. אחרי מלך מכיב וקסל המסל
 ש"מ שטיה למחרת דר"ס. ועוד י"ל כיון דשיקרי המסל
 הטיב כשליב דכרת מלחמה המטבס
 שיהא כספר מדי על שטבס שיקור חרין אל שיערלו ופי"י כי תטעל על פסוק ויתן אל משה . וז"ל וטעל אל משה
 וזו טעל נהנה להקטיס לטוולת על דכרת מלחמה למחרתיו ויהי"ב שיש ודן חקס על כוונת כח"ס כפרסת
 יתרו ויהי ממחרת וישב טעל נטשונו וז"ל שט"ס ממחרת ויהי"ב שיש ודן חקס על כוונת כח"ס כפרסת
 וזהו ש"מ שטיה למחרת דר"ס. ועוד י"ל כיון דשיקרי המסל

[illegible]

עגל מאכין האבין זיך פארזאמלט צוגעצויגן צו אהרן, וויא
עס שטייט אין פסוק ויבטל העם עגל אהרן, דאס פאלק האט זיך פארזאמלט אויף אהרן, אזוי צום מאכין דעם
פסוק צו זיין פאר זיין אויף דעם עגל, האט אהרן משה פארזאמלט אלע זיין, נאך אפמאכט אין, ווען משה איז געווען
אויף דעם בארג סיני און נאט האט געזאגט צו משה מען זאל נעמען זיבן צו מאכין אמשקין, האט נאט געזאגט
די גרעות זאל קען נעמען פון יעדער עקענטש וואס זיין הארץ וועט אים געוויילטען צו ענען אהרנה אויף דעם
זיבן

[illegible]